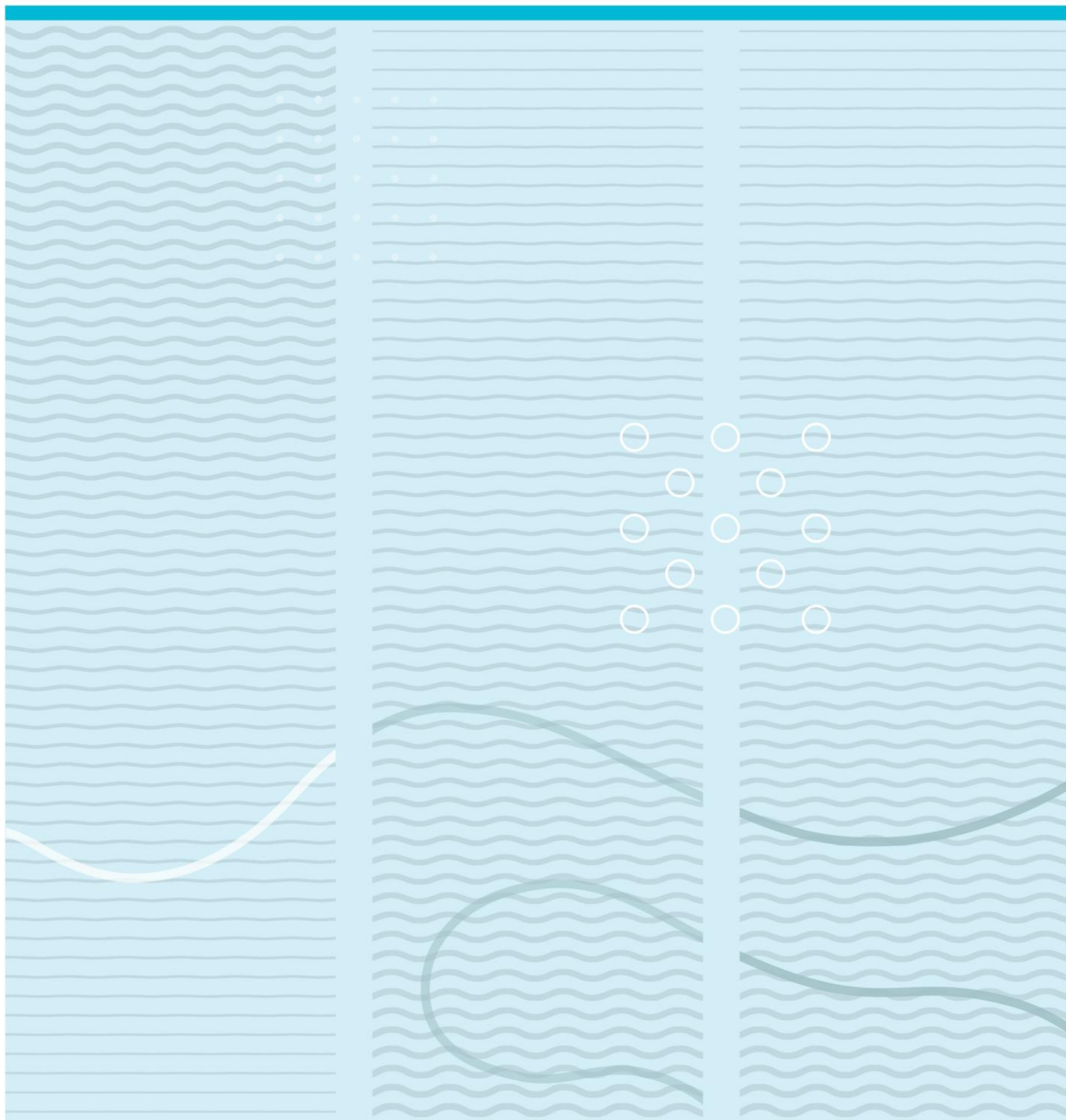

Birgitte Lund Jensen

Marint affald

Et studie af hvordan skabende arbejde og udtryk kan sætte fokus på et miljøproblem

Høgskolen i Sørøst-Norge
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Institutt for estetiske fag
Lærerskoleveien 40
3679 Notodden

<http://www.usn.no>

© 2017 Birgitte Lund Jensen

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

Sammendrag

Denne masteropgave er et studie af hvordan skabende arbejde og de deraf skabende udtryk kan sætte fokus på et miljøproblem.

Baggrunden er min store interesse for, og erfaring med, skabende arbejde. Ud over skabende arbejde er naturen vigtig for mig, med de mange forskellige oplevelser den kan afstedkomme. Derudover er kunstværker og kunstretninger en inspirationskilde som jeg har anvendt, særligt Land art har været til stor inspiration. Kunstner der arbejde med, at gøre opmærksom på problematikken med aktuelle samfundsmæssige problemstillinger har ligeledes inspireret mig

I eget skabende arbejde, med forskellige tilgangen, bl.a. inspiration fra Land art kunstner, socialengageret kunstner og tilgangen Research through Design, derudover har elementerne været: kreativitet, design, udstilling, aktioner og stedsspecifikt arbejde.

Det valgte aktuelle samfundsproblem er et miljøproblem nemlig marint affald. Aspekterne natursyn, affald og perspektiver på problematikens omfang er præsenteret. Det valgte videnskabsteoretiske ståsted er overordnet pragmatisk, der understreger den undersøgende tilgang jeg anlægger i det skabende arbejde og som understreger den undersøgende tilgang arbejdet er båret af, og præget af. Illeris bidrager med aspekter af læring. Dette er inddraget i forhold til eget arbejde, ligesom Dewey inddrages i forhold til interesse og erfaring. Didaktisk er der perspektiveret teoretisk til eget arbejde og proces, samt reflekter til muligheder for arbejde i forskellige sammenhænge, samfunds- og uddannelsesmæssigt. Derudover er der inddraget filosofiske aspekter Kemp og Nielsen der giver et bud på barriere i forhold til store miljømæssige problemer.

Det skabende arbejde og udtryk er udmøntet sig i flere forskellige udtryksformer, på baggrund af fokus på at kommuniker budskabet om marint affald

Det skabende arbejde strækker sig fra design til aktioner udført på stranden. Det skabende arbejde har været præget af fordybelse inden for de forskellige udtryksformer, og med netop det skabende arbejde som det ledende i processen, efterfuldt af refleksioner over dette. Svarene der fremkommer af dette arbejde er at udtrykkene skal berøre betragteren, være stedsspecifikt og have et direkte udtryk i forhold til budskabet. Arbejderne med aktionerne der var stedsspecifikke der indeholder vinden, følelser og handlinger er svaret på problemstillingen

Indhold

1	Indledning.....	7
1.1	Udgangspunkt.....	8
1.2	Problemområde.....	12
1.3	Overordnede mål.....	14
	Problemstilling.....	14
1.4	Operationalisering	15
2	Videnskabsteoretiske aspekter.....	16
2.1	Natursyn, affald og plastik.....	16
2.1.1	Natursyn	16
2.1.2	Affald	18
2.1.3	Marint affald	19
2.1.4	Plastik	23
2.1.5	Genanvendelse af plastik	25
2.1.6	Andres interesse for marint affald	28
2.1.7	Marint affald i medierne	30
2.1.8	Ting	34
2.2	Didaktisk perspektiv	37
2.2.1	Læring set i et perspektiv	38
2.2.2	Tænkning, interesse og erfaring	41
2.2.3	Håb som element.....	44
2.2.4	Barriere og forhindringer mod at handle	45
2.2.5	Om at opleve naturen	47
2.3	Kunstnerisk rammesættelse	48
2.3.1	Kunst og ting	49
2.3.2	Formgivning med udgangspunkt i design.....	49
2.3.3	Land art	51
2.3.4	Social engageret kunst	57
2.3.5	Art and Ecology	59
2.3.6	Aktion og etablering af museum.....	63
2.3.7	En løsning	65

3	Metode	68
4	Resultater og fund	69
4.1	Reseach through Design	69
4.2	Kreativitet	71
4.3	Design	74
4.4	Stedsspecifikt	77
4.5	Forbrydelsen	82
4.6	Viden – følelse – handling	88
4.7	Globalt	91
4.8	Om at tabe fokus og miste modet	94
4.9	Natursyn, affald og plastik	97
4.9.1	Natursyn	97
4.9.2	Affald	97
4.9.3	Marint affald	98
4.9.4	Plastik	99
4.10	Didaktisk perspektiv	100
4.10.1	Læring 100	
5	Analyse af fund	102
5.1	Eget arbejde	103
6	Drøftning af fund og analyse	108
6.1	Didaktisk refleksion	108
6.2	I forhold til eget arbejde og et svar	109
6.3	Vejen videre	114

Forord

Dette studie har været en rejse ud over det sædvanlige – der er sket mange udfordringsfulde ting som har gjort, at rejsen blev særdels lærerig, og jeg er ikke længere den samme person som den der drog ud, det er en klogere version der står her

Mange tak til mine vejledere Åsta Rimstad og Stuart Frost for god og konstruktiv vejledning og for at have haft tålmodighed med mig

Mange tak til alle tæt på mig, der fulgtes ved siden af mig i dette arbejde.

Hjerting, 4/5 2017

Birgitte Lund Jensen

1 Indledning

Vejen ind i masteropgaven

Hvis jeg skulle summe alting ind og præsentere mig ved at fortælle om de to ting der er allervigtigst for mig som menneske, så vil det være skabende arbejde og naturen. De to elementer har altid været til stede og været en stor indholdsmæssig del i mit liv. Nysgerrigheden for mulighederne i materialer og glæden ved at fremstille genstande eller udtryk har været, og er altid stor.

Naturen er mit yndlingsrum, det er det sted som jeg holder allermest af at opholde mig. Naturens cyklus og gang fascinerer mig og jeg har stor glæde ved den optagethed jeg oplever i naturen og alle de aspekter den indeholder. Et eksempel er tidevandet, jeg har de sidste mange år har boet i kort afstand fra havet og alle de aspekter i den cyklus tidevandet indeholder inklusiv den mangfoldighed af dyreliv, dette fænomen afstedkommer.

Igennem min interesse for naturen og dens processer, blandt andet igennem oplevelser af land art og den forståelse der er indlejret i at forandringerne og nedbrydningen er den del af værket havde på et tidspunkt led mig hen til at se på og fotografere kulturelt fremstillede objekter i nedbrydningsprocessen – i naturen. I Sverige besøgte jeg en bilkirkegård i Ryd.

Figur 1 Sommer 2005

Bilkirkegården er fredet, og der er ca. 150 biler placeret rundt omkring i skoven. Åke Danielssons skrothandel opstod i 1940. I dag kan dette sted besøges i dagtimerne. Det eneste der må medtages fra stedet er fotos, dem tog jeg ca. 800 af, da jeg besøgte stedet. Jeg var stærkt betaget af det, jeg vil kalde forfaldets æstetik og skønheden i de enkelte genstande og kontrasterne af disse. En uventet erkendelse opstod mens jeg besøgte stedet. Kontrasten mellem naturen – skoven og kulturen – bilerne var en oplevelse af at det ene fremhævede det andet. Bilerne der var fremmedelementer i naturen skabte en kontrast og et fokus på naturen. Den træstamme som en bil stod opad blev med den struktur og farve den havde fremhævet af bilens rustne overflade. Både naturen og bilerne blev fremhævet af hinanden. Blikket blev standet og blev undersøgende af det kontrastfulde i sammenstillingerne. Fascinationen over denne sammenstilling af natur og kultur holdt i mange år og var anledning til et hav af billeder.

1.1 Udgangspunkt

Hvorfra verden går og forstås.

"Den danske filosof Søren Kierkegaard var hele sit liv optaget af, hvordan man kan overbevise nogen om noget, så det af den, man vil overbevise, ikke føles som et overgreb, men som en hjælp til en bedre forståelse af livet og eksistens".

Sådan indleder filosofen Peter Kemp og Lisbeth Witthøfft Nielsen bogen "Klimabevidsthedens barrierer" (Kemp og Witthøfft, 2009, s.7). Citatet fra Kierkegaard har ordlyden: "At man, når det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt sted, først og fremmest maa passe på at finde ham der, hvor han er, og begynde der" (Kierkegaard i Kemp og Nielsen, 2009, s. 7).

Som menneske, og i kraft af min profession som underviser, er det et udsagn der inspirer mig, til at se på de perspektiver der ligger i at formidle noget, til nogle, uden at det virker som et overgreb.

Når jeg vender blikket mod den formidling der foregår af de ting der sker med naturen, af miljømæssig karakter som f.eks. miljøforurening, klimaforandringer, global opvarmning, arters uddøen, CO₂, for bare at nævne nogle få – når der blive talt om disse

i f.eks. medierne omtales det ofte med meget store tal og konsekvenser, og med disse ofte astronomiske tal, som jeg ikke har mulighed for at forstå ejheller konsekvenserne af disse. Når jeg er færdig med at prøve at forestille mig, hvor meget omfanget er uden at kunne få et klart billede frem, dukker der ofte et spørgsmål op – hvad kan jeg gøre ved dette? Svaret er, at mange gange ender jeg ved samme sted, når jeg prøver at forestille mig de astronomiske tal, der er ikke et klart svar – og i de tilfælde der er nogle svar, synes de tiltag jeg kan gøre selv ikke at ville hjælpe på det store tal.

De mange aktuelle samfundsmæssige miljøproblematikker er overvældende. Da det er problematisk at have viden, da der med viden naturligt følger ansvar, og ansvar kræver handling. Og når jeg nu har viden – godt nok forstår jeg den ikke helt – og det dilemma, jeg oplever, når jeg ikke helt kan definere eller gennemskue det ansvar og efterfølgende handlinger, det kræver – det er problematisk for mig. Hvordan jeg – og andre - kommer derhen, er jeg nysgerrig på.

Det bekymrer mig når jeg høre om hvordan det står til med klodens tilstand, og det er problematisk det som vi mennesker gør i forhold til miljøet. Havforsker Charles Moore konstaterer at, "Only we humans make waste that nature cannot digest" (Seas of plastic, 2009). En konstatering der giver anledning til stor bekymring. Det er ikke oplysninger om hvilke konsekvenser det har at mennesker forbruger mange ressourcer.

Når jeg ser på de måder som jeg har oplevet i forhold til at der er blevet formidlet om miljø problematikker så er der to oplevelser der står frem: Föhr Satelite Reef og udstillingen Out to Sea? et hav af plast fra Hawaii til Klitmøller.

I 2011 blev der i medierne, inviteret til at deltage i fremstillingen af en hæklet koral rev, under navnet Föhr Satelite Reef. Værket skulle fremstilles på øen Föhr i Tyskland. Et arbejde med deltager fra både Tyskland og Danmark. Der var over 600 der deltog i arbejdet med at hække revet Deltagerne var hovedsageligt kvinder og pige, i alle aldersgrupper. Da revet blev udstillet, først på Föhr på Museum Kunst der Westküste, og senere på Tønder Museum i Danmark, var der opstillet plancher der fortalte om konsekvenserne for revene ved forurening og opvarmning af havene.

Baggrunden var, at siden 2005 har Margret og Christine Wertheim arbejdet med at sætte fokus på revene i havene, deres arbejde startede på baggrund af deres bekymringer for Great Barrier Reef ved Australien, og de forandringer der skete og stadig sker, pga. den global opvarmning og forurening. De etablerede Institute For Figuring, og har siden 2006

har stået for, at der mange forskellige steder på jorden der er blevet fremstillet satellitter af rev. (Wertheim + Wertheim, 2015)

Plancherne der var opstillet ved udstillingerne var meget oplysende og tankevækkende. Det at udstillingsstedet var museum gjorde flere ting. For det første en værdsættelse og fremhævelse af det værket. For det andet afgrænses målgruppen til de der besøger museet. For det tredje er havet som revet referer til helt fraværende. At havet er fraværende er et vilkår når der udstilles på museum. Det var også et vilkår da kunstmuseet Trapholt afholdt udstillingen "Out to Sea – et hav af plast fra Hawaii til Klitmøller", en udstilling hvor en masses marint affald var lagt op i et stort udstillingslokale sådan at der affaldet kunne iagttages. Udstillingen indeholdt oplysende plancher både om ulemperne ved plastik og konsekvenserne ved plastik i naturen, og om alle de ting plastik anvendes til i dagligdagen. I udstillingen var der et område mod udgangen fra udstillingen hvor der hang billeder og oplysninger om at fugle og dyr kom til skade og døde af plastik enten ved kvælning eller fordi de havde æd det. Der var nogle meget ubehagelige billeder af fugle som var så ubehageligt at det var svært at se på dem. Det var bl.a. billeder af Chris Jordan som ikke rigtig var til at se på:

Figur 2 Jordan: Midway, Message from the Gyre, 2009

Selv om det var ubehageligt, og jeg vægrede mig ved, at se på billederne af de døde fugle fulde af affald, havde jeg registreret dem og dengang var det ordløst for mig, og jeg så på dyngerne af det marine affald i stedet for. Da jeg senere i andre sammenhæng så billedet viste jeg, at jeg havde set det før og at det var på udstillingen på Trapholt. På udstillingen var betragterens rolle at være beskuer og på den måde informeret og overvældet det var synssansen der primært blev påvirket, lugtesansen blev påvirket lidt, da selv om det marint plastik var rengjort lugter det lidt. Både på følelsesmæssige og kognitive plan var der udfordringer. Det var overvældende og gav en følelse af håbløshed.

I begge de nævnte eksempler har arrangørerne haft et stort vigtigt budskab der er blevet kommunikeret på hver sin måde. Begge erfaringer har haft betydning for mig og på dele af denne masteropgave.

På et tidspunkt i mit studie her på Højskolen i *Estetisk skabende projekt* med titlen "Ting forandre sig" indgik arbejdede med fotografering af to udvalgte steder over tid. Senere i projektet var det at tilføje elementer en del af opgaven, og det blev til en række billeder hvor det affald der lå på stranden blev lagt en på det udvalgte sted og fotograferet, dette som en forandring i kontrast til det naturlige.

Figur 3 Ting forandre sig. Mandø Ebbevej

Senere blev jeg af Center for Undervisning bedt om at holde et oplæg om at fotografere et sted over tid, vise egne billeder og inspirere til at finde motiver ved havet. Målgruppen

var folkeskolelærer der skulle i gang med et forløb på skolerne hvor de skulle stå for at arbejde med temaet marint affald med børnene, målet var at børnene lave film for at deltage i konkurrence. Konkurrencen var udskrevet af miljøorganisationen MARLISCO i samarbejde med KIMO.

Begejstring over kontrasterne og det billedmæssige udtryk var stort, hvor det marine affald mødte de kulturelt fremstillede elementer, i form af affald. De æstetiske aspekter i forhold til farver og form – det kulturfremstillede i kontrast til naturen. Efterfølgende var kommentarerne fra arrangørerne, at de aldrig havde hørt nogle tale så begejstret når emnet var marint affald. Jeg havde ikke på forhånd nogen større baggrundsviden om marint affald, og blev flov over, at havde udvist en meget positiv attitude i forbindelse med et så stort problem. Men jeg talte ikke om marint affald, jeg talte om mine billeder og begejstringen over kontraster, farver og strukturer. Efterfølgende blev jeg dommer i ovennævnte filmkonkurrencen, og ved at se alle de film som børnene havde fremstillet begyndte omfanget af problematikken med marint affald at gå op for mig.

1.2 Problemområde

I medierne kan der ofte ses og høres om hvordan det står til, med naturen, miljøet og klodens tilstand. Nogle gange med tilbageblik og andre gange med fremskrivning af omfanget. I det nedslag på et eksempel forekommer både tilbageblik og fremskrivning.

"•I 1962 blev der produceret 15 millioner ton plastik, mens det tal i 2014 var vokset til 311 millioner ton, heraf bruges 26 procent til emballage.

•Otte millioner ton plastik bliver dumpet i havet i disse år. Det svarer til, at en skraldevogn tømmer sin last ud i havet hvert minut.

•Fortsætter plastikforureningen i samme tempo, vil det i 2030 svare til to skraldevognes last pr. minut og i 2050 fire skraldevognes last.

•I 2014 var der ét ton plastik pr. fem ton fisk i havet. I 2025 vil andelen af plastik være steget, så det hedder et ton plastik til tre ton fisk. I 2050 forventes det, at der vil være mere plastik i havene, end der er fisk, hvis der ikke gøres noget.

•Kun 14 procent af al plastikemballage bliver indsamlet til genbrug, men reelt er det kun fem procent, der bruges mere end én gang.

- Plastikemballage i original form kan overleve i vand i flere hundrede år, mens mikroplastik kan overleve endnu længere.
- Den manglende genbrug af plastik vurderes af koste mellem 80-120 milliarder dollar om året i materialetab. Derudover vurderes plastikforureningen at have en værdi på 40 milliarder på drivhuseffekten.
- Plastikken bliver ledt rundt i havene af havstrømmene. Plasten samler sig især i fem havområder, såkaldte plastiksupper, der tilsammen har et areal på størrelse med Afrika.
- 100.000 havpattedyr og én million fugle lader hvert år livet på grund af plastforurening." (DR.DK, 2016)

Ved at se på de oplysninger er der mange problemstillinger der åbner sig på baggrund af disse fakta oplysningen.

Fremskrivningen om at der i 2050 vil være mere plastik end fisk i havet regnet i ton– det lyder skræmmende og uhyggeligt, det er i fremtiden. Det der ligger inde for rækkevidde i tidsperspektiv, er fremskrivningen af, at der allerede om 8 år vil der være 1 ton plastik for hver 3 ton fisk, for 3 år siden var det 1 ton plastik pr. hver 5 ton fisk

Forudsigelsen afsluttes med - hvis der ikke gøres noget. Den sigtning der inden for det korte perspektiv ser ud som der ikke gøres noget – ellers havde vi vel stoppet ved det 1 ton pr. 5 ton fisk. Det eneste der er at gøre er for mig at se at gøre noget, jeg kan ikke så hvem det er der skal gøre noget, og jeg ved ikke om jeg kan gøre noget.

Oplysningerne om plastik forureningen omfang omregnet, til hvor mange skraldevogne der tømmes ud i havet pr. minut virker overvældende og jeg forstå at det er meget men min forestillingsevne rækker ikke længere end til det.

At plastik kan være i havet i flere hundrede år er problematisk da det ikke nedbrydes og forsvinder i sammen eller tilnærmelsesmæssig hast som det tilføres.

Oplysningen om hvor mange havpattedyr og fugle der dør om året er overvældende og magtesløshed og urimelighed er det der er tilbage efter sådan en oplysning.

Den måde at kommunikere budskaber på er almindelig, og det er problematisk hvis den viden der bliver på den måde resultere i følelsen af magtesløshed og urimelighed så er den viden af en karakter der ikke kan bruges til noget af det enkelte menneske. I bedste fald kan oplevelsen af at være blevet orienteret for nogle, antager jeg. Den problemstilling der naturligt vokser ud af dette er om det kan gøres anderledes, en ved

hjælp af enorme tal og fremskrivninger af hvor galt det kan gå. Kunsten kan kommunikere mange aspekter bl.a. af tilstande og problemstillinger. Gad vide hvad kunstneriske udtryk kan stile op sådan at en bedre forståelse kan opnås – og samtidig at det ikke føles som et overgreb. En nysgerrighed på hvilke udtryksformer der kan kommunikere noget meget abstrakt der har store konsekvenser

1.3 Overordnede mål

Målene er at undersøge, hvordan det kan lade sig gøre at kommunikere en aktuel samfundsmæssig problemstilling igennem skabende arbejde og undersøge de udtryk, der er anvendelige inden for det felt til at kommunikere et budskab.

Et budskab der i bedste fald fører til ændret holdning og adfærd hos betragteren igennem erhvervet viden og indsigt. Målet er at fremstille udtryk der motiverer frem for at diktere. At udtrykket røre betragteren på en sådan måde at aktiv handling er det der er det naturlige og oplagte at gøre, gerne med oplevelsen af egentlig at der ikke er andet at gøre end at handle.

Det er et mål at arbejde mig frem til svaret igennem eget skabende arbejde og erkendelser. Det er et mål at de didaktiske perspektiver vil blive behandlet teoretisk i en refleksion teoretisk i forhold til samfundsmæssige forhold

Problemstilling

På baggrund af de foregående refleksioner har fokus samlet sig og er afgrænsset til at være:

et studie i forskellige udtryksformer inden for skabende arbejde og forskellige kunstneriske tilgange. Hensigten med arbejdet er at sætte fokus på et aktuelt samfundsproblem.

Hvordan kan der igennem kunstneriske metoder og skabende arbejde sættes fokus på et miljøproblem?

1.4 Operationalisering

Igennem et udvalg af teoretiske aspekter præsenteres og dermed afgrænses et grundlag for det skabende arbejde igennem kunstneriske metoder at sætte fokus på et aktuelt miljøproblem.

Det skabende arbejde er udført i praksis. Didaktiske refleksioner sker på baggrund af de valgte teori og egen erfaringer igennem arbejdet. Området indeholdende natursyn, affald og plastik reflekteres ligeledes teoretisk ind i fund, analyse af fund og drøftningen af fund.

De valgte teoretiske områder er beskrevet afsnittet: Videnskabsteoretiske aspekter der indeholder en tre deling

De tre områder, der hver indeholder flere aspekter, er:

- Natursyn, affald og plastik
- Didaktisk perspektiv
- Kunstnerisk rammesættelse

Metode: abduktiv, induktiv og dedutiv

Resultater og fund:

- Skabende arbejde og udtryk skabt med inspiration af den kunstneriske rammesættelse, præsenteret under 8 overskrifter
- Fra afsnittet om Natursyn, affald og plastik trækkes fund frem
- Didaktiske fund fra de valgte teoretiker fremhæves

Analyse af fund bygger på den valgte abduktive tilgang, sammen med deduktive og induktiv tilgang der tilsammen belyser de tre områder i samspil

Afslutningsvist drøftes fund og analyse

2 Videnskabsteoretiske aspekter

I denne del præsenteres den teori og de tilgange, der danner grundlag og udgangspunktet for det skabende arbejde og didaktiske perspektiver.

2.1 Natursyn, affald og plastik

Her vil de forhold, der gør sig gældende i forhold til det valgte område, marint affald, blive præsenteret i forhold til natursyn som en forståelsesramme af tilgangen til problemstillingerne, der omhandler affald. Affald historisk set, efterfulgt af flere afsnit om marint affald med forskellige fokus. Afsluttende er ting medtaget, da det marine affald består af ting fra flere forskellige kategorier.

2.1.1 Natursyn

Natur og kultur og hvad der lægges i det, danner den grund, hvorfra der kan tales om natursyn.

Det synspunkt, at alt er natur kan anlægges ud fra menneskets udvikling, og de ting vi fremstiller kan tilbageføres til råstoffer og bestanddele, der hentes i naturen, og igennem en bearbejdning bliver til genstande, der er fremstillet af mennesker.

Det synspunkt, at alt er kultur, udspringer fra, at konstruktionen natur er defineret af den kultur, der definerer den, der er ikke tale om en fælles definition, men med udgangspunkt i den enkelte kultur er der normer for, hvad der er natur (Ejbye-Ernst & Storkholm, 2015). Natursyn er et forholdsvis nyt beskrevet begreb. Det var ikke før først i 1980'erne, det blev beskrevet. Natursyn handler om, hvordan vores holdning til naturen er, og hvordan vi bruger den. Der er beskrevet tre natursyn:

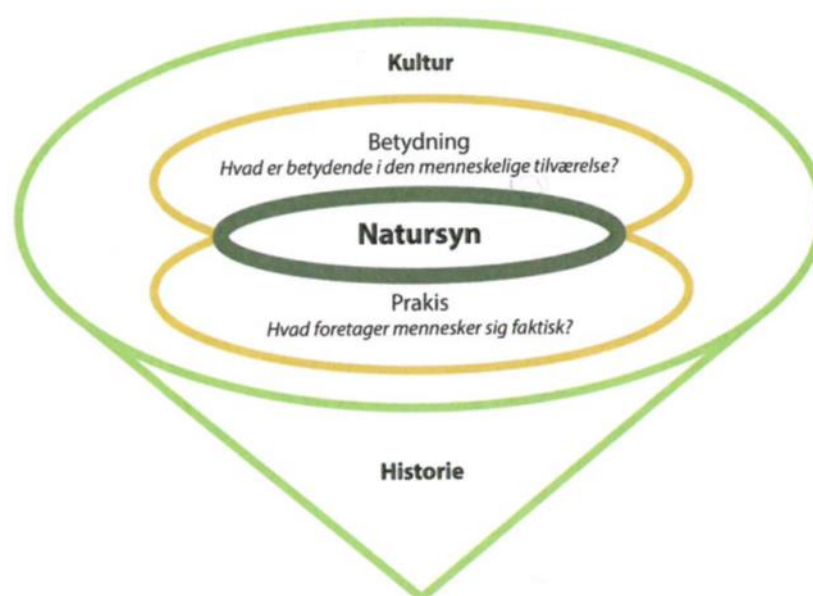
Det antropocentriske natursyn. I den forståelse er mennesket hævet over naturen, og er i centrum, og kan bruge naturen for egen vindings skyld. Hvis det tages hensyn til naturen, er det fordi, det kan betale sig, der kan gøres positive tiltag i forhold til naturen, grunden til tiltaget er for menneskets vindings skyld

Det zoocentriske natursyn. I denne forståelse er omsorg for dyrene i centrum, ligesom deres levesteder er vigtige, for at dyrene kan trives bedst muligt. Der er tale om at se dyrene som medskabninger, og en holdning om, at dyrene ikke alene skal opdrættes for,

at de skal være menneskers føde, er kendetegnende for tankegangen her. Under dette natursyn findes også det biocentriske natursyn, hvor planter og alt andet levende skal respekteres og tages hensyn til.

Det økocentriske natursyn. I denne forståelse er tilgangen holistisk. Det hele er en samlet enhed, hvor de forskellige stadier og udvikling for den enkelte er en del af helheden, og er berettiget til at være der. Udvikling og det der opstår skal ses, netop som en del af udviklingen, naturen (Edlev, 2015).

Senest er der fremkommet et aspekt, der bløder op på de klart defineret natursyn, de kan være retningsviser og hjælpe til at definere, hvor den enkelte overordnet placerer sig. I den mangefacetteret verden vi lever i i dag, vil mange have et natursyn, der kan være sammensat af flere.

Figur 4 Ejbye-Ernst & Stokholm. (2015) s. 17

Ovenstående figur illustrerer, at det er handlinger og betydning, på baggrund af historie og kultur, der gør, at den enkeltes natursyn ser ud, som det gør.

Betegnelserne af de tre definerede natursyn er et godt udgangspunkt for at placere sig, og modellen herover giver god mulighed for at se på, både hvad der har indflydelse på natursynet ved hjælp af historien og kulturen. Det konkretiseres af at se på egen praksis og reflektere over betydning. Enten kan det bruges på den måde, eller bruge ovenstående

model først og komme frem til, hvilket af de tre natursyn der er det betegnende for personen.

Kompleksiteten er stor, en del skyldes, at der ikke er overblik over konsekvenser som handlinger afstedkommer, andet på grund af hvad der praktisk er muligt i hverdagen.

2.1.2 Affald

Affald er generelt noget, som ikke er attraktivt, noget som skal skaffes af vejen, noget de fleste helst ikke vil beskæftige sig med. Fra begyndelsen af mit arbejde med marint affald har tanken været at gøre det marine affald attraktivt, sådan at nogle ville have med det at gøre.

Betegnelsen affald har skiftet betydning igennem tiden, dette perspektiv er medtaget for at se nøjere på begrebet affald og betydningen af ordet.

Tor Nørretranders redegør i bogen "Afskaf affald fremtidsskrift" for den udvikling ordet affald har gennemgået, og det viser, at ordet har skiftet betydning over tid. Tilbage i 1793 defineres det, i Dansk Ordbog udgivet af Videnskabernes Selskab som "Nedfald af Modenhed eller Ælde" (Nørretranders, 2012, s. 11). Det er en naturlig proces i forhold til naturens cyklus at bladene falder af træerne om efteråret og derved giver næring til jorden igennem nedbrydning og formuldning. Mindre end 100 år efter har ordet affald fået en ny betydning "en rest, noget der er tilovers, noget man smider væk, noget man helst er fri for" (Nørretranders, 2012, s. 12). Begrebet affald går i det tidsrum fra at være noget positivt med nytteværdi, til at være noget positivt med ringe værdi. En nutidig definition er at: "Affald i moderne forstand er en ressource på det gale sted" (Nørretranders, 2012, s. 18). Det er et faktum, at når vi producerer noget, som ikke kan opsættes naturligt efterfølgende, fremkommer affald, der er uønsket, da det har ringe eller ingen værdi, det fremstår som et restprodukt og noget, der skal skaffes af vejen, noget der ikke har en sammenhæng og er udenfor en cyklus.

Når affald er i en usorteret masse, som det ofte ender i, er det let at miste overblikket over de forskellige enheder og dermed potentielle ressourcer, som det indeholder. Når det bliver uoverskueligt og dermed langsomt og uøkonomisk at genanvende de dele, der er til stede, er det ikke længere en potentiel ressource men affald.

Pointen er, at "man afskaffer ikke affald ved at bortskaffe det. Man afskaffer affald ved at bruge det – som råmateriale" (Nørretranders, 2012, s. 145). Den tilgang kan opstå i vores tid, da der ikke er uendeligt med råstoffer, plads og ressourcer, derfor bliver vi nødt til at afskaffe affald og betragte det som et materiale, der er i et kredsløb. Naturen er det sted, der i høj grad er det sted, affaldet blev deponeret, til stor skade for miljøet og bæredygtigheden.

Når affald afskaffes i dag, så er den måde der er at komme af med det på at brænde det, og derved forsvinder de ressourcer og bliver til CO₂, ikke uvæsentligt men der er meget mere at få ud af affaldet, hvis det i stedet for genanvendes.

For at afskaffe affald skal der nytænkning til for at kunne få ressourcerne skilt ad igen, sådan at de kan genanvendes, derfor bliver produktionen nødt til at gentænkes, sådan at stofstrømmen bliver tydelig. At der ikke er tale om en afskaffelse af affaldet men at bruge affald som materiale, for at det kan lade sig gøre bliver produkter nødt til at fremstilles på en helt ny måde, hvor stofstrømmen er tydelig, og hvor genanvendelse er oplagt og til at have med at gøre. (Nørretranders, 2012).

Ved at produkter bliver designet sådan, at genanvendelse muliggøres, bliver det indlysende at genanvende produkter. Der skal ikke være sammenblanding af mange forskellige materialer, og der skal ikke være nogle døde ender, hvor vi som i dag brænder store mængder af affald af, men at alle de elementer, der er anvendt, kan gå ind i en stofstrøm, en tænkning der kaldes Cradle to Cradle.

2.1.3 Marint affald

Marint affald er det fænomen, der har eksisteret i længere tid og er stærkt tiltagende. Tilbage i 1970 kunne Thor Heyerdal, oceanograf og havbiolog på RA 2 ekspeditionen, allerede dengang, "...rapporterede om synlig og allestedsnærværende forurening" (Zorn,2015,03.05).

Affaldet i havet komme fra mange forskellige kilder, det fleste foregår fra land ud i havet.

Ulovlig dumpning af affald direkte i (A) spildevandssystemer eller (B) naturen, hvorfra det transporteres af fx floder og vind til havet. (C) Mikroplastik som slipper igennem rensningsanlæg (især syntetiske fibre fra vaskemaskiner), (D) affaldsnedkastning på stranden, (E) tabt, og (F) mistede fiskeredskeer, (G) mistet containerfragt, (H) luftbåret deponeringsaffald og dårlig forvaltning af lossepladser og (I) udslip af industriaffald.

Figur 5 Oversigt over kilder til marint affald

(Enders, K., Lenz, R., Sørensen, T. K., Reeh, L. & Nielsen, T. G. 2015, s 9).

Det marine affald denne opgave beskæftiger sig med, er det affald, der findes på strandene og er håndgribelige. Figuren er medtaget for at give et billede af, at marint affald er et stort og komplekst område. De områder, der er medtaget marint affald fra, er: (D) affaldsnedkastning på stranden, (E) tabt og (F) mistede fiskeredskeer. Genstande fra de nævnte kategorier er i fysisk håndterbar form og derfor valgt.

Kategorien (C) er medtaget som element selv om den ikke opfylder ovennævnte kriterie, da den del af der ligger på strandene, der er fremstillet af plastik over tid, vil blive nedbrudt til mikroplast. Så det er medtaget for at understrege de omfattende konsekvenserne som materialet plastik afstedkommer.

I medierne tages dette samfundsaktuelle problem op men jævne mellemrum, oftes formidlet med tal og grafer over problemet. Lidt andreledes så det ud i en

nyhedsudsendelsen der formidlede et udvalg af en rapport fra World Economic Forum (MacArthur, D.E., Waughray, D. & Stuchtey, M. R. 2016)

Fakta oplysningen om, at der dumpes 8 million ton plastik i havet pr. år, omregnet til skraldevognsfulde, der tømmes i havet, svarende til 1 pr. min., havde nyhedsudsendelsen valgt at illustrere med et ur på en film med skraldevogne, der blev tømt. Nyhedsværten vendte gentagende gange tilbage til filmen, peger på tallet og understreger, hvor mange lastvogne affald der nu vil være hældt ud i havet. Udsendelsen startede kl. 22, og det er minuttallet, der forholdes til, og ved udsendelsens afslutning er der tømt det, der svarer til 22 skraldevogne i havet.

Figur 6 Skærbillede 1 fra TV2 2016, 21.01

Indslaget er en del af en nyhedsudsendelse – længden på indslaget er 6:26, samlet er nyhedsudsendelsen på 22 minutter. (TV 2, 2016)

De 8 millioner ton er nu omsat til skraldevogne i minuttet, illustreret ved film illustration er en måde at formidle de store mængder en alene ved tal i tons. Billed formidlingen blev brugt aktivt ved studieverdens tilbagevenden. At mængderne er enorme store understreges her igennem.

Igennem de sidste år har der været tale om plastikøer i havene i medierne. Miljøorganisationen Plastic Change, fastslået at:

Der findes ikke landfaste øer af plastik i verdenshavene. Der findes områder med høje koncentrationer af nedbrudt plastik i havene, de såkaldte gyres eller "plastiksupper". Mikroplastikken samler sig på grund af havstrømmene i fem store supper i verdenshavene. (Plastic Change, 2017, 20.04).

Det er også betegnelsen plastiksupper, der bliver brugt i tv indslaget, hvor de 5 områder, det drejer sig om illustreres.

Figur 7 Skærbillede 2 fra TV2, 2016, 21.01

De 5 områder er på størrelse med Afrika, og det er et faktum, at det plastik, der er koncentreret der i supperne, ikke kun ligger i overfladen men også under overfladen, alt efter struktur og vægt. (TV2, 2016).

75 procent af alt marint affald i havene vurderes at være plastik. Plastik er på grund af den langsomme nedbrydningstid meget længe i havet

Figur 8 Kilde: NOAA fra www.miljodirektoratet.no

Nedbrydningstidene varierer lidt fra kilde til kilde, men ovenstående oversigt er valgt, da den indeholder mange elementer som tøj og eksempel på nedbrydelige materialer: drikkeholder, der, selvom den er nedbrydelig, er der i 6 måneder, kendet i den tid også nå at skade dyrelivet. Der hvor den største variation er i kilderne er på plastikflaske, der er eksempler på kilder der fremføre at nedbrydningstiden er 400 år, eksempel vedlagt (billag 1).

2.1.4 Plastik

Tilbage i 1860'erne opstod der i USA en bekymring for elefanternes udryddelse, da elfenben blev brugt til at fremstille billardkugler. Der blev udskrevet en konkurrence for at finde et alternativ, og opfinder John Wesley Hyatt opfandt celluloid, der bestod af nitrocellulose og kamfer (Larsen, 2016). Med den gode hensigt om at redde elefanterne, ved at fremstille genstande af produkter der ikke kom fra dyrene, gjorde på grund af den store succes med at udvikle produkter at plastik er det udbredt til mange af de ting vi omgiver os med.

"Plastik er et generelt udtryk, der dækker syntetiske eller halvsyntetiske organiske polymere. En polymer er et stort molekyle bygget op af en kæde eller ringe af flere små,

ens molekyler kaldet monomerer" (Møhl, 2016, s. 15). "Langt de fleste industrielle typer af plastik er pertroleumkemikalier, dvs. et kemisk produkt udvundet af petroleum, altså olie fra undergrunden" (Møhl, 2016, s. 15). Der findes mange forskellige plastformer, og de forskellige typer har forskellige egenskaber og kan bruges til forskellige formål.

For at gøre plastik mere miljøvenlig er produkter som bioplast blevet udviklet, det indeholder plantematerialer, det indeholder ca. en fjerdedel petroleum i forhold til andre former for plastik, så på det punkt er der en besparelse, hvorimod at det kræver flere vandressourcer at producere bioplast, så der er mange parametre, der skal tages hensyn til. De processer, der gør det muligt, påvirker plantematerialet sådan, at det ikke nødvendigvis er nedbrydeligt, da de kemiske processer, der foregår, har indflydelse på alle de elementer, der indgår i produktionen, og dermed ikke naturligt nedbrydeligt. I stedet for at tale om bioplast vil det være mere korrekt at tale om biobaseret plast.

Mikroplast har en størrelse, der er under 5 mm. Mikroplast kan deles i to grupper, primær og sekundær. Gruppen af primær mikroplast er betegnelsen for det plast, som har en størrelse på under 5 mm som udgangspunkt, eks som microbeads der er i f.eks. tandpasta og skrubbecreme. Sekundær mikroplast er betegnelsen for det plastik, der engang har været større, men i en nedbrydningsproces er blevet nedbrudt til mindre dele og er endt under de 5 mm.

Når plastik er i naturen f.eks. i havet, nedbrydes det igennem påvirkning af havet og solens UV stråling, der påvirker stabiliteten. Plastik har den egenskab, at det kan binde skadelige stoffer til sig, og dermed kan sundhedsskadelige og miljøfarlige stoffer binde sig til plastik, og hvis det ædes af et dyr, kan de skadelige stoffer og dermed påvirkning på dyret – og videre i fødekæden være meget omfattende, da det kan være mere end plastikken der skaber skader og påvirkninger, mens f.eks. immunsystemet kan påvirkes af stofferne og have konsekvenser. Fugle og fisk æder plastik, når det ligner den føde, de ellers indtager. Hvaler og nogle hajer filtrerer ligesom muslinger store mængder af vand, og forskere er kommet frem til, at hvis man spiser østers og muslinger, så er indtaget af mikroplast på årsbasis 11.000 stykker. Der er endnu ikke beviser for menneskelige skader eller konsekvenser. Plankton, der er i den nederste del af fødekæden, har under påvirkning af mikroplast bl.a. vist nedsat reproduktion (Møhl, 2016).

Figur 9 Skærbillede fra TV2, 2016, 21.01

Dokumentation for at plankton optager mikroplast, og fisk spiser plankton, der er plastik i 40 procent af alle sild fanget i de danske have, som vi indtager (TV 2. 2016)

Medierne, miljøorganisationer og faglitteratur har stor fokus på mikroplast, og er her medtaget for, at belyser de store konsekvenser, det har for menneskers mad. Hermed en understregning af problematikens alvor og konsekvenser for alle levende organismer inklusiv mennesker og, at det marine affald er yderst omfattende og en del af marint affald er mikroplast.

2.1.5 Genanvendelse af plastik

Her er medtaget to eksempler på produkter, der genanvender marint affald i form af materialet plastik. Et tredje eksempel er medtaget, hvor der genanvendes plastik, der ikke er marint affald.

Det belgiske firma Ecover har tidligere fremstillet en begrænset mængde plastikflasker, der var fremstillet af plastik fra plastiksupperne. På den måde var de med til at sætte fokus på plastisk problemet i havene.

Figur 10 Hånd- og opvaskesæbe

I 2015 havde Ecover et tiltag, hvor der blev opsamlet plastikaffald fra kanalerne, som blev genanvendt til beholdere. I dette tiltag var tanken, at det skulle være lokalt, i landet forankret, og fordelene ved at opsamle plastikaffald i kanalerne var, at de ikke nåede ud i havet, og opsamlingen og en eventuel genanvendelse ville besværliggøres. Produkterne i beholderen sælges i begrænset mængde i Holland og Tyskland (Ecover, 2017, 28.04.).

Parley for the Oceans er en platform der arbejder for at skabe opmærksomhed på havene og samarbejde om løsninger mellem producenter, tænkere og leder. På denne platform fremviser Adidas deres arbejde med at bruge marint affald i produktionen af sko. Materialet er plastikflasker fra havet, og under sloganet "From Threat to Thread" genvinder de plastikflasker ved at omforme dem til snor som skoene kan fremstilles af. (Parley.tv 2017, 09.04)

Firmaet Fjällräven har fremstillet rygsækken Kånken i mange år. Nu har Fjällräven udviklet udgaven Re-Kånken både i den almindelige størrelse og i mini størrelsen, udformningen er tro over for det oprindelige design, der er fremstillet af genbrugspolyester, i produktionen er farvningen foregået med det, der hedder SpinDye, hvor farven tilføjes i processen, når polyesterfibrene bliver spundet, dette gør, at der spares vand. Endelig vil Re-Kånken kunne genanvendes i fremtiden, når den er udslidt (Fjällräven. 2017, 09.04).

Både Ecover og Adidas er to store firmaer, der igennem deres fremstilling af de nævnte produkter, der er kun produceret i meget begrænsede oplag, kan bidrage til at sætte fokus på problematikken og dermed øge bevidstheden på problemet.

Med de teknologier der er tilgængelige i dag, vurderer jeg, at de firmaer kan bidrage til er at sætte fokus på problematikken, og store firmaer kan både have råd til det, og de kan også have fordel af at promovere sig som miljøbevidste. Eksemplet fra Ecover hvor de anvender plastik opsamlet i kanalerne, i dette produkt ligger der det element at gøre opmærksom på, at affaldet skal stoppes, inden det når havet.

Eksemplet fra Fjällräven er medtaget som et firma, der har valgt at producere to produkter i så stort antal, at det er produkter, der føres i alle deres butikker. Ved at dette produkt er tilgængeligt og økonomisk overkommeligt, sammenlignet med det tilsvarende produkt, der ikke er fremstillet af genanvendelige materialer, giver det en mulighed for at vælge og derved bidrage til genanvendelse af plastik. Dette firma vil ligesom de to første kunne få fordele af at fremstå miljøbevidste.

Firmaet, der vælger at fremstille miljøvenlige produkter, kan markedsføre sig på det og derved få anerkendelse for det. De må anses for at være frontløbere, de der sætter en egentlig produktion i gang, som også kan betales. Kunderne til de miljøvenlige produkterne vil ofte være idealistiske, da produkter der er fremstillet på den måde er dyrere, uden et det er uoverkommeligt, f.eks. er prisforskellen på en almindelig rygsæk af designet Kånken og en Re-Kånken på 50 kr. Det koster at tage de miljørigtige valg. Igennem de aktive valg den enkelte gør, kan der øges indflydelse, og oplevelsen af at gøre en forskel kan opleves, og igennem disse valg viser den enkelte sin holdning og igennem ting vises der en stillingtagen og holdning.

Igennem at købe produkter kan de produktorer der er mest muligt miljørigt vælges. I forhold til selv at bidrage til at materialer bliver genanvendt i gennem affaldssortering var der en oplevelser der gav anledning til megen undring. En masse tovværk opsamlet på strandene havde ophobet sig i garagen. Bilen blev fyldt og afsted til den kommunale genbrugsstation, med en forventning om, at det kunne genanvendes, da det alt sammen var bestående af nylon. Min skuffelse var stor, da jeg blev bedt om at aflevere det i småt brændbart.

Figur 11 Småt brandbart.....

Det meget triste i at der ikke er mulighed at aflevere det sådan, at det kan genanvendes og dermed bidrage til en cyklus af materialer, men i stedet for kan det blive til lidt i kommunens affaldsafbrænding, der bliver til varme. Så glæden over at have fjernet det fra stranden, og at ingen dyr kom til skade i det her reb, og at det ikke forurener derude længere, var udbyttet af det. Ikke dårligt men det er dog besynderligt, at der endnu ikke er udviklet systemer, der er udbredt sådan, at en genanvendelse kan foregå, istedet for kun bortskaffelse. På andre områder er der udviklet retursystemer der virker sådan at genanvendelse kan ske, bl.a. med papir og flasker og dåser.

2.1.6 Andres interesse for marint affald

Igennem den tid hvor jeg har arbejdet med marint affald, er det blevet til mange samtaler med mange mennesker om marint affald. Mange har vist interesse for problematikken, og mange har venligt hørt om det. Mennesker mødt på stranden, har været møder af kort varighed har ofte være karakteriseret af stor interesse for problematikken, samt stor viden om problemet. En mindre del har en syntes, at det ikke er så slemt i Danmark, og at det er meget værre i andre lande.

Flere kollegaer har udvist særlig interesse for problematikkerne. To af dem har uafhængig af hinanden sendt mig billeder af marint affald, som er blevet samlet og sat op af andre.

Figur 12 Foto af B.Bernstorff,. 2015, 20.09

Figur 13 Foto af H.J Johansen. 2016, 09.09

Disse to kvinder er begge socialt engageret, og min hypotese er, at mennesker, der i forvejen er engageret i samfundet, har overskud og kan sætte sig ind i problematikker om årsag – virkning og har erfaring med, at en lokal indsats kan gøre en forskel og give mening for den enkelte.

Efter at udsendelsen Madmagasinet (DR.DK 2015, 24.03) havde vist dokumentation for, at der er plastik i mange madtyper, og at mikroplast vaskes ud af almindelige syntetiske karklude og ikke bliver stoppet i rensningsanlæggene, men løber igennem rensningsanlæggene og ud i naturen udviste en studerende stor frustration i undervisningen. Hun kom frem til, at hun for at gøre et eller andet ville strikke karklude, og flere på holdet begyndte også at strikke, flere der ikke kunne strikke, satte familiemedlemmer i gang med at strikke til dem. Dette inspirerede min kollega B. Bernstorff til at startede en facebookgruppe der hed "vi strikker vores karklude selv" den 9/4-17 havde den 4019 medlemmer. Målsætningen var at sætte fokus på problemet med mikroplast i syntetiske karklude der ikke standses i rensningsanlæggene men løber igennem og ud i naturen. Desværre opstod der dårlig tone på siden, og den blev lukket den 27/4-17. Den dårlige tone, der intet med målsætningen om at gøre, men var af personlig art mellem nogle af medlemmerne. Men i to år har mange mennesker igennem

dette initiativ kunne blive inspireret til at gøre noget ved problemstillingen om mikroplast i karklude, et handle aspekt der er overkommeligt, og potentielt giver anledning til andre valg i forhold til andre produkter der også indeholder mikroplast.

På min arbejdsplads (UC SYD) er der blevet indrettet nye værksteder. Med inspirationen fra facebookgruppen er der stillet strikketøj frem i værkstederne og både studerende og undervisere bidrager i arbejdet med at strikke klude til værkstederne.

Figur 14 Økologisk bomuldsgarn

Det har givet anledning til indholdrige samtaler om tiltag, den enkelte kan gøre. Det har affødt at der er kommet på fokus på affalds sortering, og på de materialer der bruges i værkstederne generelt.

2.1.7 Marint affald i medierne

I forbindelse med omtale af marint affald er der et billede, der dukker op oftere end andre, der er tale om Chris Jordans billede. Det er en død albatros med marint affald den har ædt, og er død af det. Det er det billede der er i afsnittet 1.1: Udgangspunkt, figur 2. Midway: Message from the Gyre, 2009.

Af de 30 billeder, billedserien om Albatrosserne på Midwayøerne består af, er det ovenstående billede, der bliver brugt langt de fleste gang. Det er som om at det bliver brugt til at slå fast at det er marint affald det handler om, og det er rigtig alvorligt. F.eks. har Organisationen Plastik Change har valgt at bruge billedet som deres forside på nettet (bilag 2). Et voldsomt billede at se som det første på deres side.

Henrik Beha Pedersen, miljøbiolog og cand scient, er grundlægger og daglig leder af Organisationen Plastic Change, en organisation der arbejder med at sætter fokus på havmiljøet og den store problematik, der er omkring de store mængder af plastik i havet. Pedersen har siden etableringen af Plastic Change i 2014 været i medierne mange gange for at oplyse og formidle om plastik i havene (Pedersen. 2017).

Det er en organisation, man kan tegne et medlemskab ved eller give et bidrag til. Det at kunne have medlemskab til en organisation, der arbejder for et bedre havmiljø og ofte figurer i medierne, er et godt og tiltalende koncept, dermed er det muligt at være medlem af noget, der er aktuelt og af stor samfundsmæssig karakter. Det vil være interessant at finde ud af, hvad medlemmerne selv gør i forhold til et bedre havmiljø, ud over at betale deres medlemskab.

Et af de budskaber Pedersen fremfører, er, at vi ikke skal prøve at rense havene, det kan ifølge ham ikke lade sig gøre. Det der skal fokuseres på er at forhindre at tilføre mere plastik i havene, bl.a. ved ikke at bruge kosmetik, der indeholder mikroplast (TV 2, 2016). Plastic Change har siden starten af 2016, indgået i et samarbejde med Projekt Plastfrit Hav, der som målsætning at beskytte havmiljøet i forhold til problemet om plastik i havet. To fonde, der har indskudt de fleste penge i projektet, derudover har deltagerne: Plastindustrien, Plastic Change og Det økologiske råd bidraget med egenfinansiering, den samlede beløb er på over 11 mio. kr.. Projektperioden slutter i 2018. Et af de projekter, de vil gennemføre, er opstilling af bænke og skraldespande fremstillet af genanvendt plastik fundet på strandene. Formålene med dette er at vise, at plastikaffald i havet er et stort problem, og at vise at plastik kan genanvendes. (Plastindustrien, 2017).

Figur 15 Skærbillede fra, Projekt plastfrit hav: Bænken og spanden

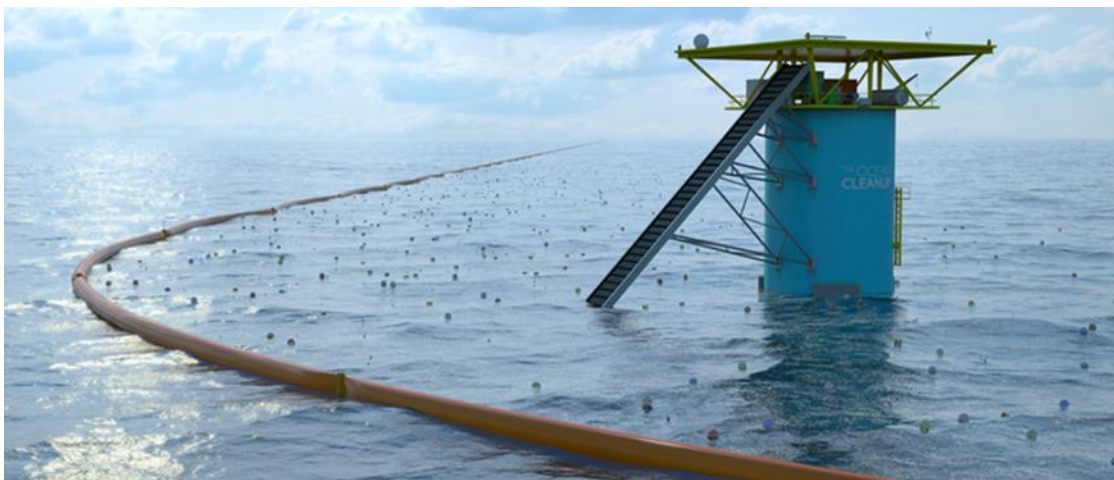
(Projekt plastfrit hav: Bænken og spanden, 2016)

Mennesker på stranden skal på den måde motiveres til at forstå de to opstillede mål og ansføres til selv at samle plastik op og smide det i skraldespanden, der er en del af bænken, for at det kan blive anvendt.

Firmaet Åge Vestergaard Larsen er det firma, der står for genanvendelsen af plastikken, først skal den sorteres derefter vaskes, før den kan blive genanvendt, en opfattende proces. De første bænke og spande bliver opstillet i 2018. (Plastindustrien, 2017).

Udtalelsen om at der ikke er muligt at rense havene som Pedersen fremføre (TV 2, 2016) var tankevækkende, og det affødte både stor undren og regnsination. Selvfølgelig vil det være omfattende, og at affaldet befinder sig i alle mulige dybder i disse supper og ikke alene ligger og flyder i overfladen. Det er vel et spørgsmål om at udvikle teknologier der kan håndtere disse store mængder på de steder de er i havet. Med den tanke og med modviljen mod at acceptere, at det var et perspektiv der var virkelighed i forhold til problemstillingen med de enorme mængder affald i havet. Ledte søgningen frem til et projekt, der har fået opmærksomhed på mange platforme, det hedder The Ocean Cleanup, og er stiftet af hollandske Boyan Slat. Baggrunden var at Slat som 16 årig oplevede de store mængder af marint affald under en dykkerferie og besluttede sig for at løse problemet ved at fjerne det fra havet. I 2012 holdt han en TED talk (How the

oceans can clean themselves: Boyan Slat, 2012). Derefter tog det fart og både den hollandske stat og en energivirksomhed har investeret i projektet, der har over 50 ansatte

Figur 16 Skærbillede fra www.theoceancleanup.com/milestones/

En prototype bestående af en kunstig havlinje, hvor havstrømmene transporterer det marine affald hen til, og hvor det kan opsamles, er underafprøvning. Der er taget højde for dyrelivet, ved at der ikke anvendes ned i arbejdet, men et system hvor dyrene kan bevæge sig igennem opsamlingen. Der er taget højde for dyrelivet i form af et system, hvor dyrene kan bevæge sig igennem opsamlingen, sådan at de ikke bliver berørt af oprensningen af havet. Planen for at oprensningen af Stillehavet skal starte i 2020, hvor udviklingen og den endelige udformning er tidssat til at være færdig. (The Ocean Cleanup, 2017).

Det skal blive interessant at følge både projektet Plastfrit hav og The Ocean Cleanup og se hvilke resultater der kommer ud af arbejdet. Tilgangen med at kunne rense havet er så tiltalende og interessant i forhold til hvad der umiddelbart kan lade sig gøre og at projektet er ledet af at udgangspunkt om at det kan lade sig gøre – kan være det der gør at det rent faktisk kan lykkes.

Tilbage til en mindre målestok, og noget som har foregået i mange år og som alle kan deltage i, det sker hvert eneste forår. I medierne formidles der om affaldsindsamling og strandrydningsdagen først i april. Organisationen Danmarks Naturfredningsforenings affaldsindsamling står på landsplan for denne aktivitet, hvor der på den bestemte dag udleveres sække, og der indsamles i et bestemt tidsrum. Dette er kombineret med, at der i skolerne ugen inden kan arrangeres affaldsindsamling som et element i

undervisningen i ugen, hvor skolerne kan indsamle affald, kan der i hele landet ses alt fra ivrige børn til yderst vrangvillige børn, der er ude og samle affald (Danmarks Naturfredningsforening, 2017). Der er mange andre, f.eks. landsbyer, der arrangerer affaldsindsamling på samme dag som Danmarks Naturfredningsforening.

Der arrangeres også årligt strandrydnings dag først i maj, der er en del af et nordisk tiltag (Hold Danmark rent, 2017). Begge arrangementer eksponeres i medierne ved at fremvise besynderlige ting, der er fundet, og de mange kilo der er indsamlet.

Arrangementerne giver anledning og bevæggrunde om gerne at vil bidrage til, at affaldet mindskes i det offentlige rum, og naturen er yderst positiv. Den mængde affald, der bliver indsamlet til disse begivenheder, er prisværdige, da affaldet fjernes. Ud over denne effekt ville det være interessant, om det har en adfærdsændrende effekt. Der er 364 andre dage på et år, og en dags indsats ændre ikke verden – eller adfærd. Hvis det skal ændre noget i det store perspektiv må det være målet at der indtræder en adfærdsændring sådan at det er affaldsindsamlingsdag/strandrydningsdag hver dag, sådan at det skifter status fra at være en begivenhed til at være en naturlig adfærd.

2.1.8 Ting

Når blikket kastes på de konkrete dele, som marint affald er, springer det i øjnene, at det er en hel masse forskellige ting, der ikke længere er i den sammenhæng, som de var produceret og tiltænkt til. Hver enkelt ting referer til den oprindelige funktion og dermed et univers, der knytter sig til dette. Langt det meste af marint affald er genkendelige genstande, de, der ikke er det, kan give anledning til undren over, hvad det er. Undring er også et element, der kan forekomme ved genkendelige genstande, det bliver en undren over, hvordan nogle specifikke genstande er kommet ud i havet. Et eksempel fra min egen færd på stranden er, at på stranden ved Blåvand hvor fundet af utroligt mange kuglepenne var en realitet, en dag efter en storm lå der 18 stykker på en strækning på to km. Det er jeg ikke færdig med at undre mig over endnu.

For at belyse begrebet ting er en antropologisk kilde med et etnografisk blik, ud fra at de vinkler, der kunne antages i forhold til materialitet som ting, er hjemhørende under. Og dermed er vinklen lagt på kultur og mennesker og de menneskelige handlinger, som for

mig er en naturlig tråd set i forhold til, at marint affald er et menneskeskabt problem og er opstået på baggrund af menneskelige handlinger.

Kilden der er valgt er bogen "Ting i nære og fjerne verdener" af Sjørsløv. Deri er en indkredsning af, hvad ting er, og peger på den mangfoldighed, der ligger under betegnelsen ting – og at der, når der søges på ordet, fremkommer et u håndterbart tal, og at dette øges væsentligt, hvis der søges på ordet på engelsk. Ting har mange forskellige funktioner: praktisk, socialt, kulturelt og religiøst. Sjørsløv summer det op på denne måde

Ting er en slags kulturens hardware. Som molekyler i den materielle verden er de med til at udforme menneskelige verdener i forskellige størrelsesordner fra hjemmets miniunivers til det globale rum med kulturarv og mediebarne billedverdener. Ting både fremviser kulturen og opfattes gennem kulturens briller (Sjørsløv, 2013, s. 9).

Ting spænder så vidt som fra små bitte ting, eks. forbrugsgenstande til meget store ting som bygningsværker. Af alle de kulturelt fremstillede genstande vi har, er der ikke nogle af dem, der ikke er ting. Anvendelsen af ordet ting er, da det er blevet sat sammen med ordet folke, blevet til en fast betegnelse for den lovgivende forsamling i landet. Så her er der tale om, at en konstellation, der indeholder det gamle ord, som i dag er en betegnelse, og ordet ting er blevet indlejret i ordet folketinget, og er det, der er tilbage af den betydning af ting.

Sjørsløv peger på et filosofisk aspekt ved at pege på Martin Heidegger, der bidrager med tanken om at gøre ordet til et verbum, og med den tilgang bliver det muligt at sige "tingen tinger. Hermed mener han at tingene gør noget" (Sjørsløv, 2013, s.10), og et eksempel med en kande illustrerer denne tænkning, hvor eksemplet er, at kanden kan holde en vilkårlig væske for os mennesker (Sjørsløv, 2013).

I afgrænsningen af hvad ting er, ses der på, hvad der ikke er ting. Her peges der på, at "En ting som spaghetti", kan man finde på at sige, men samtidig gælder det, at mennesker ikke spiser ting (Sjørsløv, 2013, s. 11).

I en entydig afgrænsning opstår der igen undtagelser, når ting f.eks. afgrænses til at være objekter, og mennesker er subjekter, da det ved første øjekast synes at give god mening, men der er subjekter – mennesker, der har objekter indopereret – f.eks. et kunstigt led,

uden at disse bliver til objekter (Sjørsløv, 2013). Så bedst som der er udsigt til en kategorisering af, hvad ting er, er der noget der gør, at det ikke bliver entydigt.

Et antropologisk perspektiv er

...at ting er en grundlæggende enhed i det, der udgør menneskets materielle verden. Den materielle verden omkring os er sat sammen af artefakter, det vil sige objekter, der er blevet til ved hjælp af menneskelige aktiviteter; ikke råmaterialerne, ikke materialerne i sig selv, men kulturelt formede genstande, der bærer betydninger og associationer. Tingene kan på den måde anskues som mediatorer, det vil sige formidlende mellemting mellem den fysiske verden og kulturelle verdener forstået som de menneskelige betydnings- og forestillingsverdener (Sjørsløv, 2013, s.11-12).

At mennesker ikke spiser ting er en yderst interessant konstatering i forhold til denne opgave. Udsagnet er sandt, mennesker spiser ikke ting. Nu skriver Sjørsløv ikke om dyr, men det tillader jeg mig at fremskrive, det gør dyr heller ikke – som udgangspunkt. Det gør de alligevel, de der lever i naturen, hvor der er affald, og som de æder. Nogle af de dyr, der æder affald, spiser vi – som f.eks. fisk, og så spiser vi affald. Det er meget små mængder, og falder det ind under det samme, som hvis vi som mennesker har indopereret en genstand, så går vi ikke til at være et objekt, men er stadig et subjekt.

Aspektet som bæres ind af Heidegger om, at ting tinger giver mulighed for at se på, hvad det er affald kan i sig selv, når det f.eks. ligger på stranden og ligger. For nogle er det det, det gør, og ikke mere, for nogle er det en del af det, man oplever på stranden, og andre igen gør noget, samler det op f.eks.. Det er noget, der skaber uorden, det er genstande, der er på et forkert sted. Dette er eksempler på, hvad affaldet som ting kan gøre ved sin blotte tilstedeværelse.

2.2 Didaktisk perspektiv

Overordnet anlægger jeg en pragmatisk tilgang, der fordrer at arbejde undersøgende og bidrage med fremkomne resultater og teoretiske refleksioner.

I mit arbejde har arbejdsmetoden været undersøgende igennem erfaringer, arbejdet har foregået i en veksel mellem praktisk og teoretiske erfaringer og undersøgelser.

Min tilgang er inspireret af "aktivhed", som Arne Næss har beskrevet. "Aktivhed" forstået som en tilgang – en forholden sig, til det der gives opmærksomheden, arbejdes med eller er en udfordring. Det kan udmøntes på mange måder, f.eks. egen undren, samtale, fysisk aktivitet eller noget helt andet. Samlet set er "aktivhed" kendetegnet ved engagement (Næss, 1999).

I mit arbejde med og tanker om at arbejde med et aktuelt samfundsmæssigt emne skabende og teoretisk er jeg kommet frem til en pragmatisk tilgang. Pragmatikken der kendetegner sig ved at være ".en fællesbetegnelse for den type erkendelsesteori, hvis grundtanke er, at sandhed må forstås som et nyttigt redskab i det praktiske liv. Der findes ikke noget objektivt grundlag for sikker erkendelse. Viden må i stedet opfattes som foreløbig, og derfor er den i princippet fejlbarlig" (Kjær, 2010, s. 98).

Der er tale om en tilgang, der er præget af handling, ikke i modsætning til tænkning (Kjær, 2010). En tilgang der både er gældende i mit skabende arbejde såvel som det teoretiske. Igennem aspekter repræsenteret af Knud Illeris og John Dewey er der udvalgt centrale aspekter i forhold til arbejdsform og tilgange.

Illeris bidrager med læringsdefinition og modeller for læring, samt med et nutidigt perspektiv på samfundet i dag.

Dewey er inddraget for at inddrage tilgangen læring gennem erfaring og interesse, han påpeger vigtigheden af dette.

Håbets pædagogik er inddraget kort for at medtage dette element begrundet og eksemplificeret i min egen proces og erfaring.

Kemp og Nielsen bidrager med forståelsesrammer og muligheder. Selv om deres fokus er den globale opvarmning, har jeg medtaget dette filosofiske aspekt, da jeg vurderer, at problemstillingerne indeholder de samme elementer. Afslutningsvis inddrages Feilberg med et livsfilosofisk bidrag i forhold til oplevelse af naturen.

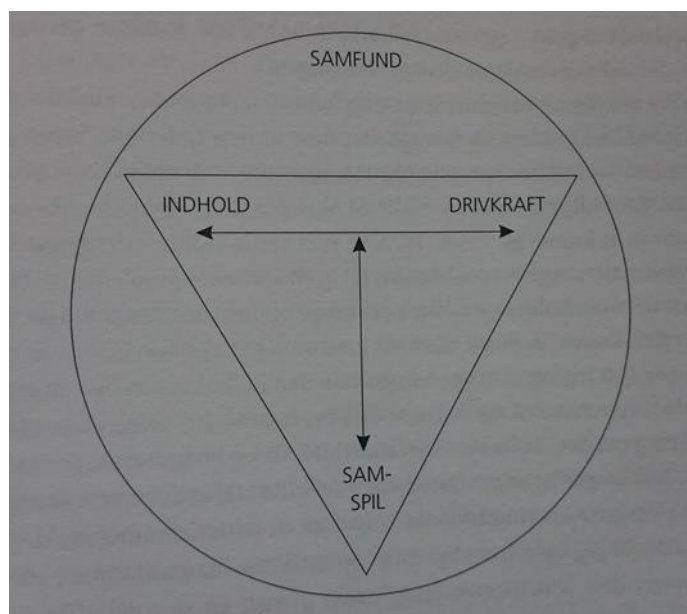
2.2.1 Læring set i et perspektiv

Illeris bidrager med definitionen af læring og et perspektiv om realiteten af konkurrencestaten og de konsekvenser, det har for at rammesætte de vilkår, der er for skabende arbejde, både fordi det er de rammer, som gives, og som i denne dannelse giver mennesker mulighed for at forholde sig.

Læring er mennesker både nødt til, men også skabt til det. Det er et menneskeligt vilkår. Illeris definerer læring som: "...et meget kompliceret og mangesidigt begreb, som omfatter enhver proces, der hos levende organismer fører til en varig kapacitetsændring, og som ikke kun skyldes glemsel, biologisk modning eller aldring" (Illeris, 2015, s. 22).

Kroppen fremhæves som det sted, hvorfra processen om læring udgår. Descartes kendte sætning "Jeg tænker, altså er jeg til" ("cogito, ergo sum") (Illeris, 2015, s. 27) har henledt opmærksomheden på læring til det kognitive. Men måske er udsagnet oversat forkert. Ifølge Næss skulle oversættelse være "jeg oplever" eller "jeg er mig noget bevidst" (Næss i Illeris, 2015, s 27). Disse bud giver perspektiver, hvor det kropslige ville være centralt.

Illeris' triangulering af: indhold, drivkraft og samspil, der er opstillet og indeholdt i modellen:

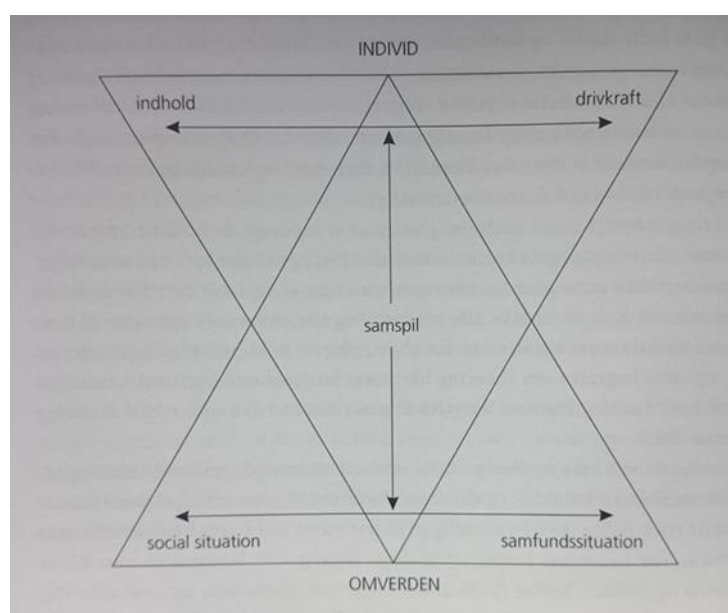

Figur 17 Læringens tre dimensioner

(Illeris. 2015 s. 45)

En model der illustrerer de elementer, læring består af, og hvordan læring foregår for den enkelte. Pilene understreger den vekslen og dynamik, der er indlejret i læringsprocessen mellem de tre faktorer. Indhold og drivkraft påvirker hinanden og individet påvirkes af samspil.

Når blikket vendes mod sociale praksisfællesskaber og de dimensioner, der ligger for læring som en integreret del af livet, vil jeg fremhæve Illeris' model, der illustrere situeret læring.

Figur 18 Den komplicerede læringsmodel

(Illeris, 2015, s.120).

Med dette perspektiv bliver det det samfundsmæssige, det ydre, der er fokus og ikke det enkelte individ, processen, det er centreret om.

Perspektivet og disse modeller er medtaget i forhold til den læring jeg har gennemgået i arbejdet med denne masteropgave, samt til en didaktisk overordnet refleksion over hvordan den erhvervede viden i eget arbejde kan bidrage til overordnede didaktiske refleksioner.

Konkurrencestaten er et faktum siden 1990'erne, det har medført en centralisering af bestemmelserne for, hvad f.eks. uddannelse skal indeholde, og vurderingen af hvad dette videnssamfund er styret centralt mod. Uddannelsessystemerne er styret hårdt økonomisk, med et fokus på høj gennemførelsesprocent, og hvor tests, prøver og evalueringer er styringsværktøjer, både elever/studerende og lærere/undervisere.

Medbestemmelse fra deltagerne er da meget begrænset, og mange gange ikke eksisterende, da indholdet er præcist beskrevet i undervisningsplaner. Disse er formuleret af undervisere, der skal sørge for, at det indhold, der er beskrevet, bliver indholdet i undervisningen, og at deltagerne efter endt forløb kan bestå den test eller prøve, forløbet ender med, samt evaluering.

Den ovenstående beskrivelse kan skabe modstand hos enkelte. F.eks. kan unge, der er optaget af deres egen identitetsudvikling, blive mødt med vejledning med henblik på de krav, der er uddannelses- og samfundsmæssigt. Ovenstående er ikke kun tiltag i uddannelsessystemer, men i arbejdslivet findes aspekterne også (Illeris, 2015).

En af konsekvenser af konkurrencestaten kan være det problematiske i at fordybe sig i et område over længere tid, drevet af egen optagethed og passion. Det kan give udfordringer eller er svære at gennemføre, da den måde at arbejde på ikke er indlejret i den måde, uddannelsessystemet/ arbejdslivet er tilrettelagt. Den erfaring som det enkelte menneske indeholder bliver ikke nødvendigvis taget højde for eller bliver værdsat.

I det uddannelsessystem jeg underviser i, er ovenstående et vilkår, hvor studieordninger er styringsredskab både for de studerende og underviser. Modulopdeling med prøver og evalueringer får hovedopmærksomheden frem for eget engagement og nysgerrighed. Når jeg tænker på det står det i stærk kontrast til det jeg er barn af – nemlig velfærdsstaten. Her er min refleksion over at være barn af velfærdsstaten.

I 1978 havde et filmhold udset den landsbyskole, jeg gik på, til at være den lokation, der skulle danne rammen om debat kortfilmen "Skolen for livet", der skulle produceres for Statens filmcentral af Kristen Bjørnkjær. Jeg gik i 6. klasse og blev en af eleverne i filmen. Filmen handlede om, hvad for et liv eleverne skulle forberedes til. Filmen præsenterede forskellige tilgange. Den første var terping af udenadslære, den næste var en vekselvirkning af teori og virksomhedsbesøg. Den sidste tilgang præsenteres af, at læreren stiller sig selv spørgsmålet: hvad han skulle undervise i, hvis det skulle være noget, eleverne kunne bruge i fremtiden. Dette spørgsmål afstedkommer mange forskellige svar. En af disciplinerne var træning i at bruge albuerne for at komme frem

Figur 19 Still fra www.dfi.dk (2016, 07.06)

Det var åbenbart pigerne, der skulle styrkes i dette, som det fremgår af billedet. Andre discipliner, der blev trænet, var f.eks. at sælge og købe og investere. Der var også forberedelse på, at nogle ville blive direktører, og andre ville blive rengøringsdame. Denne debatfilm blev inddraget i undervisningen i overbygningen i begyndelsen af 1980'erne og gav anledning til, at lærer og elever talte om, hvad man skulle lære i skolen, samfundet og måske og så i livet. En aktiv debat hvor både lærere og elever havde en oplevelse af at kunne tage stilling og have indflydelse på indholdet. I dagens konkurrencestat kan et sådan tilbageblik være tankevækkende. I dag er det test, prøver og evalueringer, undervisningssystemerne er fokuseret på, og retningslinjer udstedes ministerielt. Indflydelsen, den enkelte har, er meget begrænset, både som studerende og som underviser.

Min opvækst i velfærdssamfundet har indgydt mig et udgangspunkt om at have medindflydelse og at vælge det meningsfyldte i det, der læres og arbejdes med. Denne tilgang har jeg stadig i nogle sammenhænge. Dog har jeg erkendt, at jeg inden for uddannelsessystemet, som jeg arbejder i, ikke har indflydelse på indholdet men alene på den didaktisk del af undervisningen med udgangspunkt i studieordninger.

2.2.2 Tænkning, interesse og erfaring

De elementer jeg her vil fremhæve fra John Dewey er: refleksiv tænkning, interesse (take interest) og erfaring.

Refleksiv tænkning er en tænkning, der er en strøm, hvor den foregående tanke bidrager til og kvalificerer den næste, og til sidst nås målet, enten alene eller i fællesskab med andre. Refleksiv tænkning er karakteriseret af at have et endeligt mål, en konklusion eller

en løsning, dette er indlejret i den struktur den har, bidragene – tankerne – er elementer, der skal gøre det muligt at finde den bedste løsning, man kan komme frem til (Dewey, 2009).

Dewey deler refleksiv tænkning op i to faser “ (1) en tilstand præget af tvivl, tøven, forvirring, mentale udfordringer, som tænkningen udspringer af, og (2) en handling præget af søgen, jagt og undersøgelse for at finde ud af stof, der kan fjerne tvivlen og stoppe forvirringen” (Dewey, 2009, s. 20). “Arten af problemet bestemmer mål, og målet styrer tænkningens proces” (Dewey, 2009, s. 22). Igennem læring der er baseret på refleksiv tænkning, vil læring blive til visdom og ikke bare læring og færdigheder, som læring er, når den er et mål i sig selv (Dewey, 2009).

Dewey fremhæver vigtigheden i, at processen i arbejdet frem mod et mål er af største vigtighed, og at der ikke alene skal fokuseres på målet og resultatet, men også på delene som arbejdet består i undervejs. Hvis der er kedelige, uinteressante eller på anden måde dele af arbejdet frem mod målet, skal man lade sig inspirere af målet og på den måde blive motiveret til de dele af arbejdet, der ikke er interessante i sig selv, men en del af at nå hen til målet. Dette kan inspirere til, at processen bliver interessant (Dewey, 2009).

Netop det med interesse er en vigtig pointe hos Dewey, som en aktiv handling, og som understreges af oversætterne af bogen “Interesse og indsats i uddannelse”, hvor de fremhæver, at Dewey brugte formuleringen “We take interest”. I oversættelsen bliver det til “vi interesserer os” (Dewey, 2013, s. 33). Som oversætterne fremhæver ved at medtage den engelske formulering, understreges den aktive handling, der er implicit, når man interesserer sig for noget. Under interesse er også det konkrete, interessen drejer sig om, nemlig målet. Interesse er subjektivt og vil kunne være motiveret af følelsesmæssige aspekter.

Ligeegyldigt hvilken interesse vi vælger, vil vi se, at hvis vi fjerner det objekt, som interessen samles om, så forsvinder selve interessen og går over i en tom følelse. Fejlen begynder med at tage objektet for givet og at aktiviteten skabes derudfra (Dewey, 2013, s. 35).

Den mening, der ligger i at arbejde med og have interesse i noget, er altafgørende og kan skifte over tid, alt efter de ydre rammer og begivenheder. Dewey definerer midler og mål.

Han beskriver midler som de processer, der er sker undervejs, og netop er proces. Målet er det afsluttende og er det sidste led i processen, og i de tilfælde at der er tale om et konkret produkt, og det kan ske, at de to skilles fra hinanden (Dewey, 2013).

Jeg har oplevet både igennem mit eget arbejde, og når jeg har talt med andre, at det oftest er processen, jeg fortæller om, når der er mulighed for at tale om det endelige produkt. Det der ofte er usynligt for betragteren, ofte der hvor erkendelser, løsninger eller anden indsigt opstod, og det understreger Deweys betegnelse midler, da disse elementer fungerer som og er midler til at nå frem til målet – det endelige produkt. Dette understreger det tidligere skrevet om, at det er en fejl at objektet tages for givet, og være meget fokuseret på dette, men i høj grad at have interesse i vejen – midlerne. På den måde vil målet forme sig på baggrund af arbejdet med midlerne.

I det omfattende omfang Dewey har beskæftiget sig med ovenstående, har han også beskrevet erfaring grundigt, her er medtaget nogle nedslag i forhold til dette.

Dewey bruger åndedrættet som en metafor for erfaring. Det handler om udtryk og indtryk. I alle aspekter er der erfaringer, det er et vilkår for alle mennesker. Det enkelte menneske og omgivelserne er det der i hvert menneske etablerer erfaring. Omgivelserne i en given situation er det der anspore mennesket til at erfare (Dewey 2008). Erfare kan forstås på linje med oplevelse. For at det ifølge Dewey går fra at erfare til at det bliver en erfaring skal det være indeholdt at der er sammenhæng, og at der er en erkendelse. At der er tale om at det der er erfaret samlet set danne og giver mening/ forståelse/indsigt på en eller anden måde. Når et menneske kan blive afklaret i forhold til noget, eller et område, så er der tale om en erfaring. Det kan være alt fra virkelig store opgaver eller mindre hverdagssituationer, der på baggrund at det erfarede ender med at bliver præget af sammenhæng og mening. Erfaring kan også opstå under skrivning, det bliver betegnet som tankeerfaring og er de konklusioner skrivning har ledt frem til, som består af de elementer der er erfaret igennem skrivningen og som samler sig i en konklusion. Dewey peger på, at grundene til at meget forbliver erfaret og ikke bliver til erfaring er på grund af, at mennesker bliver enten afbrudt eller er for dovne, begge elementer er grunde til at noget forbliver erfaring.

"Kunstneren legemliggjør tilskuerens holdning i sitt eget arbeid" (Dewey, 2008, s. 206). Betragteren kan igennem at opleve et værk (arbejde,) erfare det som er udtrykket af kunstneren, med mulighed for at få en erfaring i forhold til holdningen som er indlejret i

værket. Det bliver af kunstneren stillet en mulighed til rådighed for at der, hos betragteren, kan ske en erfaring. Det værk der bliver stillet til rådighed, for at blive oplevet af betragtere fordre en vis form for at sætte sig ind i kunstnerens hensigt. Der er tale om en relation på den baggrund og sansning kan "... tilskueren skabe sin egen erfaring" (Dewey, 2008, s. 211). Dette bidrager til betragtninger om at et værk er en mulighed der bliver givet til beskueren til at erfare en holdning, med mulighed for at erhverve sig en erfaring. Bevidstgørelsen om relationen der er et element i at erfare et værk, er helt praktisk udmøntet i nysgerrigheden efter en titel, viden om hvem der har fremstillet værket og sætte sig ind i hvilken person der er tale om. Det indholdsmæssige er en anden måde at tilgå en relation til værket. Hvis udtrykket og indholdet er svært at relatere til er sandsynligheden for, at værket forbliver erfaret og at der ikke er tale om en erfaring.

2.2.3 Håb som element

Filosoffen Ernst Bloch har et perspektiv på håb, som har gjort, at han er medtaget i dette afsnit, da det på grund af det samfundsmæssige perspektiv og den pragmatiske tilgang bidrager til de didaktiske refleksioner. Betragtningen er, at lidelse er en tilstand, hvor løsningen er, at lidelsen holder op (Bloch, i Kjær 2010, s 218). I det lys skal det, som der arbejdes med, både kunne løses og have et udfald, der gør, at det der var problemet – lidelsen – kan forsvinde. Arbejdet skal kunne realiseres på en sådan måde, at meningsfuldhed og handling igennem løsningen er udkommet.

I eget skabende arbejde har håbet for at finde en løsning ofte været fraværende, p.g.a. de store konsekvenser, dette sammenholdt med den stadig større indsigt i problemets omfang og påvirkningen af værker – særligt værker af Jordan – har håbet været fraværende. Igennem denne erkendelse har jeg erfaret, hvordan fravær af håb og dermed mulighed for lindring eller helt at få lidelsen til at forsvinde, i perioder har været så overskyggende, at håbløsheden har været dominerende.

Ved at arbejde med refleksiv tænkning og refleksiv læring har det været muligt at arbejde med tunge samfundsmæssige problematikker. Igennem arbejdet med målet, som er for denne opgave, har inspirationen fra Dewey været givtigt, da fokus – igen i perioder har været for dominerende, og midlet ikke hele tiden har været det overvejende i processen,

men mine øjne har været stift rettet mod målet, mens jeg har været i gang med at arbejde med nogle af de midler der førte mig frem mod målet.

En erkendelse er, at de værker af Jordan der gav det største ubehag som jeg har oplevet ved noget værk og hvor jeg i en periode opholdt mig i håbløshedens og sorgens land, også gav mig den største erkendelse. Og det både i forhold til problematikken med marint affald og også i forhold til udtryksformer i eget skabende arbejde.

En pragmatisk tilgang har været en tilgang der har været motiverende, udfordrende og givtigt i arbejde med en aktuel samfundsproblematik. Ved at arbejde med et samfundsaktuelt emne kan de, der gør det, komme frem til viden om emnet, og med den baggrund i viden kan der tages stilling til emnet. Igennem indsigt og erkendelser kan ændring af egen adfærd være en mulighed. Det kan også munde ud i, at der fremstilles produkter, der kan opleves af andre og derved kommunikere et budskab.

2.2.4 Barriere og forhindringer mod at handle

Det er let tilgængeligt af få viden om miljøproblemer, og mange har en stor viden om dette. "Problemet er ikke miljøbevidstheden, men de barrierer for dens udmøntning i miljøansvarlige handlinger, som tårner sig op for den enkelte" (Kemp & Nielsen, 2009, s. 8). De forhindringer, der er, for at mennesker tager en aktiv del i og udfører en adfærd, der gør en aktiv indsats mod problematikken, er to slags forhindringer, de fysiske og psykiske.

De fysiske er:

- Usynligheden, der er ikke nogen synlig forhindring for vores adfærd, der er ikke noget vi skal overkomme for at handle uhensigtsmæssigt
- Komplexiteten, store og omfattende problemstillinger som omfatter økologiske kredsløb og forståelser bliver nødt til at gøres tilgængelig for andre end eksperter
- Umærkeligheden, de forandringer den enkelte gør i nærmiljøet, kan ikke nødvendigvis ses, eller registreres i den store sammenhæng før lang tid efter indsatsen

De psykiske er:

- Fatalismen, overbevisningen om at indsats ikke nytter noget, at alt er skæbnebestemt
- Ubetydelighedskomplekset, at se på sin egen indsats sat op mod det store problem, og at det i den sammenhæng ikke kan nytte, perspektivet om, at den enkelte ikke kan gøre en forskel, kan udvides, selv når der er tale om en større gruppe, da dette så skal holdes op imod større lande. Dette kan føre til, at handlinger, der gavner miljøet, ikke udføres
- Kortsynheden, mange mennesker kan se meningen i noget, der kan gavne de næste generationer, men det er vanskeligt at se ud over et nært tidsperspektiv, noget der rækker langt ud i fremtiden

De fysiske forhindringer er de, der er lettest at påvirke og forandre ved at finde ud af, hvordan de opstår, og hvad de indeholder. Øget viden, der kan føre frem til erkendelser, er en indsats, og en anden er usikkerhed, der kan være styrende eller hindrende for handling.

De psykiske forhindringer er endnu større end de fysiske. De overbevisninger, mennesker har om naturen og sig selv, er svære at forandre. Viden om og dermed øget indsigt skal ske på baggrund af det enkelte menneskes forståelse og perspektiv, dette skal kendes for, at det kan påvirkes (Kemp & Nielsen, 2009, s 13-17).

Kemp har tidligere skrevet om det at være verdensborger, dette inddrages som et perspektiv afslutningsvist i bogen. "Verdensborgertanken, der engang var en meget abstrakt idé om et ideelt menneskeligt fællesskab, er i dag blevet helt konkret ved bl.a. at handle om, hvordan vi får bæredygtig udvikling for alle dem, der er borgere i den menneskelige verden" (Kemp, "Verdensborgeren som pædagogisk ideal" 2005, kap 3 I "Klimabevidsthedens barrierer", 2009, s. 102). Dette betyder her og nu, at vi mennesker forenes i omsorg for vores naturlige kropslige liv i miljøet, der strækker sig hen over nationale grænser og langt ud i fremtiden" (Kemp & Nielsen, 2009, s.102). Perspektivet med verdensborgertanken afslutter bogen med at fastslå, "I dag må vi sige: verdensborgeren har hidtil blot været en figur til at fortolke verden med. I dag er den blevet en fortolkning, hvorved vi kan forandre verden!" (Kemp & Nielsen, 2009, side 102). I forhold til erkendelse og måden det kan foregå, må det gøres på modtagerens præmisser – eller rettere ved forståelse og forforståelse. I redegørelsen for de to

barrierer, den fysiske og psykiske, fremkommer der to udgangspunkter og en vurdering af hvilke, der er lettest at påvirke, dette er interessant i forhold til arbejdet med at kommunikere et budskab. At problematikken af den størrelse er universelle, understreges af aspektet med verdensborger terminologien, der kan åbne for håbet om, at vi kan forandre verden sammen.

2.2.5 Om at opleve naturen

Med en livsfilosofisk tilgang, bidrager Feilberg med betegnelser der beskriver situationer og reaktioner, der er betegnende for nogle elementer i mit arbejde. Igennem læsning af tekster skrevet af Feilberg, har jeg oplevet en genkendelse af de tilstande han beskriver. Samtidig har tilstanden fået nye dimensioner i min oplevelser og bevidsthed, da tilstanden kan etablere sig og fokuseres på, da de igennem beskrivelse er blevet til noget særskilt. Selv om betegnelserne ikke bruges i sproget i dag, vælger jeg at medtage udvalgte af dem, da jeg vurderer at de bidrage til at beskrive enkelte dele af mit arbejde. *Strakthed* er en tilstand der kan opleves ved f.eks. ved en vandretur i naturen alene. I oplevelser under vandringen opleves omgivelserne på en mange facetteret måde, og denne oplevelsesmåde medfører en ekspedering af sig selv.

Alt det er i omgivelserne får opmærksomhed og sanses, i en tilstand af at være fuldt tilstede og opleve alle de sanseindtryk det er muligt, f.eks. lyden af fugle, løvets raslen, vandets klukken i en bæk, taktile oplevelse f.eks. af viden på huden, registrering af underlagets struktur, visuelle indtryk af farver og former osv.

Hvis der kommer et menneske gående imod en, er det nødvendigt at samle sig, det er ikke længere muligt at være i tilstanden af *strakthed*, det at samle sig kalder Feilberg etablering. Det behagelige i *straktheden* afbrydes ved at etableringen sker og *straktheden* kan først ske igen når mennesket er passeret.

Strakthed kan opleves ved mange aktiviteter også opleves ved f.eks. skøjteløb eller brændehugning, vel og mærket når der er tale om personer der har kundskab og færdigheder inden for de nævnte aktiviteter sådan, at det at udføre aktiviteten ikke kræver opmærksomhed. Når skøjterne eller øksen bliver en forlængelse af personen der benytter genstanden og videre ind i materialet, isen eller brændet. Sikkerheden og pression vil være fuldkommen, og udføreren af aktiviteten er i en tilstand af *strakthed*.

I forhold til forandringer af bevidsthedstilstande har Feilberg en række beskrivelser af disse, her er medtaget et udsnit af disse.

I forhold til tænkning og den struktur der indordnet under, ses det som om starten er vanskelig og kan være modstandsfyldt, efter at det er overvundet, så afløser den ene tanke den anden, tankerne opleves at komme helt af sig selv. Dette kaldes *løbende tilstande*. Denne betegnelse kan også bruges i andre sammenhænge ud over tænkning. Betegnelsen *dæmning* indeholder flere underordnede betegnelser der alle giver store eller mindre skift i bevidstheden. Store påvirkning kaldes *rystelser* og kan enten være af imponerende karakter eller af voldsomme personlige karakter. Mindre forandringer der opleves mindre dramatiske og som også potentielt indeholder varige ændringer kaldes *brydning*. Begge typer af *dæmning* kan opleves som trættende og indsigt og erkendelser komme senere, og er ofte ikke synkront med oplevelsesøjeblikket.

Når noget hedder noget og er beskrevet, kan det inspirere til at give den bestemte del opmærksomhed og samtidig udvide bevidstheden for de dele som – i dette tilfælde naturoplevelser og bevidsthed tilstande hvor der sker en ændring – de består af og gør.

2.3 Kunstnerisk rammesætning

Det interessere mig den bevidsthedstilstand der indlejret i definitioner og begreber. Det har flere gange overrasket mig hvordan bevidstheden kan forandre sig og udvide sig når der gøres noget sådan at muligheden for at opfatte det anderledes. Sacha Kagan har skrevet om ordet kunst, han fremføre at ordet i stedet for at være et substantiv, ville blev opfattet anderledes og anspore til handlinger hvis ordet kunst var et verbum, (Kagan, S. 2012, s. 31). det er tankevækkende og et andet eksempel på en bevidsthedsudvidelse af tilgange. En interessant tanke i forhold til det skabede arbejde.

Dette afsnit starter, med ting, ting og kunst. Afsnittet fortsættes med Formgivning med udgangspunkt i design efterfulgt af Land art, der indeholder 3 eksempler på land art kunstnere afsluttet med egne oplevelse af land art. Social engageret kunst, herunder art and ecology.

2.3.1 Kunst og ting

Når blikket rettes mod kunstverdenen og de kunstneriske udtryk, er der siden 1900 tallet brugt mange ting i kunsten. Betegnelserne er mange, men overordnet er det ord, der bruges om ting anvendt i kunstværker: objekt.

Det er Degas, der tilskrives at starte det tilbage i 1881, hvor han iklæder en skulptur af en balletpige et rigtig skørt og en rigtig hårsøjle. Derefter tager det fart, da Duchamp vender en pissoirkumme på hovedet og signerer den med producentens navn. Dette bliver kaldt ready-made. Af andre betegnelser der er blevet anvendt i kunsten, hvor ting er anvendt er f.eks.: collage, assemblage, objektkunst (Gotfredsen, 1999).

Objektet trouvé er betegnelsen for en genstand, der tillægges, og dermed betragtes ud fra skulpturelle kvaliteter. Dette kan både være ting fremstillet af mennesker med en praktisk hensigt, eller en ting der er naturligt fremkommet i naturen (Ørskov, 1995).

I kunstens verden bruges betegnelsen ting ikke om genstande, der er, eller er en del af et værk, men generelt er ordet udskiftet med objekt. Dette er en konstatering, og det er så langt, denne opgave tager det faktum.

Det marine affald, fundet på stranden, vil gå fra at være affald til at være ting, og de, der bliver bearbejdet, vil blive til objekter. En forandring der sker, fordi de bliver behandlet og sat ind i en ramme, hvor de betragtes ud fra den kontekst, der gør, at de kan bevæge sig i forhold til betegnelse.

2.3.2 Formgivning med udgangspunkt i design

Miljøforkæmper Julie Church fra Kenya, blev i 1997 igennem sit arbejde opmærksom på den store mængde af affald på Kenyas kyst, særligt de store mængder af Flip flop = klip klapper.

Figur 20 <http://www.ocean-sole.com/story>

Det var almindeligt, at børnene lavede legetøj af klip klapperne, og det affødte idéen om at få kvinder til at indsamle, rengøre og fremstille ting af det materiale, der var til stede i store mængder.

Dette arbejde blev grundlaget for Julie Church til at grundlægge "Ocean Sole – The Flipflop Recycling Company". Der fremstiller lige fra vedhæng i nøgleringe til dyr i 1:1 skala, f.eks. vågehval og giraffer

Figur 21 <http://www.ocean-sole.com/products/sculptures>

Elefantens Længde: 50 cm, højde: 35 cm (Ocean Sole, 2017).

I Nairobi arbejder over 100 mennesker med at forarbejde og skabe dyrefigurer af de 400.000 klip klapper, det er målsætningen for hvert år at bearbejde.

Ocean Sole projektet er et eksempel på upcycling af et materiale ved at give det en ny form og dermed anvendelse samtidig med at fremstille produkter, som er salgbare. Et materiale, der før var et affalds- og forureningsproblem, er blevet bearbejdet til et produkt, der er anvendeligt. Indtil år 2000 blev der udelukkende brugt torne og pinde til at samle klip klapperne med, så indtil der blev der ikke tilføjet fremstillede materialer. Pga. den øget produktion blev lim det materiale, der siden dengang bliver brugt til at samle materialer med (Ocean Sole, 2017).

Dette eksempel er medtaget for at fremhæve et eksempel på, hvordan marint affald kan bruges igennem upcycling både at fjerne og bruge et miljømæssigt belastende problem. Give arbejde til mange mennesker og igennem salg over hele verden gøre opmærksom på problemet med affald i havet.

Den inspiration jeg har medtaget herfra er det at omforme det marine affald og dermed fjerne det fra strandene og ved at bearbejde det give det et nyt udtryk og brugsværdi. Et felt jeg har erfaring med igennem tidligere arbejde med at fremstille smykker, ikoner og skulpturer af skrot. Dengang var kun en meget lille del af de materialer, jeg arbejdede med, marint affald. Jeg har undervist i at skabe genstande af skrot i mange forskellige sammenhænge. I 2008 udgav en kollega og jeg bogen "Skrot amok", der er en bog, der skal inspirere til at arbejde med skrot, målgruppen er pædagoger og lærere.

Børne fjernsynet har de sidste 10 året været præget af udsendelserne "Shanes verden", hvor designer og multikunstneren Shane Brox udfordrer fantasi og kreativitet i gennem fortællinger og fremstilling af figurer og tabloer af værdiløst materiale (Qvortrup, 2016). Dette eksempel er medtaget for at understrege en tilgang hvor affaldet bruges som materiale og i høj grad har værdi i den givne sammenhæng, ikke for at finde ud af hvad genstanden består af og potentiel forurening af miljøet.

2.3.3 Land art

Land art udspringer af konceptkunsten samt minimalismen, og definerer sig ved at værket udføres i et valgte landskab, der tilføjes en betydning eller mening af kunstneren, der for en periode bebor området. Det valgte område er det rum, kunstneren forandrer, ved

hjælp af tegn og mærker. Beskuerens rolle er ikke tilskuer, men vedkommende er inde i værket (Richard, 2005).

”Mennesket opfordres til at betragte sine omgivelser på en anden måde for at forny tilknytningen til naturens kilde” (Richard, 2005, s. 155).

Dette udsagn ligger op til en refleksion over, hvad den, der udfører værket, kan tillade sig at tilføje. For det første griber den, der udfører værket, ind i den orden, der naturligt findes på det valgte sted. Dernæst er der refleksioner, der knytter sig til materialevalg, i de tilfælde der er tale om en tilføjelse af materialer, må nedbrydningstid overvejes og kunne forsvares.

I 1968 blev der afholdt en udstilling i New York, der betegnes som den udstilling, der gjorde land art kendt. I hovedparten af værkerne var materialerne jord og grus (Richard, 2005).

Robert Smithson anses som en af de første land art kunstnere og arbejder minimalistisk med materialer, der kunne vise forandring og nedbrydning. Da Smithson begyndte at arbejde med jord, sten og grus, var det materialerne, der blev udstillet sammen med kort og fotos, elementerne blev bragt ind i udstillingsrum. I en proces med at nedbryde det elitære ved kunsten, og det at den er tilgængelig for en afgrænset målgruppe, var en af bevæggrundene for, at værkerne skulle være stedsspecifikke og dermed frit tilgængelige. Det stedsspecifikke og stedets ånd er afgørende i et land art, værket bliver skabt til præcist det sted, hvor et udføres. Det er hensigten, at værket tilføjer noget til området og er ikke et forsøg på at efterligne eller konkurrere med naturen. Det handler om at tilføre naturen noget andet, og det kan blandt andet ske ved at fremhæve eller eliminere elementer.

Landskabet er materialet, og det er økologi, forurening og overforbrug, der ønskes at sætte fokus på. I arbejdet indgår der et samspil mellem natur og kultur, men med en indordning af naturens love. Nogle værker er udarbejdet på øde og vanskeligt tilgængelige steder. Værkerne kan også være udført på en sådan måde, at det fulde billede af værket ikke kan opleves fra jorden, men f.eks. fra luften (Krause, 2003).

Foranderligheden og nedbrydningen er en del af værkets væsen og udtryk. Det er det element, der optager mig mest i land art, da der er indlejret elementet tid ind i værkerne på en unik måde, da nedbrydningstid er en lang proces, i hvert fald for mange materialer og på den måde udfordres beskueren til at se grundigt og gentagende gange. Den

fremhævelse af naturen, der sker, er også et element, der er yderst interessant, da der ved at fremhæve et element også fokuseres på de elementer, der ikke er bearbejdet – og på den måde kan land art, ud over at være en æstetisk oplevelse i forhold til værket, også bidrage til, at de lignende elementer gives opmærksomhed i den umiddelbare nærhed. Det er min personlige erfaring, at indtrykket fra et land art værk også kan bæres med, og gøre at lignende elementer i andre sammenhænge også gives opmærksomhed, da indtrykket og oplevelsen med land art værket gjorde så stærkt indtryk, at fokus på det givne ses derefter i andre sammenhænge. Som jeg nævnte under problemstillingen, så giver land art en god, og jeg vil sige særdeles god, mulighed for at blive opmærksom og på at iagttage nedbrydningsprocesser, da det er en del af værket. Det var først, da jeg iagttog land art, at jeg kunne komme frem til erkendelser om æstetikker i nedbrydningsprocesser. Ved at det foregår i et værk skabt med et udtryk, et budskab og et formsprog understreges opmærksomheden over tid, og dermed nedbrydningsprocesser.

Den inspiration der ligger i den rent formmæssige er stor, og det andet element er tilgangen, hensigten og arbejdsformen. De tre kunstner jeg har medtaget herefter er inspiration på alle de nævnte områder.

David Nash skabte i 1978 værket "Wooden Boulder" af egetræ på 400 kg, som dengang blev sat fri i en flod i Wales.

Figur 22 Foto: David Nash

(Christies, 2016, 23.02.)

I 1994 satte værket sig fast under en bro. Nashs overvejelser gik dengang på, om værket skulle tages op og ind i studioet, men kom til konklusionen, at så ville den sprække og gå til, så udfaldet blev, at den blev flyttet forbi broen, sådan at den kunne vandre videre (Nash & Warner, 2001).

Figur 23 Foto David Nash, side 63

(Nash & Warner, 2001).

Nash betegner værket som en "free-range sculpture". Flere gange har den været forsvundet, men er dukket op igen indtil 2016, hvor den ikke er kommet frem igen. Den er ikke synlig på floden – men den er der, som Nash udtaler "It hasn't vanished; I just can't see it". (Christies, 2016, 23.02.).

Et værk af Lotte Glob bestående af 333 hule keramik sten, lagt op på stranden ved ebbe og som tidevandet løftede op og ud i havet ved flod. Et kamerahold og en vært var de vidner der var til dette værk hvor Glob selv gik stille iblandt stenene.

Figur 24 Skærbillede fra DR Derude 1998

Kugleformen, der er anvendt i dette værk, inddrager bevægelighed, foranderlighed og et element af flygtighed.

Når tidevandet kommer, påvirkes den systematik og orden, der er i de 333 keramik sten, der er placeret på en buet linje, der følger havets landlinje. Da vandet kommer op, skubber vandet til stenene, og de løftes op, og nye formationer opstår. Fra at være en del af en linje, sker der i løsrivelsen fra denne linje en individualisering af hver af de enkelte keramiksten, dette forstærkes, når de flyder ud i havet, og linjen opløses helt.

Det at søsætte elementer, der så senere vil komme i land på en anden kyst. Et værk som gjorde et stort indtryk på mig da jeg så i det tv tilbage i 1998, og som jeg tydeligt kan huske.

I dvd'en "Rivers and Tides" viser Andy Goldsworthy eksempler på arbejde og arbejdsmetoder.

Værker bygges op og påvirkes af omgivelserne og alt efter materialet forsvinder, skifter det form og tilstand, og er på den måde en del af cyklus.

(Reidelsheimer,1991)

Figur 25 Skærbillede fra dvd: River and Tides

Skabelsen af værkerne og det der sker med dem i forandringerne er en del af værket. Goldsworthy taler om det ovenstående værk, som han omtaler som frøet, og nedenstående aktion hvor han kastet opløst okker formet til en kugle ud i vandet. Det, de to værker indeholder, beskriver han – bl.a. når han formulerer sig om det, der sker, når havet tager værket. Begge gange ender han med ikke at kunne formulere det med ord, og ender med at komme frem til, at det han laver er mere end det, ord kan sige.

Figur 26 Skærbillede fra dvd: Rivers and Tides

Alle tre kunstner arbejder stedsspecifikt og er det element i værkerne er en understregning af det landskab der allerede er. Kuglen som form viser her igennem disse eksempler en inspiration til denne universelle form

Første gang jeg mødte kunst lavet alene af naturmaterialer, hvor nedbrydningen af materialerne var en del af værket, blev jeg dybt betaget. Mødet fandt sted på Krakamarken, en naturkunstpark ved Randers hvor ca. 30 land art kunstnere, fra starten af 1990'erne til midt i 90erne etablerede værker. Dette sted besøgte jeg flere gange om året, indtil det lukkede sidst i 1990'erne, jeg var meget fascineret over de forandringer og de ændrede udtryk, skulpturerne antog. Tiden blev aflejret og indlejret i disse værker, og nedbrydningen i værkerne var de samme, som jeg havde set i væltede træer på stranden eller tangs kompostering. Langsomme og hurtige processer, alt afhængig af materialet. Tidens gang og den naturlige foranderlighed der er i livet, så jeg ubevidst i naturen, og senere bevidst i land art værkerne.

2.3.4 Social engageret kunst

Siden 1990'erne har kunstscenen været præget af social engageret kunst, der er kendetegnet ved at ændre eller påvirke samfundet og virkeligheden. Det etiske er det fremtrædende i dette arbejde, og inden for social engageret kunst er der forskellige positioner, nogle tager det etiske som udgangspunkt i deres værker. Andre kunstnere arbejder med det æstetiske og visuelle som udgangspunkt sammen med det etiske. Og de forholder sig på lige fod med deres kollegaer til virkeligheden som et diskursivt felt eller betydningssystem. Men frem for at påvirke virkeligheden direkte gennem handling udtrykker de repræsentationens muligheder for betydningsdannelse.

Der er ikke tale om et bestemt budskab eller retning, det er mangefacetteret, og kunstnerne er mange og arbejder ud fra forskellige intentioner, nogle ønsker at synliggøre en ulighed, nogle ønsker at ændre på noget konkret, og andre igen bruger intervention som en måde at rykke ved opfattelser og derigennem få betragteren til at stille spørgsmål ved eksisterende normer.

Tilgangen er i høj grad at påvirke og gøre betragteren bevidst, frem for at revolutionere og frelse verden. Værker med tilgangen social engageret kunst falder i to grupperinger: den ene, der tager udgangspunkt i makrokosmos, frembringer et værk, der i sit udtryk giver mulighed for at ændre egen opfattelse. Den anden gruppering tager udgangspunkt et eller andet sted mellem mikrokosmos og makrokosmos og vil derigennem påvirke

betragteren med henblik på at tage stilling, erkende eller på anden måde blive påvirket af værket – udsagnet. Der er ikke tale om politisk tilgang, men et ønske om at stille spørgsmål og påpege uligheder, uretfærdigheder og at vinkle fasttømrede overbevisninger på nye måder - og med mulighed for en ny ageren.

For mange af kunstnerne gælder det, at deres værker tilbyder en række spørgsmål, som beskueren må bearbejde med sit eget etiske og moralske ståsted. På den måde undgår kunstneren selv at fremstå fordømmende eller belærende (Rethje & Hansen, 2015.)

Figur 27 Foto: Anders Sune Berg.

Billedets titel: Fordi du gør en forskel (Carlsen, 2015, s 52)

Den underspillethed der ligger i titlen "Fordi du gør en forskel" stiller det åbenbare i at figuren på Peter Carlsens billede øger affaldsmængden stadig med beviserne i begge hænder og med blikket rettet mod horisonten, væk fra problemet som han står på toppen af problemet. Umiddelbart er der ikke affald i der hvor figuren ser hen og kan være på vej derhen, og problemet vil derefter også være der i landskabet – ligegyldigt hvor denne figur vil bevæge sig hen, vil han trække spor af affald med sig. Ligesom alle vi mennesker gør.

2.3.5 Art and Ecology

I bogen *An edge effect/ art & ecology in the nordic landscape*, præsenterer en række projekter der alle er i kategorien Art and Ecology. "The edge effect is this idea that the more edge you create, the more biodiversity you create. Where a meadow meets a forest or a piece of water meets a meadow, two different ecologies meet. Two different kind of landscapes meet...that is where you find the most biodiversity at that edge" (Norman i Fortune, 2014, s. 9). Der er mange gode grunde til at henlede opmærksomheden på og arbejde med art & ecology. En problemstilling der peges på er problematikken med ressourceforbruget, der er oppe på et overforbrug på 0,5 – det vil sige, at vi som befolkning bruger ressourcer der svare til ressourcerne på 1,5 planet. Dette kræver handling i forhold til økonomi det kan ske igennem sociale fællesskaber og en forholden sig til landskabet.

"Does an exhibition have the capacity to change people's minds?" (Fortune, 2014, s, 287) det antog Inger Kærsgaard, der bl.a. er biolog, der udstillede i Rundetårn, København, 2013. Udstillingen hed "Skoven i din lomme". Udstillingen indeholdt bl.a. fotos fra ture rundt i verden, musik og andre udtryk. I forbindelse med udstillingen havde Kærsgaard formuleret sin indsamlet viden til fire spørgsmål der handlede om skoven.

Der var foredrag i forbindelse med udstillingen som handlede om aspekter af skoven, bl.a. intensiv dyrkning og historie. Kærsgaard var til stede i udstillingen og talte med de besøgende om deres forhold til skov. (Fortune, 2014)

"If art and ecology in the cultural field is about starting a dialogue around how we might relate differently to the environment, then this exhibition was successful" (Fortune, 2014, s.289). Om en dialog – der var udfaldet også medføre en ændring i menneskers bevidsthed som Kærsgaard antog er uklart for mig, når udkommet er samtale.

Dialog var den metode kunstnergruppe YNKB valgte i forhold til deltagere og besøgende, i projektet "Den fælles køkkenhave" der i 2012 var en del af udstillingen som "ArtReach" stod for.

YNKB der blev etableret i 2002, holder til på Ydre Nørrebro i København, og område er kendetegnende ved en stor mangfoldighed af nationaliteter. YNKB har en lang række samarbejdspartner; lokal kunstner, kunstner i andre lande, lokalt tv og atelier. I 2010

begyndte et projekt at tage form efter research, hvor bl.a. Folkekøkkenet inspirerede til at etablere "Den fælles køkkenhave". Projektets fokus på mad indeholder mange mulige forgreninger og retninger som kan inddrages, f.eks. sundhed, bæredygtighed, viden om hvor manden kommer fra. Dette projekt ligger sig op af det der er kendt under betegnelsen Urban Gardens. Igennem brugerinddragelse i projekter har det været muligt at oprette og drive en køkkenhave der er frit tilgængelig midt i byen, uden at den er udsat for hærværk. (YNKB, 2014).

Denne gruppe har et bredt spectra af samarbejdspartner. Dialog og brugerinddragelse er den metode som de bruger i dette projekt, og succesen med at køkkenhaven må antageligt tilskrives dette greb. De der hovedsageligt opholder sig i området er også inddraget i projektet og det forhold eller kendskab til haven, kan være bevæggrund for at passe på haven.

Camilla Berner har igennem to projekter arbejdet med planter som udgangspunkt. Det ene projekt tager udgangspunkt i Tingbjerg, en forstad til København. I dette projekt arbejdede Berner med at registrerer og dokumenter planter der groede i området. Hun var ikke selv fra området, og har igennem projektet oplevet at da det var planter hun var fokuseret på, var det noget som ikke på nogen måde havde en særlig målgruppe som reference og dermed udgangspunkt og sympati, det var et område hvor alle kunne have en tilgang op lige fod tale med hende om planterne.

Det andet projekt Berner har arbejdet med er "Black box Garden" på en byggegrund i indre København, et projekt i umiddelbare nærhed af hendes bopæl. En have som bestod af de allerede eksisterende ukrudtsplanter. Arbejdet med ordning og pasning af haven udførte hun i en kittel for at understrege aktionen. Det var et tidsbegrænset projekt, og undring over hvorfor hun gjorde det når det var midlertidigt.

Berner ønsker at mennesker skal stille spørgsmål i forhold til naturen, gerne på makroplan. Hun arbejder selv stedspecifikt og på mikroplan og hendes arbejde kan måske få beskueren til at stille sig de store spørgsmål i livet – netop til naturen Igennem det arbejde kunstner gør der arbejde med Art and ecology.

Kunstner kan frit bruge materialer og udtryk til at kommuniker budskaber der formidle spørgsmål, i langt højere grad en svar. Igennem valget af materialer kan det der formidles understreges bidrage til det budskab der ønskes formidlet (Fortune. 2014).

De kanter der fremhæves i starten af dette afsnit kan potentielt opstå når disse forskellige projekter enten samles fysisk eller som det bogen: An Edge Effect kan. Netop at vise en samling af forskellige kunstner og værker, der kan inspirere andre. Antageligt har det betydning for de deltagende kunstner at være en del af denne retning og bevægelse. Fokus på dialog og det at beskuerne skal stille sig de spørgsmål er et element der fordre at beskueren tager stilling – og måske handler.

I bogen Art & Ecology now er der præsenteret en lang række kunstner og deres værker. De er opdelt i forskellige grupper der hedder: Re/view, Re/form, Re/search, Re/use, Re/create og Re/act. Re/use er her fremhævet på grund af, at denne betegnelse samler en række kunstner der har klodens tilstand som fokus, både på jordens ressourcer, samt det atmosfæren, jorden og havet udsættes for.

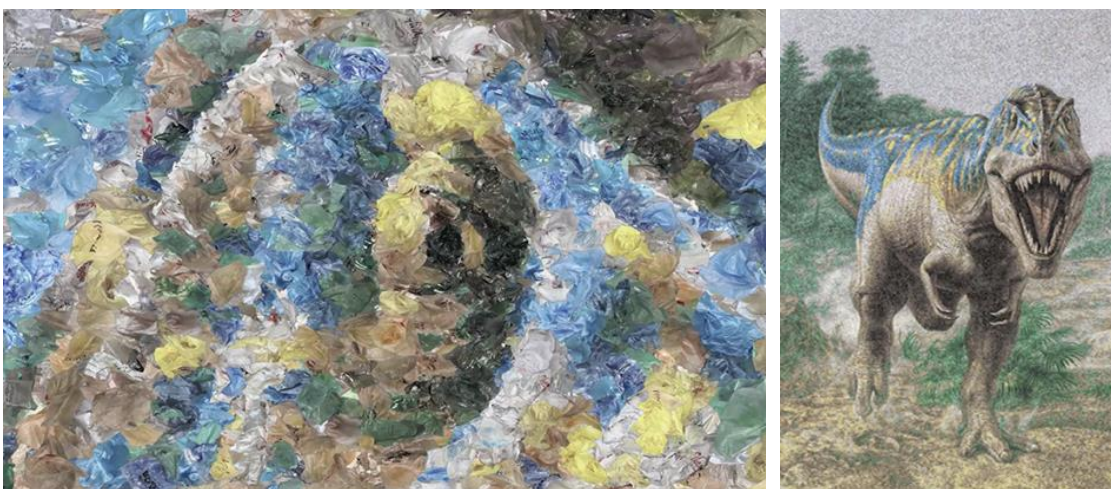
Dette afsnit er det afsnit der igennem de valgte kunstner er det mest betænkelig overfor den måde jorden behandles på, samtidig er der indlejret elementer af håb i nogle værker. Matt Costello er en kunstner der sætter fokus på alt det vand der bruges, og som ikke ses, da det ikke er direkte en del af et produkt men en del af fremstillingen. Han har fået fremstillet produkter der er produceret med et stærkt reduceret forbrug af vand i produktionen. I forhold til elementet af håb, så vises der her at det er muligt at producere med mindre vand end det der bruges i traditionel produktion. Chris Jordan er en af de andre kunstner der er præsenteret i afsnittet. Hans værker er i krydsfeltet mellem kunst og aktioner. Ud over de voldsomme fotos af døde albatrosser der er fulde af plastik fremstiller han billeder der viser eksempler på de enorme mængder af kulturelt fremstillede produkter, hvor antal og forbrug er sat i forhold til hinanden. En af de mål Jordan har er, at beskueren i det mindste vågner, når de indholdsmættede fotos betragtes. Den måde håbet er indlejret i værkerne er i det den enkelte gør efterfølgende. Chris Jordan arbejder med at gøre opmærksom på, hvordan det står til i verden på mange forskellige områder, overordnet er det aktuelle samfundsproblematikker, han arbejder med, f.eks. rygning, voldtægt, arters udryddelse og affaldet i havet.

Chris Jordan arbejder bl.a. med at formidle med meget store mængder af informationer, der globalt sammenlægges og formidles til befolkningen.

Under titlen "Turning powerful stats into art" udfører han værker på baggrund af facts. Vores hjerner er ikke konstrueret til at håndtere de enorme, eller rettere astronomiske tal, som fremkommer i mediebilledet med udgangspunkt i statistik og landes økonomi, hvor der kan være tale om millioner, hundrede millioner, billioner og trillioner. Tal som er data, og som den enkelte ikke kan forholde sig til, tage stilling til eller agere efter. Ligesom oplysninger om miljømæssige fodaftryk i forhold til indkøb af en vare og sociale konsekvenser af det, det kan ikke håndteres og forstås.

Den rå data bearbejder Chris Jordan til billeder, sådan at der er et visuelt udsagn, der kan opleves og efterfølgende tages stilling til. Igennem at tage stilling til hvad der betyder noget for den enkelte og derefter at handle og derved forandre den kultur, som vi er en del af. Løsningen er, når vi tager ansvar for vores egen opførsel.

Et eksempel på hans arbejde er værket, hvor hans tilgang er at, dinosaurerne er tilbage, forstået i følgende kæde: vi producerer ting af plastik f.eks. plastikposer, de er fremstillet af olie: olie er et råstof, som også indeholder rester af dinosaurusser. Lige som Tyrannosaurus Rex trak ødelæggende efter sig – gør plastik det nu.

Figur 28 Skærbilleder af Chris Jordan TED talks

Hver 10. sekund forbruges der 240.000 plastikposer i verden (Turning powerful stats into art. 2008). Med værker som dette formår Chris Jordan at skabe visuelle udtryk der giver en anden form for forståelse for problematikkerne en hvis det bliver formidlet i tal og grafer.

Chris Jordan har fremstillet en film der varer 03:54 minutter (MIDWAY a Message from the Gyre: a short film, 2011) den viser hvordan albatrosserne på Midway øerne dør af at have ædt marint affald. Den her film og hans billeder er meget voldsomme værker, som jeg har inddrager i mit skabende arbejde som inspiration. Disse værker har været problematiske at arbejde med for mig, da de er meget voldsomme. Jeg blev følelsesmæssigt stærkt påvirket af dem. I længere tid har jeg ikke villet medtage dem, da de gav mig meget ubehag. Det har ikke været muligt at fravælge dem, da de kommunikerer problemstillingerne om marint affald på en overbevisende måde, og på en sådan måde at det – ikke for mig – er muligt ikke at gøre noget, da jeg blev følelsesmæssigt berørt langt ind i hjertet.

2.3.6 Aktion og etablering af museum

Jason deCaires Taylor har udført værket "Plasticide" i et samarbejde med Greenpeace, der i en kort periode er opstillet foran National Teateret i London i foråret 2017.

Figur 29 Foto: David Mirzoeff/ Greenpeace. Plasticide

Louise Edge fra Greenpeace udtaler bl.a. i en pressemeddelelse:

Studies have shown that 90 percent of seabirds now have plastic in their stomachs. The problem highlighted in this sculpture would have seemed surreal

fifty years ago, but it's now a grim reality. All plastic is made on land and it's here we need to see action to reduce the flow of plastic into our oceans. (Hickman, 2017, 03.04.)

Det værk illustrere hvad det er havfugle æder. At det er 90 procent der har plastik i maverne er meget alarmerende men det er længe siden det var alarmerende.

Figur 30 Foto: David Mirzoeff/ Greenpeace. Plasticide

I skulpturen har eller kaster mågerne op. Grebet med, at mågen kaster op, virker kraftigt, på grund af den illustrerede handling understreget af den store mængde af opkast, der indeholder et utal af mindre plastik stykker, enten hele eller delvist nedbrudt.

At anvende måger til at kommunikere budskabet er et greb, der gør en fugl, der generelt forbindes med larm, en plage for byer der ligger ved havet, til, at det er dem der kaster op, på den måde bliver de sympatiske og skal ikke udsættes for at æde plastik.

Den 10. april 2017 blev værket sat op udenfor Coca Cola's hovedkvarter i London som en protest mod manglende vilje til at gøre noget ved problemet med plastik.

Et andet bidrag fra Taylor er, at han har etableret Museum Atlantico i Atlanterhavet ud for Lanzarotes kyst. 14 meter under havoverfladen er der siden starten af 2016 og frem til begyndelsen af i år blevet etableret over 200 figurer i en menneskelig gyre. Da det er et museum er området fredet og allerede nu er er biomassen steget over 200 procent siden 2016 (Taylor, 2017).

2.3.7 En løsning

Viden, følelse og handling

Kunstneren Olafur Eliasson arbejder i mange af sine værker med store og omfattende samfundsaktuelle problemer, bl.a. med udgangspunkt i klimaproblematikker.

”Ved at konfrontere folk med konkrete oplevelser og klare billeder kan man motivere folk til at handle. Ofte virker vi uberørte, selv om vi står over for tilsyneladende uoverskuelige problemer som klimaforandringer og krig. Men kunst, når den er rigtigt udført, har potentiale til at røre, bevæge og motivere til at gøre noget, selv når det synes vanskeligt. Som sådan kan et vellykket kunstværk, opbygge et fællesskab omkring sig – lokalt som globalt” (Eliasson, 2016, s. 188).

I stedet for at forvente at der kan opfindes noget, der kan løse klimaproblematikken, er det Eliassons bud, at mennesker på tværs af grænser tager kulturdeltagelse som er beskrevet i artikel 27 i FN’s menneskerettighedserklæring alvorligt. Konsekvensen af dette kræver det, at kulturen støttes, og at det gøres muligt at deltage og bidrage. Derudover skal tilgangen være imødekommende for noget, der ikke formidles med ord, og den almindelige markedsøkonomi skal ikke være den styrende (Eliasson, 2016).

”Det er afgørende at tro på kunsten og kulturens styrke, fordi disse områder kan skabe en emotionel forbindelse til folk. De er udtryk for vores fælles forhåbninger og stræben og inspirerer til aktivt engagement i verden omkring os” (Eliasson, 2016, s. 189).

Opfordringen til aktiv deltagelse understreger Eliasson i overskriften af kapitlet, som han har bidraget med i bogen ”17 bud på en bedre verden”, kapitlet hedder ”Din aspiration for verden” (Eliasson, 2016, s.188).

Når det kommer til, hvordan mennesker anspores til at handle, er viden alene ikke nok, men viden skal kobles til følelser for at det motiverer mennesker til at handle. Mange af verdens problemer er mennesker ikke i direkte berøring med, og derfor er det vanskeligt. Eliasson har en betragtning om, at ”kunst og kultur kan motivere folk til at handle ved at stille dem ansigt til ansigt med konkrete oplevelser og abstrakte tanker. Tilsvarende kan kulturen – ved at rykke grænserne for, hvad der er muligt – tilskynde folk til at skabe og udtrykke drømme og arbejde op at gøre dem til virkelighed. Kultur viser, at verden kan ændres gennem handlinger, og at virkeligheden er relativ. Gennem den påvirkning nedefra, der er central i kulturen, er vi modeskabere af fælles værdier og forhåbninger om en bedre verden” (Eliasson, 2016, s. 190). Ved at samles om en fælles sag, er det

sagen, der er det, der samles om, og andre forskelligheder kommer i baggrunden i fællesskabet.

Et af Eliassons egne eksempler på værker indeholder de ovenstående bevæggrunde og værdier. 12 isblokke fra fjorden ved Nuuk blev i 2014 til værket "Ice watch", Eliasson fremstillede værket i anledning af udgivelsen af FN'S rapport om klimaforandringer

Figur 31 Foto: Anders Sune Berg. 2014

(Ice Watch, 2014a)

Værket betegner Eliasson som: "Det er et fysisk nødkald" (Eliasson, 2016, s. 191).

I 2015 blev "Ice watch" vist i Paris i anledning af COP21.

Figur 32 Eliasson: Place du Panthéon Paris, 2015

(Ice Watch, 2014,b)

I de to kontekster, de to værker har været udstillet, bliver budskabet om klimaforandringer og problematikkerne med den globale opvarmning kommunikeret sanseligt til de, der oplever værkerne. Materialet arktisk is er en direkte reference til det, der forgår pga. den globale opvarmning. Referencen til uret er den direkte reference til, at tiden løber ud – lige nu.

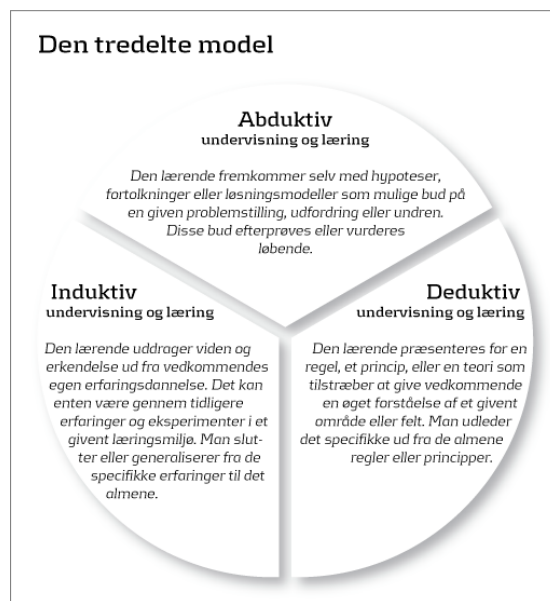
Det min antagelse, at de, der ikke oplevede værkerne i virkeligheden, også kan påvirkes. Selv har jeg ikke oplevet værkerne fysisk, men kun har set billeder af dem, og de har påvirket mig. Min refleksion er, at det er mennesker, der med deres direkte handlinger gør det hele værre. Den sansemæssige oplevelse af at røre ved is er kendt, og derfor er en forestilling om værket mulig.

Eliassons bud på en løsning er, "...at vi har brug for bedre og større støtte til græsrods kreativitet over hele kloden. Vores bedste bud på en bedre verden – på en verden, hvor mennesker føler, at deres handlinger giver mening – er at styrke folks fornemmelse af identitet og samhørighed gennem kunst og kultur. Dette er grundlaget for ægte forandring. Kunst er den energi, der inspirerer til ægte forandring. Kunst er den energi, der inspirerer til solidaritet og fællesskab – et globalt vi. Ved at støtte kunst og kultur støtter i vores evne til at motivere og blive motiveret" (Eliasson, 2016, s. 195).

3 Metode

I det skabende arbejde er der valgt en undersøgende tilgang for at besvare problemstillingen. En udforskning af udvalgte kunstneriske metoder indgå i det skabende arbejdet med hensigten om at sætte fokus på det aktuelt samfundsmæssige miljøproblem: marint affald.

Abduktiv tilgang er den tilgang der overordnet er valgt i arbejde, i en veksel med induktiv læring og deduktiv tilgange

Figur 33 M. H. Laursen: [http:// www.abduktiv.dk](http://www.abduktiv.dk)

I arbejdet med didaktiske refleksioner og perspektivering er tilgangen deduktiv og induktiv.

Begrebet kreativitet er anvendt ud fra definitionen, der indeholder en aktiv tilgangen og at blive inspireret af det allerede eksisterende, ikke at tænke ud af boksen men "på kanten af boksen" (Tanggaard og Stadil, 2015, s. 33). En tilgang hvor kunstneres og egne værker kan inspirere til skabende arbejde og udtryk.

Inspiration af kunstner, kunstretninger, design, aktioner og at arbejde stedspecefikt.

"Research through Design" beskrevet af Christopher Frayling, er anvendt i dele af det skabende arbejdet. Den praksisbaseret tilgang, hvor det begynder med design, og det er design, der styre processen. (RTD 2015 Provocation by Sir Christopher Frayling Part 1)

4 Resultater og fund

Forskellige perspektiver vil give forskellige svar på og præsentation af det praktisk skabende arbejde. Med udgangspunkt i udvalgte perspektiver beskrevet i opgaven, præsenteres her skabende arbejde under forskellige overskrifter og dermed perspektiver. De tilgange, der har været inspirationskilder og arbejdsmetoder, som også er fremhævet i det foregående, har haft stor indflydelse på arbejdet og er medtaget for at udfolde de elementer, der er fremkommet igennem det skabende arbejde. De forskellige områder er ikke kun det der er afsnittets overskrift, men kan bestå af flere af disse, men denne opdeling er for at tydeliggøre de forskellige former for skabende arbejde og udtryk.

- Research through Design
- Kreativitet – på kanten af boksen
- Design
- Stedsspecifikt
- Viden – følelse – handling
- Globalt
- Nedslag i arbejdsprocesser

4.1 Reseach through Design

I en periode hvor jeg arbejdede associeret af de materialer, jeg fandt på strandene – som varede ca. 4 måneder, i den periode bearbejdede jeg materialer fundet på stranden kan der ses eksempler på dette. Som ikke er det interessante i denne sammenhæng, men det der også blev frembragt i en proces hvor ideer og materialer er fokuseret på at kommunikere budskabet om marint affald.

Figur 34 Skohoved 12

De bearbejdede genstande genplacerede jeg på stranden, hvor de var fundet, min hjemmeside var altid tilføjet for at give den, der fandt genstanden, mulighed for at kontakte mig – eller at orientere sig på min hjemmeside om, hvad tankerne og hensigten var med genstanden.

Ca. to måneder inde i dette forløb fremstillede blev denne handsken, der råber om hjælp fremstillet og sat op, der hvor jeg havde fundet den

Figur 35 Help! Love the sea

Dette udtryk skiller sig markant ud fra de andre udtryk, jeg fremstillede i det tidsrum, dette udtryk indeholder et ildevarslende element om, at havet er i stor fare og afsluttende dør. Sideløbende med det praktiske arbejde læste jeg om marint affald og

konsekvenserne af dette, den kognitive viden var stor, men var ikke afspejlet i det skabende arbejde – med undtagelse af dette ene udtryk.

Efter endnu en måned med at fremstille udtryk af samme karakter som dem før “Help Love the Sea”, gik alvoren op for mig. Det at lave et udtryk, der på den ene side udtrykker det, jeg kognitivt var ved at forstå, og så samtidig at arbejde – uanfægtet – videre, har givet anledning til følgende refleksion: Var det den måde at udtrykke sig den der kommunikerede opmærksomheden på problematikken på marint affald.

Langsomhenden i erkendelser af konsekvenser af fakta (den kognitive viden) i forhold til det praktisk skabende arbejde – ovenstående er det absolut eneste udtryk, der indeholder de alvorlige konsekvenser af marint affald for havet.

Det interessante i at der i det skabende arbejde alligevel sniger sig et udtryk frem - måske i et af hjernen ubevogtet øjeblik – der udtrykker en sandhed, et perspektiv, længe inden det er erkendt og kan arbejdes med, sådan at viden og udtryk kan sammenstilles, og der kan arbejdes ud fra det udgangspunkt.

Ud over billedet og den erfaring det var, den gang jeg fremstillede det, er det blevet en erfaring i den række af udtryk, jeg fremstillede. En erfaring der var grundstenen til, at jeg senere kunne arbejde med udtryk, der har indholdsmæssige elementer, der udspringer fra fakta om de konsekvenser, marint affald har for miljøet.

4.2 Kreativitet

På kanten af boksen

Der er mange balloner at finde på strandene. Det er et faktum, at fugle æder balloner, da de i nedbrydningsstadier ligner føde for dem. Det er bekymrende med det store antal, da de ikke kan fordøjes, og potentielt dør fugle af at æde balloner. Mange af dem er påtrykt tekst, enten fra et firma eller en gratulation. Reklame og fest har været anledningen til, at de er blevet sluppet løs og fri.

Figur 36 Ballon fra tysk bilfirma undet på stranden ved Esbjerg

Efter at have indsamlet balloner over tid for at forhindre at de bliver ædt af fuglene, var problematikken med at fuglene æder dem inspiration til at lave et udtryk.

I forhold til det kreative element så kan det være, at inspirationen ikke alene kommer fra problematikken. Jeg har for mange år siden set en gengivelse af værket Object af Meret Oppenheim fra 1936. En kop på en underkop men en teske, alt sammen betrukket med pels.

Det gjorde et dybt indtryk på mig. Disse hverdagsting, der var betrukket med pels, aktiverer den sanselige fornemmelse af, hvordan det ville være at drikke af denne kop. Nu er det at spise af og med plastik en helt almindelig erfaring, og ikke noget der kan give ubehag. Det at servere plastik, at det er føden, og at det, der skal spises, serveres på en tallerken med bestik, inviterer det betragteren til at forestille sig, hvordan det ville være at indtage dette som mad. Det ubehag og væmmelse jeg antager, det vil give at skulle – bare forestille sig, at spise ballonerne eller plastikstykkerne er hensigten.

I forhold til udsagnet Velbekomme 1 giver det en mulighed for at forholde sig til mad og muligheden for at reflektere over, hvad den mad man indtager indeholder. Hensigten om en refleksion over, hvad der sker, når man som menneske spiser plastik, er en mulighed, f.eks. hvis refleksionen kommer til, at der må handles for at forhindre, at dyr spiser plastik. Alt efter om og i så fald hvilke fysiske og psykiske forhindringer betragteren har, vil det være forskelligt om den tilsigtede hensigt vil opnås i forhold til refleksion og motivation til handling. Det er min antagelse, at de mennesker, der i forvejen er optaget af lignende eller denne problematik, i højere grad vil kunne forstå udsagnene.

Figur 37 Velbekomme 1

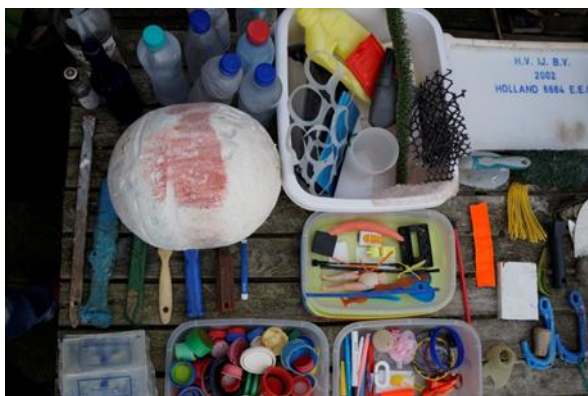
Figur 38 Velbekomme 2

Egen erfaring ved at opstille udsagnet var ubehag ved, ved at bruge mine egne tallerken og bestik forøges ubehaget, da det er de genstande, jeg bruger til dagligt, når jeg spiser min mad.

I arbejdet med at fremhæve det forfærdelige i at fuge dør af at æde plastik, og at der er tale om en forbrydelse i, at dyr lider og dør af dette, var idéen at behandle det netop som en forbrydelse.

4.3 Design

I en periode arbejdede jeg med udgangspunktet i design, og med min baggrund i at omforme materialer blev det marine affald mine materialer. Idet det marine affald blev til materialer, fik jeg fjernet mig – umærkeligt – fra mit fokus med at ville kommunikere et budskab, men det så jeg ikke i processen.

Figur 39 Udsnit af materiale beholdning

Det at de fremstillede genstande skulle have et element af stedsspecifikt, var et fokus, og jeg fotograferede genstandene, der hvor jeg havde fundet materialerne

Figur 40 Handskebeholder

I forsøg på at gøre opmærksom på affaldet, var det at samle det og dermed gøre det mere synligt, når det var samlet og var blevet givet en form. Dette forsøg var hensigten med at fremstille bl.a. ovenstående beholder. (Flere eksempler: bilag 3)

Figur 41 Fra rur til plastik

Inspiration fra det lille krebsdyr: rurer, til at hækle rurer af nylonsnor fundet på stranden. For at påvirke de der kom på stranden til at tage det marine affald med sig, og dermed bidrage til at affaldet blev fjernet fra stranden, forsøgte jeg at gøre affaldet attraktivt for at anspore mennesker til dette, sådan at det ville blive samlet op, evt. blive placeret i en have et stykke tid, og derefter smidt ud i renovationen, og dermed komme ind i affaldscyklus og vigtigst af alt væk fra stranden. Min hjemmeside adresse stod på de opstillede elementer, genstandene forsvandt, men jeg hørte ikke fra dem, der samlede dem op.

Da jeg fik muligheden for at udstille i Galleribe, blev det at fremstille brugbare genstande forstærket af en forventning fra galleriets ejer om, at der kunne/skulle være et salg med en andel til galleriet.

Upcyclet lampe

Objekt trouvé til salg

Det gik op for mig, at f.eks. en lampe af net fundet på stranden ikke kommunikerede et budskab til de beskuere, som jeg talte med. Når jeg talte med gæster i galleriet om, at det net, som var brugt til lampen, var en lille del af et såkaldt spøgelsesnet (et kasseret stort net som bliver dumpet i havet, og som efterfølgende kan skabe meget skade på de levende væsner, der kommer i berøring med det i dets færd i havet og på stranden). Ingen ville høre om dette, de ville se på lampen og forholde sig til idéen om at bruge noget fundet på stranden til at fremstille en lampe af. Det var igennem tiden med udstillingen i galleriet, at det gik op for mig at upcyclede genstande ikke kunne kommunikere budskabet om marint affald.

Den store bunke affald i midten af galleriet blev af de fleste gæster studeret, og detaljerne blev diskuteret – enkelte troede ikke, at tingene var fundet på stranden – for det kunne da ikke passe, at det kunne findes der. For nogle var dette en øjenåbner.

Efter den måned udstillingen varede, kunne jeg konkludere, at det, at min tilgang og blik på det marine affald var, at det var materialer, og de materialer, jeg havde at arbejde

med, var de, der lå på strandene, var et fokus og en slutning, jeg var blevet drevet af på baggrund af mine tidligere erfaringer med at arbejde med materialer af ingen eller ringe værdi. Denne erkendelse kunne jeg komme frem til ved at sætte mine frembragte genstande og hele udstillingen i samspil med andre, både mennesker jeg kendte, en galleriejer og gæster i galleriet, jeg ikke kendte.

I den periode jeg arbejdede med at upcycle og dekorere objekter, blev jeg stillet spørgsmålet "hvor pænt tror du det kan være, når du vil kommunikere om marint affald?" – det kunne jeg ikke svare på dengang.

4.4 Stedsspecifikt

På Blåvand strand er der i perioder store mængder af affald. På strandene er der en naturlig forekomst af bladmosdyr og gedeboller, som blæses hen over stranden, de bevæger sig ubesværet, når de er tørre, og der ikke er forhindringer på stranden.

Figur 42 Bladmosdyr

Figur 43 Gedebolle uden og med snor

Gedebollen til højre optaget noget blå nylontråd, altså affald som har ligget på stranden. Kugleformen var den valgte form, Blåvand strand var stedet. Derefter indsamlede jeg en stor mængde marint affald, og en afprøvning begyndte. Hurtigt kom jeg frem til, at en kerne som udgangspunkt var hensigtsmæssig, hvorpå der blev føjet objekter af samme kategori.

Figur 44 Hætter til lim / fugemasse

Det element der var flest tilsted af var handsker. Da handskene yder mere er en genstand, er der har været i direkte kontakt med et menneske, som jeg formoder har valgt at smide dem i havet, der må være grænser for hvor mange handsker der ved et uheld falder i havet. Var det det også forbundet med stor undring at der var så stort et antal af handsker på stranden, så handsker blev valgt som objekt. Kuglen som form og handsker som materiale.

Figur 45 Materialebeholdning

Min inspiration fra kunsten var de to Land art kunstnere Nash og Glob, der arbejder med kugleformen, og vand inspirerede mig.

Det er inspirerende, at Nash bruger et materiale - egetræet, der er ved floden til at fremstille et udtryk – en kampesten, at stenen er fremstillet af træ, udfordrer betegnelsen sten. Den placering kampestenen derefter bliver givet i floden, og at den bliver sat fri, og det, der sker naturligt, er en del af vilkåret for dette udtryk og er spændende - at den er i naturens hænder.

Glob's værk, der består af 333 keramik sten, der er hule, sådan at de kan flyde, som lagde op på stranden og som tidevandet løftede ud i havet ved flod. Det at stenene er fremstillet af ler, og deres naturlige tyngde er ophævet ved, at de er hule og kan flyde, giver ligeledes nye dimensioner til betegnelsen sten. Dette værk har også elementet af at blive lagt i naturen hænder.

I det jeg skulle fremstille var formen indlysende med den direkte inspiration fra de naturligt forekommende elementer på stranden. Inspireret af de to nævnte værker kunne ideen være, at fremstille en stor rund figur bestående af gummihandsker, der blev sat fri, og den ville så vandre ud i havet.

Målet blev med udgangspunkt i stranden ved Blåvand at indsamle gummihandsker og fremstille et udtryk, der gør opmærksom på det store problem, marint affald er. Ved at samle det og placere det strategisk på en meget synlig plads, vil jeg tvinge de, der kommer på stranden, til at se det, og i bedste fald at interessere sig for problematikken.

Jeg fremstillede en model. En kugle hvor fingrene fra handskerne var påsat

Figur 46 forberedelse af fingrene på handskerne

Figur 47 Kuglen tager form

Egne tanker over betydninger som kuglen kunne kommunikere:

- Formen og overfladen kunne referere til hornminerne, som blev brugt under 2. verdenskrig – "hornene" sidder helt tæt på min model, og betydningen kunne være – hvis du først er begyndt at interessere dig for marint affald, så har du allerede rørt ved så meget, at det har en indflydelse på dig – for altid
- Fingre der peger – du der, gør noget, eller du har tabt en handske

Overvejelser igennem arbejdet:

Det etisk problematiske i at lade en samling af marint affald blive sat fri. I den fremtidige nedbrydning, der uvægerligt ville ske, ville de enkelte dele kunne forvolde skade og forurene. Derfor er det ikke en mulighed, og kuglen må tøjres ved en pæl, sådan at den ikke ukontrolleret kan drive omkring. Den vil under nedbrydning kunne repareres eller fjernes.

Kuglen betragter jeg som en model og med den effekt, som var tilsigtet.

For at få de mennesker, der opholder sig på stranden, til igennem deltagelse kunne få viden om marint affald, kunne rammesætningen være, at der blev opstillede beholdere på stranden til opsamling af handsker. Efter et år kunne der laves en workshop, hvor de, der ønskede det, kunne være med til at konstruere kuglen, som ville bestå af alle de handsker, der var indsamlet igennem året. Det skulle foregå i samarbejde med kommunen, der kunne drage fordel af at være med til at sætte fokus på havmiljøet.

I photoshop er kuglen langt ind i sit landskab.

Figur 48 Udkast

Her er kuglen lagt ind og forstørret, dette giver et ikke helt naturligt udtryk, da fingrene er proportioneret forkert i forhold til den størrelse, den skal illustrere. Højden er ca. 2 meter. Til højre ude i klitten ligger der en kugle mere, som kun ses delvist, og som fungerer billedmæssigt bedre. Dette ledte frem til det næste billede,

Figur 49 Giver du en hånd?

hvor kuglen er placeret langt væk og giver dermed et indtryk af, hvordan en kugle på 7 meter ville syne på stranden.

Elementet af det stedsspecifikke vil understreges af, at det er handsker, der er indsamlet på stranden, og kuglens størrelse vil afhænge af, hvor mange indsamlede handsker der er til rådighed.

4.5 Forbrydelsen

Igennem læsning havde jeg fået et indblik i og en forståelse af de store konsekvenser, affaldet i havene har for dyrelivet. Konsekvenserne er store, når f.eks. fugle æder plastik og ikke kan fordøje det og i sidste ende dør af det.

En anden del er de skader, som affaldet kan forvolde, og billeder af deformerede skildpadder, der lever med f.eks. en sixpack holder om sig og har taget form efter dem, er en direkte synlig årsag – virkning, der ikke bliver til at komme uden om.

De billeder af Chris Jordan fra Midway øerne, der i første omgang kun blev registreret, derefter viden om problemet, erhvervet gennem læsning. Derefter det oplevede ubehag

ved at se TED talks med Chris Jordan og der se albatrosserne dø – et utal gange så jeg den. Hver gang med oplevelsen af stort ubehag og sorg. Der er et før og et efter, at jeg så Jordans arbejde, før var det fakta og objektive fakta.

Jeg har absolut intet forhold til albatrosser, jeg har aldrig set en, men det at se, hvordan ungerne bliver fodret med plastik og dør af det, var ikke noget, jeg var i stand til at forholde mig objektivt til – det blev en direkte følelsesmæssig oplevelse og erkendelse, der på ingen måde var behagelig. Det var ikke behageligt, men yderst virkningsfuldt da det ikke handler om fuglens art eller stedet, det foregår, men at det foregår – det er det forfærdelige. At naturen er blevet et sted, hvor affald er til stede i så stort omfang, at det er det, der er at fodre med.

Chris Jordan fremfører synspunktet, at en masse af det vi i dag ser, bare er billeder, og forskellen på, om det er en reklame eller en faktisk begivenhed, der har fundet sted, er ikke indlysende. Når vi ikke føler noget, er vi ikke forbundet til de ting, vi ser, og der er ikke muligheden for at føle sorg. Sorg der er en grundlæggende følelse, der når vi føler gør os i stand til at handle og dermed tage ansvar. Et to minutters klip fra filmen “The return to the Mother – dream of a dying albatross” (Midway Journey, 2012). I det klip udånder – dør albatrossen. Det der har været vanskeligst at se, pga. de følelsesmæssige berøringer.

Viden og følelsen af sorg har jeg erhvervet mig igennem at se Chris Jordans arbejde i hans TED talks et utal af gange. Efter at have været i den tilstand længe var løsningen selv at skabe et udtryk. En fremhævelse ved at indramme det marine affaldet ved at tegne en ramme op for at fremhæve det, der ikke hører til i naturen og kan gøre skade på dyr.

Figur 50 Blåvand strand

På Blåvand strand var det ingen sag at indramme store mængder, flere gange er det blevet til over 500 stykker, små og store stykker.

En respons fra en mor og datter (ca. 5 år): barnet spurgte, hvorfor der skulle være streger om tingene – mit svar var, at det var, for at man skulle lægge mærke til alt det, der ikke hørte hjemme på stranden – barnets konstatering var, at det ville hun også – da moderen trak afsted med hende, opfordrede hun barnet til at tegne fine ting op som sneglehuse og sten.

Figur 51 Rømø strand

På Rømø er det meget fladt og strandene strækker sig over store afstande, bilerne må køre på strandene og når målgruppen pludselig var hurtigt kørende biler hvilket blev

inspirationen til at tegne langt større rammer op for, at det kunne blive synligt fra en bil i fart. Det blev til mange samtaler, mange havde tilgangen "hvad er der sket?" og det var et godt anslag for at tale om det marine affald på stranden.

Efter at have indrammet affald og at denne handling ikke gjorde noget følelsesmæssigt, kunne denne handling ikke forløse den store sorg, jeg havde over det forfærdelige i, at fugle dør af at æde plastik. Der er tale om en forbrydelse i, at dyr lider og dør af dette, og netop ordet forbrydelse var det, som idéen kunne springe ud af.

Forbrydelse indikeret ved elementer som dem, der er anvendt i ældre krimifilm:

- optegning af liget med hvid (kridt-)streg
- nummerering af de mistænkte genstande
- afspærring af området

Ideen til hvad jeg kunne tegne kridtstregen op med – det der var allermest indlysende var lidt tid undervejs, og synes fuldstændig indlysende, efter ideen var kommet. Det var afgørende at det var noget der ikke tilføjede et forurenende element, og et element der ikke kunne skade nogle dyr.

Figur 52 Afprøvning af materiale

Og svaret var salt. Et materiale der ikke tilføje et fremmedelement. Idealistisk kunne der udvindes salt til aktionerne fra havvandet. Dette er dog ikke blevet udført, men en mulighed for igennem dette element at understrege det stedsspecifikke.

Figur 53 Aktion på Hjerting strand

Der hvor der ligger nogle stykker mindre affald i umiddelbar nærhed af hinanden er det der skal til for at aktionen kan udføres

På en udstilling på Varde rådhus, udførte jeg aktionen *Forbrydelsen* indendørs. På denne udstilling var der ud over aktionen følgende elementer: Affaldsindsamling udført af de ansatte. Fyraftenmøde for de ansatte på, hvor koordinator Ryan Metcalfe fra KIMO og jeg formidlede om marint affald. En opfordring til at tage billeder og sætte dem op på opstillede tavler

Figur 54 Hvad finder jeg i naturen

I udførelsen af aktionen indendørs var der vilkår der påvirkede udtrykket. Her er tilføjet elementer som afspærringstape, afspærringspiller og fabrikerede numre.

Figur 55 Forbrydelsen: en fugl er død

I aktionerne *Forbrydelsen* kan elementet af, at det er kriminelt, og at levende dyr dør af det, et element der giver mulighed for at røre ved samvittigheden og retskaffenheden. Hvis det er muligt at aktivere den følelse i mennesker, så er muligheden for en erkendelse og adfærdsændring.

Igennem de skyldige genstande, som er genstande, som de fleste mennesker har kendskab til og bruger, vil den højeste erkendelse være, at den skyldige står og ser på værket – og at det er os mennesker, der er de skyldige og ikke de genstande, der ligger på stranden – men den der foranlediger, at de ligger der – dig og mig.

- Respons:

Overvægten af de jeg har talt med enten under udarbejdelsen eller i nærheden af aktionerne, har været overraskelse over at fuglene æder plastik, og nogle kunne ikke tro det. En mindre del har haft viden om det, og synes at det er godt at der kommer fokus på problemet.

Enkelte er blevet stærk følelsesmæssigt berørt, og var ivrige efter at få at vide hvad de kunne gøre, rent praktisk

- Egen erkendelse:

Med udgangspunkt i, at det er en forbrydelse og arbejde ud fra det perspektiv gav en ramme at gå ind i og som både gav inspiration og det understreger at det er en forbrydelse.

At udføre aktioner var for mig en ny udtryksform, og jeg har igennem dette arbejde erkendt værdien af denne udtryksform. Den umiddelbare respons fra mennesker omkring aktionen. Dimensionerne af at stå ved og være parat til dialogen, der opstår umiddelbart. En anden, ofte oplevet reaktion, har været ingen reaktion, ikke engang nysgerrighed.

Igennem disse aktioner har jeg kunne udføre en handling, der viser, at fugle dør af at æde plastik, en bearbejdning og handlinger der er afledt af fakta, og Chris Jordans arbejde der hensatte mig i følelsesmæssig sorg og ubehag.

- Samlet udkom af arbejdet:

Igennem arbejdet med dette udtryk har jeg igennem rammesætningen kunne udtrykke, at marint affald er en kriminell handling. Aktionerne kan udføres alle steder på stranden, hvor der er affald kun ved at tilføje salt.

Aktionerne er flygtige og værdien af, at de kan overraske, de der kommer på stranden, opvejer dette – selv om flygtigheden er modsætning til varigheden af de skader marint affald medføre.

4.6 Viden – følelse – handling

Hvad finder jeg på stranden

Organisationen Plastic Change opslog en tråd på Facebook hvor de under titlen "hvad finder jeg på stranden" opfordrede til at man tog billeder af det man fandt på stranden og postede det i tråden. Det materiale der findes ud over bogen er der alene beskrevet alt det der er naturligt forekommende på stranden, dog var der en folder (Vadehavscenteret V. Vedsted, uår.) der medtog et kulturelt fremstillet element: glasskår (bilag 5)

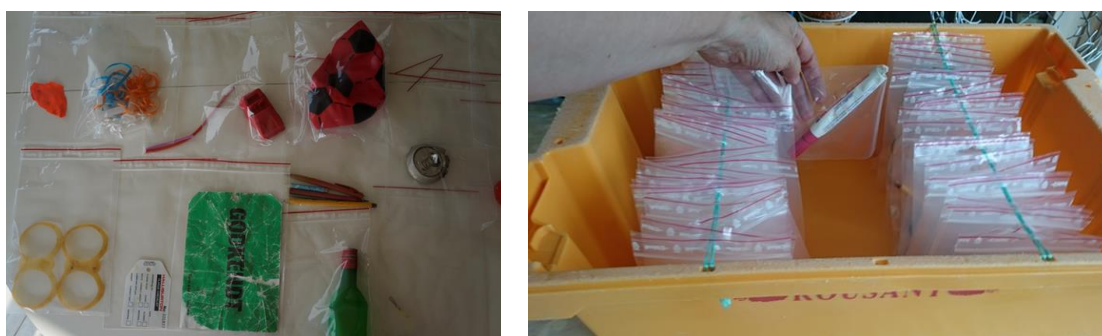
I forhold til det der ligger på stranden, og hvis en bog der bære titlen "Hvad finder jeg på stranden" så vil en version 2 med det mest almindelige affald være nærliggende for at få svar på hvad det er der er at finde på stranden. En ide kunne være en bog med kategorien med plads til at lave registreringer over fundne genstande og med mulighed for selv at tilføje kategorier

En opslagsbog har en kontekst der er hjemmehørende i en sammenhæng der henholder sig til skole og uddannelse af en naturfaglig karakter, hvor beslægtede genstande er oplagt:

Figur 56 Samling af balloner. Blåvand strand uge 47 2016

Flade ting der kan være i en blomsterpresse kan der laves samlinger af. De kan ordnes i nedbrydning grad, farve eller firma osv.

Figur 57 Hjerting strand. Uge 46, 2016

Ved at komme objekterne i poser kan der laves forskellige kategoriseringer, der kan arbejdes med visuelt ved ophængning.

Referencerammen her er undervisning der har naturfaglig karakter, når der arbejdes med miljø tales der om forurening og marint affald. De ovenstående eksempler på ideer til, at materialer vil anvender i undervisning og formidling bliver nød til at forholde sig realistisk til hvordan det er og ikke hvordan det var engang. At det går over lige med det samme er ikke særligt realistisk, hvis vi ikke vil forholde os til det og gøre noget ved det, så vi er nød til at se på problematikken, formidle det og få det formidlet.

I de byer der ligger langs vestkysten kan der købes postkort med motiver fra området, men særlig fokus på standen og havet. I forhold til hvordan det i virkeligheden ser ud. Som en kommentar til disse idylliske fremstillinger er der her tre eksempler på anderledes postkort.

Figur 58 Blåvand Fyr

Figur 59 Objekt på Blåvand strand

Figur 60 Esbjerg strand med vand

Udtrykkene med postkortene ligger der elementer inspireret af social engageret kunst. (Flere eksempler: Bilag 6)

Ved at forholde problematikken på ovennævnte måde kan viden der naturligt kan inddrages f.eks. indsamlingen af genstande til et kartotek. Der kan anlægges en naturfaglig tilgang ledet af systematisk orden i grupper, undersøge materialer, nedbrydningstider, oprindelse osv. Dette arbejde kan følelsesmæssigt påvirke de der arbejder med det, og det kan danne grundlag for handlinger. En handling er disse postkort et bud på, for selv at udtrykke de følelser der opstår under arbejdet og erfaringer kan opstå hos de der ser kortene.

4.7 Globalt

En funden flaskepost, blev dette inspirationen til at udfordre dette medie. En kommunikationsform der er meget usikker i forhold til, om nogen finder det, der er skrevet, og dernæst om den, der finder flaskeposten, overhovedet er inden for målgruppen af mennesker, der er interesseret i det indhold, flaskeposten indeholder og dernæst vil ulejlige sig med at give besked om fundet.

På strandene ligger der masser af plastikflasker, som har indeholdt vand eller sodavand, disse indsamlede jeg, der er tilføjet et stykke papir og et stykke sytråd. Brevet indeholdt informationen om flaskens nedbrydningstid, som er 400 år, en opfordring til at tage flasken med sig til nærmeste skraldespand og smide flasken ud og tage et billede og sende det til mig (bilag 7)

Figur 61 fra flaske til postbeholder

I alt er 200 flaskeposte udsendt igennem lidt mere end et år. 12 er blevet rapporteret fundet og smidt ud af de, der fandt dem. Den effekt, som flaskepostene har haft, er svært målbar og meget sporadisk. Det, der kan ske i fremtiden, er, at der bliver ved med at dukke beskeder om flasker, der er fundet. Om de bliver fundet er den ene del, den anden del er om rækkevidden for denne kommunikationsform. Fysisk hvor langt kan en flaske nå, men det virkelige interessante er det, som den, der finder posten, får ud af det.

Denne aktionsform egner sig dårligt til indsamling af effekten på det udsendte, men giver muligheder for potentielt at røre den, der finder posten, hvis personen er inde for rækkevidden af påvirkning.

Etisk var der en udfordring, da flere stillede spørgsmålstegn ved det, for dem, uetiske i at samle flasker op for at tilføje et budskab og derefter smide den ud i havet. Det handlede ikke om papiret og sytråden, der blev tilføjet, men det at have samlet flasken op og så smide den igen. Et argument der stoppede udsending af flaskeposte i en periode. Igennem overvejelser blev resultatet, at udsendingen startede igen. Den potentielle mulighed for at ændre adfærd hos de, der fandt flaskepostene, vurderede jeg højere end påstanden om det uetiske i at smide noget fra sig, som man har rørt ved. Plastikflasker kan findes alle vegne på strandene og kan tilføjes budskaber om marint affald. Det element af muligheden for at de udsendte flaskeposte et af de drivkraft elementer der ansporede mig til dette. Et andet element er at det kan være at der om mange år kommer svar fra en af flaskepostene var også en tanke der var inspirerende. Men det afgørende var den potentielle mulighed for, at flaskeposten blev fundet af et menneske der potentielt var inde for rækkevidden af påvirkning af budskabet i flasken

Et langt mere overordnet budskab bar to do listerne. En to do liste er defineret af at være kort præcis og det der skal gøres, ind til benet, og det var det der tiltalte mig ved denne form, ind til kærnen af hvad det er der skal gøres og det var helt klart, at redde havet

På strandene er der en del træ og på dette skrev jeg lister som jeg efterfølgende opsatte på strandene

Figur 62 To do list:

To do listerne var alle fremstillet med en række ting der skulle gøre som var streget over – den eneste der ikke var streget over er: red havet eller save the sea – alt efter om de var på dansk eller engelsk. Min hjemmeside stod på bagsiden, og inde på min hjemmeside skrev jeg hvor jeg havde opsat to do listerne, med en opfordring til at tage den og færdiggøre den, altså at redde havet. Jeg opstillede 30 og fik ingen respons på dem. De forsvandt men det er usikkert om det var mennesker, havet eller hvad der har fjernet dem.

Nogle af de brædder der ligger på stranden har samme dimensioner som bøger, og det gav mig ideen til at fremstille bøger af træ. På ryggen skrev jeg titlen og alt efter hvor mange af den titel jeg lavede skrev jeg vol. nummer på forsiden og min hjemmeside på bagsiden.

Figur 63 Bøger til fri afbenyttelse

Rammesætning af disse udtryk der alle er tekst på objekt kan refereres til streetart hvor der også skrives budskaber med bogstaver.

Anvendelsen af håndtagene er at give den der finder disse elementer mulighed for at erhverve sig en begrænset konkret viden.

Anvendelsen af kendte elementer: to do lister og bog formatet gør at en referenceramme der anvendes er genkendelig og tæt på det som de to nævnte elementer repræsenterer, det der er et andet element i det er at de placeres på stranden og er fri tilgængelige for de der går der, også for at erhverve sig dem.

Potentielt kunne aktioner *Forbrydelsen*, som er beskrevet i det foregående afsnit være globale aktioner. Hvis idéen blev formidlet og udført mange steder på aftalte dage, sådan at globalt ville der kunne meldes om aktioner af samme art over hele verden. Det kræver en netværk, hvori idéen kunne formidles.

En anden mulighed var, at der var en platform for aktionerne, hvor aktioner kunne meldes ind. Det kunne foregå, som de gør, hos det internationale antikrigs street art projekt Pink Army. De der vælger at udføre en aktion under Pink Army, melder aktionerne ind på hjemmesiden og billedokumenterer den efterfølgende (General Ruseus, 2017, 02.04.). I forhold til aktionen *Forbrydelsen* kunne den geografiske ambition være mindre, området kunne afgrænses til f.eks.: Vadehavet, Østersøen eller Norden, derefter kunne det ekspandere.

4.8 Om at tabe fokus og miste modet

På et tidspunkt havde jeg tabt fokus på, at det skabende arbejde og udtryk skulle sætte fokus på problemstillingen. Igennem den stadig større indsigt i konsekvenserne af marint affald blev det indlysende, at det var oplagt at skabe et udtryk der kunne rede havet. Ideen var at orden affaldet, sådan at det kunne blive attraktivt fordi det var ordnet og ikke en uoverskuelig masse.

Figur 64 uden titel

Fra min logbog 22/7-15 kl. 16.20:

Det gik op for mig, at jeg må sige op – jeg kan ikke redde havet, det kan ikke lade sig gøre, hvis det var så let var der jo andre der for længst havde lavet et værk/ en aktion der kunne kommunikere et budskab og dermed få mennesker til at ændre adfærd og det sker jo ikke. Har jeg måske selv ændret adfærd fordi jeg har set et værk, nej det har jeg ikke. Når jeg tænker på nogle af de store, kommer jeg først i tanke om Michel Kvium, en succesfuld kunstner der igennem sine værker får mennesker til at se på de sider af os selv der er utiltalende, har jeg ændret adfærd fordi jeg har set hans værker – nej det har jeg ikke. Den næste jeg kom til at tænke på, og som i høj grad dengang kommunikerede et budskab: Bjørn Nørgård der i protest over Vietnamkrigen slagtede en hest, og stoppede det den krig, ikke mig bekendt. Og det var tilbage i 2009 Chris Jordan billeder af de døde albatrosser er fra – og problematikken er stadig stører – så... OG hvad tror jeg om mig selv, at jeg i løbet af kort tid kan lave noget der kan påvirke mennesker/ regeringer osv. til at ændre adfærd – næppe, ok det var en underdrivelse, det kan jeg jo ikke. Hvad kan jeg så?.....måske ingenting, andet end et forkølet forsøg på at lave eller et eller andet af marint affald.

Kontrasten i at have en god ide, der var meningsfuld i øjeblikket og så til at modløsheden indtrådte var meget kontrastfyldt.

Skællene faldt fra mine øjne da jeg hørte Chris Jordan tale i en Parley talk hvor han sagde “Grief is not the same thing as sadness. Grief is the same as love. Grief is the sibling, or the mirror image of love.” (parley tv. 2016). Når der er tale om et tab som ønsket i et rent hav, eller at redde dyrene der lever i det så er det givtigt at dele det op på den måde: Grief = sorg. Sorg over tabet over et rent hav, dyrene der dør af at æde plastik. Sadness = den emotionelle følelse af tristhed, der leder til modløshed og opgivenhed. Det var ikke modløsheden jeg var gået ind i, men sorgen, sorgen over at havet ikke kan reddes og at der ikke er noget at gøre, havet er forurenet og der er få udsigter til at det kan renses. En blæsende kold dag der understregede den sorg tog jeg på stranden og der lavede jeg gravsted

Figur 65 Her hviler den gode vilje til at redde havet

Det var grænseoverskridende at fremstille gravstedet, samtidig med at det var meningsfyldt, da det at anvende et udtryk der ikke tidligere er arbejdet med giver fuld opmærksomhed og der er ikke nogle tidligere erfaringer der kan bruges.

I en refleksion er det indlysende, at der var tale om flere elementer. For det første havde ideen om at redde havet rykket på mit fokus, jeg arbejdede ikke længere med at skabe udtryk der kommunikerer et budskab men et bestemt budskab om at redde havet, og dermed ændre menneskers adfærd og det var ikke det der var min opgave. Så ved at fravige fra fokus og kom ud på dybt vand. Værdien i dette sidespor var indsigten i værdien som sorg har i et skabende arbejde, som aldrig tidligere havde været en erfaring.

4.9 Natursyn, affald og plastik

Tilgangen i forhold til fundene i dette afsnit baserer sig med en deduktiv og induktiv tilgang.

4.9.1 Natursyn

Modellen af Ejbye-Ernst & Stokholm giver gode muligheder for at se det natursyn der anligges på baggrund af den historie den enkelte bære – set i forhold til den aktuelle situation hvor betydning og den aktuelle praksis danner natursynet. Den kan både være en mulighed for indsigt i eget natursyn, ved f.eks. i den aktuelle situation at forholde sig selv hvad er det for en historie der ligger til grund for en holdning eller adfærden i en aktuel situation. I forhold til andre kan modellen inspirere til at spørge til tidligere erfaringer og baggrunde i forhold til en situation. Det kulturelle aspekt der er illustreret hvor natursynet udmønter sig er ligesom historien en faktor der er relevante at inddrage i refleksioner over en bestemt situation da de normer og værdier der potentielt ligger der har indflydelse på natursynet. Denne model har et stort potentiale når det er natursyn der tales om og kommunikeres om.

4.9.2 Affald

Nørretranders perspektiv med at affald skal bruges som råmateriale – ikke bortskaffes, understreget af holdningen i Cradle to Cradle, til at i produktionen skal produkter fremstilles sådan at de kan genanvendes. Eksemplet fra firmaet Fjällrävens produkt Re-Kånken illustrer dette da de i produktionen har sikret sig at den måde den er fremstillet på går at den kan genanvendes, dog er der to lynlåse og en trykknop der ikke kan genanvendes – endnu.

At firmaer som Adidas og Ecover genanvender plastik for plastiksupperne giver god mening i en forforståelse af det må fjernes.

Det undre at Pedersen fra Plastic Change taler om at det plastik der er i havene skal blive der og at det handler om at forhindre yderlig tilførsel. Et udsagn der giver stor modstand og som er svært at acceptere. Det skal blive interessant at se hvor langt The Ocean Cleanup projektet kommer.

Som udgangspunkt er alt der sætter fokus på problemet med affald godt, men udvikling i tiltage, ambitioner må være elementer hvis det skal nytte noget, sådan at det ikke er en dag om året der er affaldsindsamlingsdag.

Den oplevelse det gav, at det ikke var muligt at aflevere det tovværk der var samlet på stranden til andet en afbrænding var desillusionerende, og et spild af ressourcer. At systemerne ikke er udviklet til at genanvende undre.

4.9.3 Marint affald

Formidlingen i nyhedsudsendelsen havde elementer der forsøgte at kommunikere på en måde som kunne illustrere problematikken. Kortet med plastiksupperne og dokumentationen af mikroplast i plankton fungerede godt illustrativt. Skraldevogns tømningen en gang i minuttet var ikke overbevisende.

Illustrationer af nedbrydningstider er et faktaoplysende visuelt element der kan virke overbevisende og skræmmende.

Teoretisk set kan ting ikke gøre noget, plastikhandsker, plastikdunke, snor, tov og brædder, det kan de alligevel set i det perspektiv, at de ligger der og er ikke hjemhørende i klitterne, og de forurener og gør skade på naturen og dyrelivet, pointen med at de ikke kan gøre noget er rigtigt i et teoretisk perspektiv, der er de bare ting og ikke andet (Sjørølev 2013)

Figur 66 Klitterne ved Henne strand

Det er kulturelt forskelligt hvad tingene gør ved os, alt efter det natursyn vi er bærer af og hvad vi bruger stranden til. Hvis det er en badegæst der gerne vil sole sig i klitterne efter en dukkert i havet vil det antageligt være forstyrrende og måske ligefrem ubehageligt. Hvis man er kitesurfer og opholder sig på vandet og i strandkanten vil affaldet i klitterne måske ikke observeres, og derved være ligegyldigt da det ikke observeres.

Når genstande tillægges noget er det mennesker der gør det, og det er igennem den tillægning af værdi der gør at genstandene får den værdi, positiv eller negativ

4.9.4 Plastik

Bioplast lyder som et materiale der ikke giver de samme problemer som almindelig plastik, man navnet forføre, og var ikke klar over de informationer som Møhl bidrager med. Antagelsen var at det et materiale der var problemfrit og et af svarene på et andet materiale, der synes ikke at være nogle nemme løsninger på en erstatning af materialet. Hele problematikken men mikroplast, er en del af plastik problematikken og understreger de store miljømæssige problemer og udfordringer der er at plastik er i så stort et omfang i produkter som det er. At det er en konsekvens og at vi mennesker spiser, eller kommer til det i fremtiden, synes at være et argument for at gøre noget ved plastik generelt.

At dyr æder plastik og dør af det er yderst problematisk. Og nærmest et paradoks at det blev opfundet for at beskytte elefanterne. Nu dør andre dyr af det der blev opfundet i 1860'erne.

4.10 Didaktisk perspektiv

Tilgangen i forhold til fundene i dette afsnit baserer sig med en deduktiv og induktiv tilgang.

Pragmatikken har svære kår i undervisningslokalet nu, da indholdet er defineret af lærings-, videns-, og færdighedsmål. Fra modulets start har både studerende og underviser fokus rettet mod afslutningen, om det er en prøve eller hvordan modulet afsluttes.

I ordet "Aktivhed" er der indlejret mange dimensioner af engagement en tilgang der er yderst inspirerende.

4.10.1 Læring

Igennem perspektiver på læring som Illeris bidrager med igennem de to modeller der illustrere læringens dimensioner. *Læringens tre dimensioner* understreger den dynamik der ligger i mellem indhold og drivkraft og individet i forhold til samspil. Modellen illustrerer samfundet ved en cirkel udenom, i forhold til egen læring. I forhold til arbejdet med en aktuel samfundsproblematik er *den komplicerede læringsmodel* yderst interessant da den illustrere situeret læring, dimensionerne: social situation og samfundssituation og med samspil med individet. En model der er yderst anvendelig i forhold til projekter med deltagelse af mange mennesker med fokus på et aktuelt samfundsproblem.

De vilkår konkurrencestaten giver af vilkår til fordybelse og medindflydelse er yderst begrænset, når styring sker udefra og effektivitet er det der er gældende. På den måde er det klart at når eleverne sendes ud og samle affald så er de vrangvillige, hvis de var blevet undervist i emner der gjorde det indlysende for dem at affald skal samles op, så var muligheden for at de udviklede en holdning der var præget af indsigt og viden.

Som barn af velfærdsstaten hvor har forventningen om medindflydelse og trangen til medbestemmelse trange kår. For 20 år siden skulle jeg, når jeg startede et undervisningsforløb op komme med et forslag til en plan over de timer i værkstedsfag (på pædagoguddannelsen). Planen blev diskuteret, det tog nogle gange det meste af den første gang, hvis det de studerende foreslog lå inden for rammerne af fagets beskrivelse

kunne vi gøre som de gerne ville – eller som jeg gerne ville. I dag skal jeg – på den samme uddannelse – to uger inden undervisningen have lagt en plan op, med beskrivelser og litteratur til hele forløbet. Det der bekymrer mig mest i forhold til konkurrencestatens indflydelse er ikke at tabet af indflydelse, men tabet af både tid og mulighed for at de studerende fordyber sig. En mangel på *aktivhed* og *take interest* det er det der bekymrer mig.

5 Analyse af fund

For at belyse didaktiske refleksioner, over de elementer der er blevet arbejdet med i dette arbejde, bliver de forskellige dele kort listet op, for derefter at beskrive et tænkt forløb. Egen metode har været abduktiv tilgang uden at vide hvor det ville føre hen, inklusiv at tabe fokus og miste modet, og gå ind i sorgen. Tid er en faktor der må være tilstede når der arbejdes på denne måde for at kunne drage erfaringer nok til at arbejde sig frem til et svar. Natursyn som en forståelses ramme.

I den abduktive tilgang er pragmatikken indlejret, og selv om der er svar på problemstillingen, så er det et svar i forhold til det som det arbejde der er udført har ledt frem til, men det er sådan det er nu, uden at være stålsat på at det er det eviggyldige sande svar, men sådan som det fremstår nu.

Refleksiv tænkning har præget arbejdet – egentlig er det en understregning af den abduktive tilgang, da de begge er præget af de samme elementer hvor det ene leder til det næste: Dewey beskrev refleksiv tænkning som visdom da læring igennem denne tilgang, hvor der ikke alene er fokus på målet men også på de dele processen består af under vejs mod løsningen.

Interesse i forståelsen af Deweys perspektiv med *take interest* og Næss' aktivhed er elementer der er afgørende i tilgangen til arbejdet for at give sig selv muligheden for at opnå erfaringer og ikke bare erfare som Dewey påpeger, og der hjælper det ikke at være doven eller tabe opmærksomheden. Feilberg's begreb *strakthed* om at have fuld opmærksomhed og tilstedeværelse er en dimension der understreger de to andre.

Både Kemp & Nielsen og Eliasson på det globale perspektiv - et vi som Eliasson skriver og verdensborger begrebet som Kemp & Nielsen argumentere for som en løsning.

I forhold til det skabende arbejde, kan betragteren opleve sin egen holdning ved at opleve et værk, og den relation der kan ske når værket stilles til rådighed for beskueren for at få en er erfaring ved at opleve værket.

Betragtningen om at løsning på lidelse er at den holder op og dermed er håb et element der med dets tilstedeværelse kan skabe meningsfuldhed og hvor handling er løsningen.

De barrierer der kan være for handlinger kan som Kemp & Nielsen beskriver være enten fysiske eller psykiske. Illeris' læringsmodeller.

Overordnede didaktiske tanker, den hverken beskrive en bestemt målgruppe, eller tage udgangspunkt i den bestemt studieordning:

Med inspiration af de ovenstående elementer og med et indhold der er en aktuell miljømæssig problemstilling, er det interessant at se på hvor der startes Hensigten er at få et meningsfuldt og lærerigt forløb. Med indsigt og viden om problemet efterfølgende.

- Barriererne kunne blive afklaret først, hvis underviseren kender modstanden kan der tages højde for dette. Evt. arbejde med natursyn
- Oplevelse af problem problemstillingen der hvor den er aktuelt kombineret med viden
- Valgmuligheder inden for en ramme
Sådan at interesse *take interest og aktivhed* kan ansføres
- Samarbejde med andre fra nabobyer, fysisk og på net.
- Aktioner på de steder problemstillingen sammen med nabobyerne
Handleaspektet bliver udfoldet i samarbejde med andre og uden for vante omgivelser

At kortlægge barriere fra starten kan bidrage til, at elementer og områder der ikke var medtænkt fra underviserens side, sådan at udgangspunkt er i den enkelte.

5.1 Eget arbejde

Det meningsfulde i, at arbejde med denne opgave har på flere planer været det altoverskyggende i arbejdet med marint affald. Det har det været og er i forhold til det personlige plan hvor jeg har erkendt, at jeg igennem mit mål om at kommunikere et budskab om et aktuelt samfundsmæssigt problem, ikke alene er blevet meget mere vidende om det udvalgte område – marint affald. Et af de værdifulde elementer i, at arbejde med et aktuelt emne er at medierne tager det op, der bliver skrevet om det i fagblade og det er muligt at samtale om emnet med mennesker både nære og fjerne relationer.

I forhold til mit eget skabende arbejde har jeg arbejdet mig frem igennem design prægede udtryk til aktioner på stranden for at arbejde frem mod mit mål – at kommunikere et budskab. Den type af skabende arbejde jeg har stor tidligere erfaring med, viste sig igennem mit arbejde og kommunikation ikke at virke. Det var yderst overraskende for mig, og jeg holdt fast i udtryksformen i lang tid, da det jeg kunne og havde erfaring med.

Da aktionsformen, en mere direkte udtryksform der stiller spørgsmål, frem for igennem upcycling at henlede opmærksomheden på materialerne, frem for problemstillinger der stiller spørgsmål, uden at svarene er indlejret i værkerne. Den måde som de vedtagne værkeksamplerne i afsnittet

en form jeg ikke tidligere har arbejdet med og ikke været tiltrukket af, men det blev en naturlig del af arbejdet, da det var det der skulle til for at kommunikere budskabet

I arbejdet med design er det arbejde, jeg gjorde der, når det ses i forhold til Illeris' model om "læring som udvikling af kompetence" karakteriseret ved:

Mening og mestring var høj, og drivkraften var ligeledes høj. Idéerne afløste hinanden og blev oplevet som en kæde af gode idéer, og energien var høj. En af drivkræfterne var at finde spændende materialer, der kunne afføde nye idéer.

Det samspil, jeg havde med mine nære omgivelser, bekræftede mig i mit arbejde og var støttende. Da samspillet skiftede til rammerne, som galleriet gav - både fysisk og de mennesker der forholdt sig til det, jeg havde at sige igennem mit skabende arbejde, så gik det op for mig, at det, jeg kommunikerede, ikke entydigt var, at marint affald er et stort problem.

Det samspil kan bidrage med, må i denne sammenhæng konkluderes til at være to forskellige – de der er det nære samspil og har kendskab til, hvad det er jeg vil, og kan have en anden indsigt og dermed forståelse for arbejdet end de andre mennesker, der ikke kender mig – og det, som jeg har som mål. Jeg er kommet frem til, at i dette arbejde var det reaktionerne, jeg mødte i galleriet, der fik mig frem til erkendelsen om, at det at upcycle marint affald ikke var svaret på min problemstilling, og at den vej skulle jeg ikke længere ned af.

Det eksempel jeg har medtaget i afsnittet om design, hvor projektet Ocean Sole er beskrevet, vil jeg stille mig tvivlende for, om mennesker bliver mere bevidste om

problematikken med marint affald – specifikt klip klapper i havet – eller om de glædes over det fine farvestrålende dyr, der er lavet af klip klappere. Der er intet, der viser, at det er affald, de er fremstillet af, det skal man vide for at have muligheden for at reflektere over dette faktum. Figureerne fremstår som farvestrålende, veludført håndværk af dyr, der er velproportioneret.

Til spørgsmålet om pænhed i forhold til at kommunikere et budskab om marint affald, så er mit svar, at der ikke kan kommunikeres igennem pæne udtryk, der bruger marint affald som materiale. Med det jeg ved nu, må det være i en form, der direkte og følelsesmæssigt rører beskueren.

Forbrydelsen

Den erkendelse jeg har fået igennem arbejdet med aktionerne *forbrydelsen*, eller rettere det der ledte mig til det, var at den udtryksform jeg kommunikerede i og med ikke virkede, og derfor blev jeg nødt til at skifte udtryksform for at kommunikere det jeg ville. Det jeg vil tage med mig fra dette arbejde er at jeg i fremtiden vil fokusere mindre på hvilken form budskabet formidles igennem – men at budskabet formidles i den form som gør at budskabet kan udtrykkes.

At arbejde stedsspecifikt fremhæves i eksemplerne fra Art and Ecology og fra land art. I dette arbejde vil der være mulighed for situeret læring, da dette arbejde og det skabende arbejde indeholder en samfundssituation, problematikken med det marine affald, og den sociale situation hvor fremstillingen og samarbejdet omkring udførelsen af kuglen ville være et element. Samtidig og sideløbende ville hver enkelt udvikle sine kompetencer.

Dewey taler om interesse og at interessere sig for et område, at der skal være motivation til stede for at det bliver interesse.

Med inspirationen fra land art er det stedsspecifikke - et element, en præmis og et perspektiv, der indlejres. I forhold til et globalt perspektiv som et forslag til løsningen, så giver den inspirationskilde nogle udfordringer på den ene side, der gør værkerne lokalt forankret, og dermed med begrænset udbredelse.

Det stedsspecifikke element, som land arten inspirerer med, kan være en begrænsning i forhold til det globale perspektiv.

Den social engagerede kunst har nogle forskellige perspektiver, der har perspektiver der har det globale perspektiv indlejret – de fysiske og psykiske forhindringer kan være en forhindring, og det kan være en udfordring at arbejde over

At krydse min egen grænse

Jeg krydsede min egen grænse, da jeg kom frem til, at jeg blev nødt til at fralægge mig min pænhed. Og det første jeg fremstillede, der gik over min egen grænse, var da jeg lavede gravstederne. Idéen havde jeg gennemtænkt og var godt tilfreds med den, da jeg tog ud på stranden for at udføre aktionen. Ingen af de mennesker, der var på stranden, nærmede sig det, jeg lavede. Jeg havde skrevet min hjemmeside adresse på brættet, der var gravstenen, ingen henvendte sig. Det var en skuffelse, og jeg fik den erfaring, at det gjorde ikke noget for omverden, men det gjorde alverden for mig, at jeg havde gjort det. Jeg lavede to gravsteder, og jeg stoppede med det igen. Det der var vigtig i dette var, at jeg fik lavet noget, der havde et udtryk, der kommunikerede det budskab, jeg arbejder med, på en måde sådan at budskabet var i fokus, og ikke hvad jeg havde erfaring med og var bekvem med.

Derefter har det ikke været muligt at gå tilbage til at arbejde med den æstetiske tilgang, hvor materialerne var anslaget og indholdet, jeg havde tidligere. Det blev vigtigt og yderst meningsfuldt for mig at arbejde med udtryk, der kan kommunikere, at vi skal redde havet. I mit arbejde med eget skabende arbejde har jeg søgt inspiration hos kunstnere, der hovedsageligt arbejder med udtryksformerne: landart og social engageret kunst.

.

At få formidlet budskabet om marint affald handler også om det rum og sammenhæng, kommunikationen foregår i. Stranden er mit valgte rum, og det er et rum, der har flere udfordringer. De, der går på stranden, har antagelig ikke en forventning om, at de skal forholde sig til et udtryk, et udsagn eller en aktion, der har med affald at gøre, så det kan være et forstyrrende element, da de måske tog på stranden for at få noget frisk luft, samle rav, gå og sludre eller noget i den retning. Når mennesker er i en bestemt kontekst, kan det virke forstyrrende og nogle gange irriterende, når der sker noget andet – og det er samtidig det fantastiske øjeblik af at blive forstyrret, der har været min grund til at have stranden som rum. Og med mit valg af emne har det for mig været indlysende, at

det skulle foregå på stranden, med en enkelte undtagelser. Det var det, det handlede om, og der jeg vurderede jeg, kommunikationen kunne blive mest tydelig.

6 Drøftning af fund og analyse

6.1 Didaktisk refleksion

Viden, følelser og handling som elementer som tidligere fremført af Eliasson, har de elementer der skal til for at det bliver meningsfuldt. Mit eget arbejde indeholdt også disse elementer. Jeg vil tillade mig at stille spørgsmål til rækkefølgen. Viden kan selvfølgelig indeholde meget men i de tilfælde der er tale om ren kognitiv viden vil jeg pege på muligheden og værdien i at følelserne berøres som noget af det første. Da der kan være meget der kan startes der.

I forhold til de udtryk jeg har fremstillet så vil jeg her overordnet beskrive et projekt i Blåvand kommune, hvor kuglen kunne blive fremstillet i fuld størrelse.

Et samarbejde med Blåvand kommune kunne være rammen, for at arbejde frem mod at skabe kuglen med fingre fra handsker.

Målet ville være at sætte fokus på den store mængde af på stranden i Blåvand.

Projektet skal vare et år. Dermed bliver det visualiseret hvor mange handsker der kommer ind på stranden over et år. I forhold til høje tal og forståelser af hvor mange og hvor meget, kan der godt stilles spørgsmålstegn ved, hvor vigtigt at det er at få visualiseret lige præcise mængden af handsker. Når der er tale om handskerne så må der være tale om en uhensigtsmæssig adfærd ude på havet, det er ikke realistisk at få mange handsker ved et uheld ryger i vandet, dette kan jeg dog ikke dokumentere, men er min egen slutning. Hvis der også kunne sættes fokus på en uhensigtsmæssig adfærd, og hvis den stod til at ændre vil det være værdifuldt. Det som en handske og fingrene signalerer er også begrundelser for at vælge dem.

Projektet skulle startes om men ture på stranden hvor deltagerne blev bedt om at samle handsker op – tage handsken op, og derefter blive præsenteret for ideen.

Rent praktiske skulle der etableres opsamlingssteder ved nedgangene til stranden.

Da det er en lang tidshorizont, skal der være muligheder for at de deltagere kan følge med i hvad der sker på medier som f.eks. Facebook, Youtube kanal, osv.

Aktiviteter der kunne foregå ville være skoleprojekter hvor der i samarbejde med lærerne og eleverne blev udarbejdet materialer om marint affald, f.eks. materiale som viser hvad der rent faktisk er på stranden, hæfter, kartoteker, på ipad: bøger i Book Creator eller

film i iMovie. Mange fag vil kunne indgå f.eks. historie, natur/ teknik og billedkunst. Alle fag, undtagen håndværk og design, dette synspunkt fremført da det var min erfaring at når det får det fokus bliver det marine affald til et materiale og bliver ordet, og det der bliver tilbage at oprindelsen kan formidles, og det utrolige i, at det nu har taget den form er det der kommer i fokus. Skoleprojekterne skal foregå med de samme børn hen over året. Daginstitutioner (3 – 6 år) høre med ind under skoleprojektet, og muligheden for at være sammen på tværs af alder vil være oplagt. Lærer og pædagoger skal engageres så meget i projektet at når de arbejder på stranden så er det dem der står for aktiviteterne De mange turister der bor i sommerhusene i området kan også inddrages. Der kan være særlige arrangementer for turister. Det kunne også være turister og lokale der på den måde mødtes.

Vigtigheden af ejerskabet eller i hvert fald aktiv deltagelse bliver vigtig. Det kan være problematisk at det er et færdigt projekt og at der ikke er mulighed for at øge indflydelse på det der ender med at blive et fælles udtryk, men defineret på forhånd af mig. Et udviklingsperspektiv kunne være at året efter blev projektet afholdt et andet sted på vestkysten. Eller det kunne være en samling over et år af andre genstande end handsker. Efter et år, det kunne være en uge i sommerferien skal kuglen så konstrueres og fingrene skal påsættes. Jeg har en betænkelighed over om der er mennesker nok der vil deltage, det er affald det handler om og for mange er det ikke attraktivt har jeg erfaret.

Udstillinger og foredrag kunne have et motiverende element i sig. Da jeg udstillede på Varde Rådhus, og der var en opslagstavle til at hænge egne fotograferede billeder op af affald i naturen var der nogle der bidrog. Et dilemma der kan opstå i at fremstille udtryk der ikke er "pæne" som hvis det var med tilgangen design som jeg tidligere levede. Jeg oplever en tendens til at

6.2 I forhold til eget arbejde og et svar

Når Feilberg taler om *strakthed* og ubehaget ved at blive nødt til at samle sig når et andet menneske mødes i naturen, hvor *straktheden* forekommer helt naturligt. Har jeg igennem egen erfaring konstateret at det sker. Og selv om Feilberg ikke har skrevet om den forstyrrelse som genstande der ikke er naturligt hjemhørende i naturen kan afstedkomme, bliver denne vurdering udokumenteret, og alene på baggrund af egne

oplevelser. Når jeg går ved stranden og oplever *straktheden*, eller nærmere er i den tilstand Feilberg beskriver som *strankthed* og ser marint affald, snævres min opmærksomhed ind og tanker og følelser flyder ikke længere frit, men bliver fokuseret på genstanden, og alt det den kan afstedkomme. Da det er almindeligt at der er marint affald på stranden er det vanskeligt at opleve *stragtheden* på strandene. Begreber der udvide og give nye mulige tanker og tilgange som Sacha Kagan taler om kunst som et verbum og Heidegger tale om at ting også er et verbum, det kan måske lige som skabende arbejde og deraf udtryk kan måske anspore til aktivitet, på en helt anden måde end i dag. Den pragmatiske tilgang jeg har i mit arbejde har været værdifuld, den tilgang giver mig mulighed for at forlade en udtryksform til fordel for en anden, der på det tidspunkt kunne besvare målet på en bedre måde, end den jeg var i gang med. Svaret på det, jeg spurgte om og det ene har givet anledning til at forlade en udtryksform for at optage en anden. Nogle udtryk har været vanskeligere at forlade end andre, og andre har været indlysende og opstået som en naturlig udvikling igennem det skabende arbejde og teoretiske refleksioner.

I forhold til det praktisk skabende arbejde så har det breder sig i forskellige retninger. Hvis det skabende arbejde igennem design, havde fungeret i forhold til målet, så er det sandsynlig, at jeg havde fokuseret alene på denne udtryksmulighed, da svaret så ville være muligt at kommunikere budskabet deri gemmen. Den fordel jeg vurderer der ville ligge i, at jeg havde valgt dette, ville være, at arbejdet ville have været undersøgende inden for at mere begrænset område, og derigennem kunne understrege, det første valg af område også var det rigtige – arbejdet kunne derved fremstå som mere stringent, både for andre og mig selv. I forhold til at skulle svare på en opstillet problemformulering ser jeg det som en fordel hvis det havde været sådan, det var det ikke og jeg arbejdede mig frem igennem forskellige udtryk, der har medført, at jeg har arbejdet med en udtryksform – aktionsformen – som jeg aldrig før har arbejdet med. Det var nærmest ikke et valg for mig at begynde at arbejde på den måde, men det var et, som jeg så det, et oplagt valg for at udtrykke det jeg var kommet frem til – at marint affald er en forbrydelse. Efter at have arbejdet med aktionerne "forbrydelsen" så kunne ideen med kuglen og perspektiverne med denne opstå.

De tidligere erfaringer med skrot og deltagelse i Föhr Satellite Reef var det jeg tog fat i og blev det jeg arbejdede med i nogen tid – indtil jeg erkendte at jeg ikke kunne kommunikere om marint affald igennem et pænt udtryk, da det ikke er pænt og at der andre der kommunikere om den problemstilling viser voldsomheden i problematikken som Jason deCaires Taylor gør i værket "Plasticide" måger der brækker sig foran National Teateret, så må teatergæster se på det, og enten erfare eller få en erfaring med det.

Det er et spørgsmål om hvorvidt mine tidligere erfaringer inden for skabende arbejde ville have stået i vejen for mine udtryk, fordi jeg kunne regrediere og gøre det sikre.

Nu hvor jeg skriver dette, er det et paradoks, at det som er på problemstillingen er at kuglen – og visionen om kuglen er mit svar – og at der i dette udtryk er mange elementer fra design. Så hvor stiller det mig og hvordan skal det forstås.

Det stiller mig der, at det ikke havde været muligt for mig at fremstille og udtænke det arbejde hvis jeg ikke havde forladt design som svaret på hvordan jeg kunne kommunikere budskabet, ved at forlade det, da det ikke virkede blev jeg nødt til at udfordre mig med en anden udtryksform - og den erfaring bidrog til at jeg kunne – ikke vende tilbage – men anvende elementer og erfaringer fra design til, at komme med mit svar

Det var på ingen måde med i mine overvejelser at jeg skulle blive så voldsomt følelsesmæssigt berørt af emnet som jeg blev. Mine forventninger til arbejdet med denne masteropgave var at det ville være omfangsrigt og meget arbejde. Men aldrig skænkede jeg det tanken, at jeg ville kunne blive følelsesmæssigt berørt. Og det blev jeg så meget som jeg aldrig har været i forhold til skabende arbejde, eller i forhold til en samfundsmæssig aktuel problemstilling. Igennem grundigere kendskab til social engageret kunst og Art and ecology på den kunstneriske side og med Illeris og på den didaktiske side med perspektiver om at ville være i dialog og at det er derigennem indsigt og udvikling sker.

Tiden har været en faktor der gjorde det muligt at arbejde mig frem igennem disse skabende arbejder og udtryk. Iflg. Illeris' beskrivelse af konkurrencestaten og effektivisering kan jeg være bekymret for om der i uddannelsessystemet ses den værdi der er tilsted i fordybelsen, og den valgfrihed som skal være tilsted de kan bidrage til interessen – der er vigtig ifølge Dewey.

Det er min vurdering, at det arbejde jeg har arbejdet mig igennem med udgangspunkt i mit skabende arbejde, teoretisk viden og forståelse ift. miljø og ståsted på ingen måde kunne erhverves ved udelukkende at læse om marint affald. Hvis det alene mig der fik noget ud af det, ville det kunne være nok, da det er meningsfyldt for mig. En forståelse der er sammenhængende og erfaringer med handlemåder der kan kommunikere budskabet og derigennem sætte fokus på det valgte, i denne erfaring og mulighed er indlejret en frihed og mulighed der ikke ville være mulig uden arbejdet i min masteropgave. Nu hvor jeg har oplevet det værdifulde i sådan et arbejde er det et dilemma at studieordninger, test, prøver og evalueringer er det styrende og ikke som dengang jeg var barn – velfærdsstaten hvor det der var meningsfuldt og det som vi i antog vi kunne bruge i fremtiden. Dette arbejde har været meningsfuldt, værdifuldt og skældsættende.

Forbrydelsen

Måske er det fordi der bliver et helt andet nærvær i udtrykket og dermed budskabet når jeg presser mig selv, når et udtryk skabes for første gang og det ikke er til at vide om det fungerer – og det ikke lykkes de første gange og heller ikke de næste men igennem gentagne forsøg og dermed erfaringer fremkommer resultatet. Det skabende arbejde kræver fuldt nærvær og at jeg gør mit yderste, det er det der er krævende i skabende arbejde, men også det der gør at skabende arbejde er noget af det mest værdifulde og meningsfuldt at beskæftige mig med.

Det var længe siden jeg havde været der hvor jeg på den måde pressede mig for at skabe et udtryk – og det føltes god.

Hvis jeg virkelig i fremtiden skal forstå en kompliceret problemstilling, bliver jeg nødt til at arbejde med den på flere måder end den kognitive. Ved at blive i det kognitive er distance og rationelle slutninger, jeg er styret af – når jeg arbejder, skabende og bliver berørt følelsesmæssigt, får både problemstillingen og jeg helt andre dimensioner og perspektiver, der giver andre muligheder for at forstå den valgte problematik. Tids- og følelsesmæssigt må der foregå en udvælgelse, da det er omfattende og krævende at gå ind i problematikken på den måde, og når det er valgt, er det det hele værd – jeg har lært meget mere om det valgte emne, udtryksformer, og hvordan jeg reagerer på dybt vand

– jeg vil gøre det igen – og når det er sagt, så antager jeg, at dette arbejde for altid vil stå for mig, som der hvor jeg tog et kvantespring.

Det som foreligger af svar i denne opgave, er de svar, jeg er kommet frem til igennem det arbejde, jeg har udført – indtil nu. Alle har de bidraget til, at jeg kunne komme frem til at svare på problemstillingen:

hvordan kan der gennem kunstneriske metoder og skabende arbejde sættes fokus på et miljøproblem?

Det kan det, igennem aktioner på stranden der er stedsspecifikke og ved at holde fokus på. at det er marint affald der er målet at sætte fokus på.

Der ud over er det et ønsket om at udtrykket giver anledning til at betragteren stiller spørgsmål og igennem svaret får nye erfaringer.

De kvaliteter jeg vil fremhæve ved det skabende arbejde der er svaret er:

Udtrykket kan give anledning til at aktivere en stillingtagen til betragterens natursyn – da en så stor genstand bestående af materialer fra standen kan give anledning til stillingtagen til den store mængde

De barriere den enkelte kan have i sig kan komme til udtryk, den fysiske del af barriererne kan udfordres da den store fysiske mængde er et faktum

Udtrykket kan tolkes flertydigt

Ideer til eget arbejde med samme materiale kan opstå og handling kan blive udkommet, både miljømæssigt, men også i skabende arbejde.

I en udførelse af kuglen vil der skulle samarbejdes med mange mennesker på stranden

I forhold til pænhed – så vil denne kugle ikke være pæn. Handskerne vil være i alle mulige stadier af, hvad gummihandsker kan være, når de er i havet, fra næsten ny til indsmurt i olie og på vej i opløsning.

Svaret er: Kuglen

Figur 67 ca 7 meter høj

6.3 Vejen videre

Figur 68 Vejen videre....

Og så er det videre. Min optagethed af naturen og havet er større i dag, end den jeg startede på dette arbejde. Og jeg er på så mange måder blevet påvirket, både igennem

at erobre ny viden og de mange erfaringer, der giver mig anledning til at udforske den udtryksform, som jeg først under denne afhandling har fået praktisk erfaring med.

På baggrund af det jeg er kommet frem til, vil jeg tilstræbe at arbejde med to aspekter i forhold til havet og marint affald

- landegrænseoverskridende/grænseoverskridende aktioner for at bidrage til viden, der berører følelser og inspirerer til handling

- lokalt for at arbejde med den direkte effekt og påvirke mine nære omgivelser

I øvrigt vil jeg på alle måder arbejde videre på baggrund af de erkendelser, jeg er kommet frem til for til stadighed igennem skabende arbejde at sætte fokus på problemstillingen - jeg er først lige begyndt.

Det skabende arbejde og aktionerne vil jeg til stadighed poste på min hjemmeside

www.havfald.dk

Referanser/litteraturliste

Brown, A. (2014). *Art & Ecology now*. London: Thames & Hudson

Carlsen, P. (2015). *Peter Carlsen – Realitymaleri*. Kastrupgårdsamlingen / Randers Kunstmuseum

Christies (2016, 27.06.). *David Nash's most celebrated artwork has vanished. But what does it mean?* Hentet fra <http://www.christies.com/features/David-Nash-on-his-free-range-sculpture-Wooden-Boulder-7525-1.aspx>

Danmarks Naturfredningsforening. (2017, 08.04) Om affaldsindsamling. Hentet fra <http://www.affaldsindsamlingen.dk/om-affaldsindsamlingen/>

Dewey, J. (2009) *Hvordan vi tænker – en reformering af forholdet mellem refleksiv tænkning og uddannelsesproces*. Århus: Klim

Dewey, J. (2013) *Interesse og indsats i uddannelse*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Dewey, J. (2008) *Å gjøre en erfaring fra Art as experience (1934)* i K. B. A. Bø-Rygg (Red.), *Estetisk teori En antologi (196 – 213)* Oslo: Universitetsforlag.

DR Derude (1998) *DR Derude i Skotland 1* [dvd] u.s. DR

DR.DK (2015, 24.03.) *Undersøgelse: der er plastik i din mad* [nyheder] Hentet fra <http://www.dr.dk/nyheder/indland/undersoegelse-der-er-plastik-i-din-mad>

DR.DK (2016, 01-16) *Fakta, så meget forurener plastik i havene*. [Nyheder]
Hentet fra <http://www.dr.dk/nyheder/udland/fakta-saa-meget-forurener-plastik-i-havene>

Ecover (2017, 28.04) Ecover Ocean Plastic. Hentet fra <https://www.ecover.com/healthy-home/ocean-plastic/>

Edlev, L.T. (2015) *Natur og miljø i pædagogisk arbejde* (3.udg.). København: Munksgaard

Ejbye-Ernst, N. & Stokholm, D. (2015) *Natur og udeliv – Uderummet i pædagogisk praksis*. Århus: Systime profession

Eliasson, O. (2016) Din aspiration for verden. I S. Tackmann, K. Kampmann og H. Skovby (Red.), *17 bud på en bedre verden*. (s. 187 – 195) Odense: Historia

Enders, K., Lenz, R., Sørensen, T. K., Reeh, L. & Nielsen, T. G. (2015) Et hav fuld af plastik. *Aktuel Naturvidenskab*, 16 (2) 8-11

Hentet fra <http://reader.livedition.dk/aarhusuniversitet/1114/>

Feilberg, L. (1949) Samlede skrifter 1 (3 udg.). *Om størst udbytte af sjælsevner – bidrag til praktiske psykologi* (1881) (s. 5-107) København: Gyldendalske boghandel – Nordisk forlag

Fjällräven (2017, 09.04) Et ikonisk produkt har fået nyt liv med genbrug. Hentet fra (<https://www.fjallraven.dk/udstyr/kanken/et-ikonisk-produkt-har-faet-nyt-liv-med-genbrug>)

Fortune, B. (Red.). (2014) *An edge effect/ art & ecology in the Nordic landscape*. København: Half Letters Press

General Ruseus, (2017, 02.04.) WWW Pink Army Net. Hentet på <http://www.pinkarmy.net/>

Gotfredsen, L. (1999) *Når ting bliver kunst*. København: Gads Forlag

Hickman, M. (2017, 03.04) *London sculpture spotlights the deadly relationship between seabirds and plastic*. Hentet fra <http://www.mnn.com/lifestyle/arts-culture/blogs/london-sculpture-spotlights-deadly-relationship-between-seabirds-and-plastic>

Hold Danmark rent (2017, 08.04.) Nordisk Strandrydder Dag 2017. Hentet fra <http://www.holddanmarkrent.dk/article/4992-Nordisk-Strandrydder-Dag>

How the oceans can clean themselves: Boyan Slat (2012) [TED talks]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=ROW9F-c0kIQ>

Ice Watch 2014a [billede] (2014). Hentet fra <http://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK109190/ice-watc>

Ice Watch 2014b [billede] (2015). Hentet fra <http://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK109190/ice-watc>

Illeris, K. (2015). *Læring*. 3. udg. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Kagan, S. (2012) Toward Global (Environ) Mental Change Transformative Art and Cultures of Sustainability. *Heinrich Böll Stiftung. u. årg.* (Volume 20) 7-39

Kemp, P. & Nielsen, L. W. (2009). *Klimabevidsthedens barrierer*. København: Tiderne skifter

Kjær, R. (2010). *Pragmatisk pædagogik mellem selvdannelse og kosmopolitisme*. Århus: Klim

Krause, V. og Sørensen, M. (2003) *Tørskind Grusgrav*. Vejle. Vejle Kunstmuseum

Larsen, J.J. (2016) Plastikforureningen i verdenshavene, *Kasketot, u.årg.* (212) 20 -23

MacArthur, D. E., Waughray, D. & Stuchtey, M. R. (2016) *The New Plastics Economy Rethink the future of plastics*. (World economic forum 2016). Hentet fra http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_New_Plastics_Economy.pdf

Midway Journey (2012.07.01.) Chris Jordan [Ted Talks] Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=MjK0cvbm20M>

Midway: Message from the Gyre [billede] (2009). [film] Hentet fra <http://www.chrisjordan.com/gallery/midway/#CF000313%2018x24>

MIDWAY a Message from the Gyre: a short film, (2011) " by Chris Jordan
<https://vimeo.com/25563376>

Møhl, M. (2016) Plastik på menukortet, *Kaskelot, u. årg.* (212) 15-18

Nash, D. & Warner, M. (2001) *David Nash: Forms Into Time*. London: Artmedia press
by David Nash, Marina Warner

Næss. A. (1999) *Livsfilosofi om følelser og fornuft*. København: Multivers

Nørretranders, T. (2012) *afskaf affald fremtidsskrift*. København: RenoSam

Parley. tv. (2017, 09.04) From Threat to thread. [PARLEY TALK] Hentet fra <http://www.parley.tv/updates/2016/11/3/adidas-x-parley-the-first-performance-products-from-parley-ocean-plastic>

Parley. tv. (2016, 17.03.) Chris Jordan: Midway a message from the gyre [PARLEY TALK]
Hentet fra <http://www.parley.tv/updates/2016/3/17/chris-jordan-midway-message-from-gyre>

Pedersen, H. B. (2017) Vores formidling og medieomtale. Hentet fra <http://plasticchange.dk/vores-formidling/medieomtale/>

Plastic Change (2017, 20.04). Hente fra <http://plasticchange.dk/vores-dokumentation/plastik-i-havet-et- alvorligt-problem/>

Plastindustrien (2017) Projekt Plastfrit Hav: Plastindustrien og NGO'er i fælles kamp mod plast i havet. Hentet fra <http://plast.dk/projekt-plastfrit-hav-plastindustrien-ngoer-faelles-kamp-plast-havet/>

Projekt plastfrit hav: Bænken og spanden (2016) [videoklip] hentet fra https://www.youtube.com/watch?v=JXi_u7uqbgI

Qvortrup, P (2016). Portræt af Shane Brox: Når det barnlige trøster den voksne
Hentet fra <http://finespind.dk/index.php/artikler-og-billedserier/208-shane-brox-shanes-verden-fabelmageren-kreativitet>

Rathje, G. & Hansen, K.L. (Red.). (2015) *Lige ved næsten Socialengageret samtidskunst*.
Lemvig: Museet for religiøs kunst

Reidelsheimer, T. (1991) *Rivers and Tides*. [dvd]. [u.s.]: Artificial Eye.

RTD2015 Provocation by Sir Christopher Frayling Part 1: Research Through Design Evolution. (2015). [videoklip]. Hentet fra <https://vimeo.com/129775325>

Richard, L. (2005) *Moderne kunst fra 1945 til i dag*. København: Aschehoug.

Seas of plastic: Charles Moore (2009) [TED talks] Hentet fra <https://www.ted.com/talks/capt-charles-moore-on-the-seas-of-plastic#t-36878>

Sjørnslev, I. (2013). *Ting I nære og fjerne verdener*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag

Tanggaard, L. & Stadil, C. N. (2012). *I bad med Picasso sådan bliver du kreativ*. København: Gyldendal

Taylor, J. (2017,) Museo Atlántico

Hentet fra <http://www.underwatersculpture.com/projects/museo-atlantico-lanzarote/>

The Ocean Cleanup, (2017, 09.04.) Milestones. Hentet fra

<https://www.theoceancleanup.com/milestones/>

Turning powerful stats into art. (2008) [TED talks] Hentet fra

https://www.ted.com/talks/chris_jordan_pictures_some_shocking_stats

TV 2 (2016, 21.01.). *Plastikken indtager verdenshavene: Har du spist mikroplastik i dag?*

Hentet fra <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2016-01-21-plastikken-indtager-verdenshavene-har-du-spist-mikroplastik-i-dag>

Vadehavscenteret V. Vedsted (uår) Hvad finder jeg på vanden og stranden? [brochure] V.

Vedsted: Vadehavscenteret.

Wertheim, M + Wertheim, C (2015) Crochet Coral Reef. Los Angeles: The Institute For Figuring

YNBK. (2014) Den fælles køkkenhave i Fortune, B. (Red.). An edge effect/ art & ecology in the Nordic landscape. (296-307) København: Half Letters Press

Zorn. A. (2015, 03.05.) To superkontinenter af plastic. Hentet fra

<https://www.b.dk/kronikker/to-superkontinenter-af-plastic>

Ørskov, G. (1995) Om skulptur og skulpturoplevelse. København: Borgens Forlag

Oversigt figurer

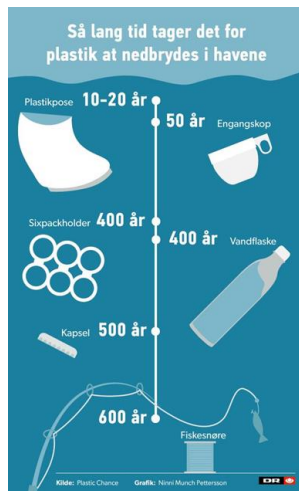
Figur 1 Sommer 2005	7
Figur 2 Jordan: Midway, Message from the Gyre, 2009	10
Figur 3 Ting forandre sig. Mandø Ebbevej	11
Figur 4 Ejbye-Ernst & Stokholm. (2015) s. 17	17
Figur 5 Oversigt over kilder til marint affald	20
Figur 6 Skærbillede 1 fra TV2 2016, 21.01.....	21
Figur 7 Skærbillede 2 fra TV2, 2016, 21.01.....	22
Figur 8 Kilde: NOAA fra www.miljødirektoratet.no	23
Figur 9 Skærbillede fra TV2, 2016, 21.01.....	25
Figur 10 Hånd- og opvaskesæbe	26
Figur 11 Småt brandbart.....	28
Figur 12 Foto af B.Bernstorff,. 2015, 20.09.....	29
Figur 13 Foto af H.J Johansen. 2016, 09.09	29
Figur 14 Økologisk bomuldsgarn	30
Figur 15 Skærbillede fra, Projekt plastfrit hav:Bænken og spanden	32
Figur 16 Skærbillede fra www.theoceancleanup.com/milestones/	33
Figur 17 Læringens tre dimentioner.....	38
Figur 18 Den komplicerede læringsmodel	39
Figur 19 Still fra www.dfi.dk (2016, 07.06)	41
Figur 20 http://www.ocean-sole.com/story	50
Figur 21 http://www.ocean-sole.com/products/sculptures	50
Figur 22 Foto: David Nash	53
Figur 23 Foto David Nash, side 63	54
Figur 24 Skærbillede fra DR Derude 1998	55
Figur 25 Skærbillede fra dvd: River and Tides	56
Figur 26 Skærbillede fra dvd: Rivers and Tides.....	56
Figur 27 Foto: Anders Sune Berg.	58
Figur 28 Skærbilleder af Chris Jordan TED talks	62

Figur 29 Foto: David Mirzoeff/ Greenpeace. Plasticide	63
Figur 30 Foto: David Mirzoeff/ Greenpeace. Plasticide	64
Figur 31 Foto: Anders Sune Berg. 2014	66
Figur 32 Eliasson: Place du Panthéon Paris, 2015.....	67
Figur 33 M. H. Laursen: http:// www.abduktiv.dk	68
Figur 34 Skohoved 12	70
Figur 35 Help! Love the sea.....	70
Figur 36 Ballon fra tysk bilfirma undet på stranden ved Esbjerg	72
Figur 37 Velbekomme 1	73
Figur 38 Velbekomme 2	73
Figur 39 Udsnit af materiale beholdning	74
Figur 40 Handskebeholder	75
Figur 41 Fra rur til plastik	75
Figur 42 Bladmosdyr	77
Figur 43 Gedebolle uden og med snor	77
Figur 44 Hætter til lim / fugemasse	78
Figur 45 Materialebeholdning.....	79
Figur 46 forberedelse af fingrene på handskerne.....	80
Figur 47 Kuglen tager form	80
Figur 48 Udkast	81
Figur 49 Giver du en hånd?	82
Figur 50 Blåvand strand.....	84
Figur 51 Rømø strand	84
Figur 52 Afprøvning af materiale	85
Figur 53 Aktion på Hjerting strand.....	86
Figur 54 Hvad finder jeg i naturen	86
Figur 55 Forbrydelsen: en fugl er død	87
Figur 56 Samling af balloner. Blåvand strand uge 47 2016	89
Figur 57 Hjerting strand. Uge 46, 2016	89
Figur 58 Blåvand Fyr	90
Figur 59 Objekt på Blåvand strand.....	90
Figur 60 Esbjerg strand med vand	90

Figur 61 fra flaske til postbeholder.....	91
Figur 62 To do list:	93
Figur 63 Bøger til fri afbenyttelse	93
Figur 64 uden titel	95
Figur 65 Her hviler den gode vilje til at redde havet	96
Figur 66 Klitterne ved Henne strand	99
Figur 67 ca 7 meter høj	114
Figur 68 Vejen videre....	114

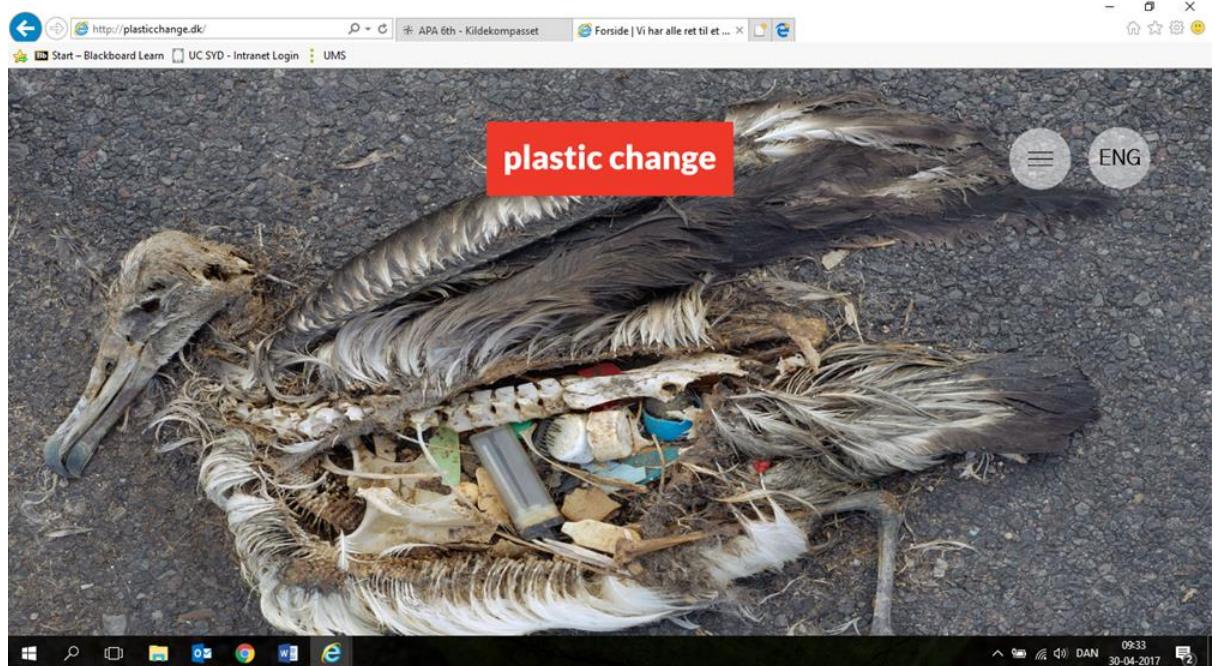
Bilag

Bilag 1: Nedbrydningstid.

kilde: Plastic Change hentet i <http://www.dr.dk/nyheder/indland/grafik-saa-lang-tid-tager-det-plastik-blive-nedbrudt-i-havene>

Bilag 2: Plastic changes forside

Kilde: <http://plasticchange.dk/>

Bilag 3. Eksempel på beholder af marint affald.

Snor som materiale

Bilag 4. Eksempel på kugle med et materiale – plastic låg

Bilag 5. Vadehavscenteret (uår) Hvad finder jeg på vaden og stranden?

Bilag 6 Eksempler på udtryk og udsagn inspireret af socialengageret kunst. 3 stk.

Hvor langt vil du gå for et bedre havmiljø?

Tak for at du tager dine sko med hjem fra stranden 1

Tak for at du tager dine sko med hjem fra stranden 2

Bilag 7. Tekst udsendt i flaskepost.

Esbjerg 31/12-15

Mange tak for at du samlede denne flaske op.

En plastikflaske har en nedbrydningstid på ca. 400 år, og kan gøre stor skade på dyr når den på et tidspunkt går i stykker – dyr kan æde det, og hvis det er små stykker kan de optages i dyret – og i sidste ende kan det komme på dit middagsbord. Hvis det er større stykker kan dyr dø af at øde det, på grund af at det er ufordøjeligt. I dag undersøges fugle ikke for om der er plastik i dem – hvor meget de indeholder.

Den flaske du holder i hånden har jeg fundet på en strand på Jyllands vestkyst. Jeg beder dig tage flasken med til en affaldsspand – smid den ud (måske finder du flere flasker, du kan samle op, på vejen til skraldespanden). Tag gerne et billede og send dette og datoen på dette brev til mig på mail: birgittelundjensen@gmail.com og så vil du kunne se det på min hjemmeside: www.havfald.dk eller du kan poste det på Twitter: #havfald

Mange tak for din opmærksomhed

Venlige hilsner fra Birgitte

Thank you very much for collecting this bottle.

A plastic bottle will be in the nature 400 years. It can make big damage to animals. At the time the bottle gets destroyed, animals can eat the bits and if they are really small, animals can absorb it and in the end can it end at your dinner table. If it's bigger bits animals can eat it, and it will damage them according to the fact that they can't digest plastic. Just a few years ago seabirds was examined for plastic – to day they are examined for how much plastic they contain. The bottle you are holding in your hand, have I found on a beach on the west coast of Jutland in Denmark.

Please take the bottle to a bin and deposit it (maybe you will find some more bottles on your way to the bin) Now please take a picture of the bottle in the bin and send the picture and the date of this letter to me: birgittelundjensen@gmail.com and you can see it on my website: www.havfald.dk . Alternative: post it on Twitter: #havfald

Thank you very much for your attention

Best regards from Birgitte